

OBRANA

Mesačník Ministerstva obrany SR

Ročník XXXIV. • Apríl 2026 • Číslo 4

**Repatriačné
lety**

**Rozhovor
s hlavným
vojenským
lekárom
brig. gen.
R. Jantošom**

35 rokov Vojenskej polície

Prísaha v Prešove

Dostalo sa mi cti byť pri zložení sľubu tých, ktorí sa rozhodli zasvätiť svoju službu obrane Slovenskej republiky. Tento okamih nie je len slávnostným aktom – je to vedomé prijatie zodpovednosti za bezpečnosť našich občanov, ochranu hodnôt, na ktorých stojí náš štát, a pripravenosť konať vždy,

keď si to situácia vyžiada.

Služba vlasti patrí medzi najnáročnejšie povolania. Vyžaduje odvahu, disciplínu, odbornosť aj osobnú integritu. Často znamená obeť pohodlia, času s rodinou a neraz aj vystavenie sa riziku. O to väčší rešpekt si zaslúžia všetci, ktorí sa pre túto cestu rozhodli.

Rezort obrany stojí na ľuďoch – na ich profesionalite, odhodlaní a charaktere. Slávnostný sľub je začiatkom služby, ktorá bude skúškou schopností, ale aj potvrdením pevného odhodlania chrániť našu krajinu.

Novým príslušníkom ozbrojených síl želám pevnú vôľu, vytrvalosť a hrdosť na uniformu, ktorú budú nosiť. Slovenská republika sa môže spoľahnúť na tých, ktorí sú pripravení ju brániť.

Martin Vojtašovič
štátny tajomník Ministerstva obrany SR

Vážení čitatelia,

dnešný svet sa mení veľmi rýchlo. To, čo platilo pred mesiacom, dnes už neplatí. Čo bolo témou, ktorá pred týždňom hýbala svetom, je dnes udalosť zapadajúca prachom. Medzinárodné právo a svetový poriadok prechádzajú zmenami a skúškami odolnosti. Tieto zmeny sú jasnou výzvou pre každý štát sveta, aby si poupratoval pred vlastným prahom.

Slovensko nie je výnimka. Sme pevným členom Severoatlantickej aliancie a Európskej únie. Obe organizácie sú našim životným priestorom. Jedna garantuje našu bezpečnosť prostredníctvom kolektívnej obrany a spoločných postupov, druhá podporuje našu ekonomickú prosperitu prostredníctvom otvoreného trhu a mobility občanov prostredníctvom otvorených hraníc. Všetko toto sú výhody, ktoré nikdy nesmú byť samozrejmé, preto sa k nim musíme neustále vracieť a pripomínať si ich dôležitosť. Udaloosti posledných mesiacov vo Venezuele, v Grónsku či na Blízkom východe jednoznačne dokazujú, že sa veci dokážu zmeniť veľmi rýchlo a ak je pre nás niečo dôležité, musíme si to chrániť. Preto bolo veľmi správnym krokom, že sme sa v roku 2023 rozhodli upriamiť pozornosť na článok 3 Zmluvy o NATO, ktorý zjednodušene hovorí, že základom kolektívnej ochrany je silný členský štát na individuálnej báze. Článok 3 Zmluvy o NATO je dnes rovnako dôležitý ako „mušketiersky“ článok 5. Podstatné pri posilňovaní obrany Slovenska nie je ani tak suma, ktorú štát minie na doplnenie, zmodernizovanie či vybudovanie spôsobilostí, ale skutočnosť, ako efektívne a hospodárne dokáže naplniť stanovené ciele spôsobilostí. Som preto veľmi rád, že sa Slovensko vydalo zodpovednou cestou, keď našu obranu modernizujeme spolu s posilňovaním hospodárstva, obnovujeme stratené spôsobilosti a zároveň plníme svoje záväzky voči Aliancii.

Igor Melicher
štátny tajomník Ministerstva obrany SR

ČÍSLO MESIACA

Svetový deň letectva a kozmonautiky

Pred 65 rokmi **12. apríla 1961 o 11:06:59,7** miestneho času odštartoval zo sovietskeho kozmodrómu Bajkonur (na území dnešného Kazachstanu) v rámci programu Vostok prvý kozmický let s ľudskou posádkou. Prvý kozmonaut v ľudských dejinách Jurij Alexejevič Gagarin (**1934 - 1968**) jeden raz obletel Zem vo výške **181 - 327,7 km** a po **106 minútach o 10:53** moskovského času úspešne pristál **26 km** juhozápadne od mesta Engels v Saratovskej oblasti. Gagarin sa na ďalší kozmický let už nedostal, bol len náhradníkom Vladimira Komarova pre Sojuz 1 v apríli **1967**, ale **27. marca 1968** zahynul pri cvičnom lete.

Prvým Američanom v kozme sa **5. mája 1961** stal Alan Shepard, absolvoval však len 15-minútový suborbitálny balistický skok. O necelých **10 rokov 5. februára 1971** ako veliteľ posádky misie **Apollo 14** vystúpil na povrch Mesiaca. Na obežnú dráhu okolo Zeme sa až **20. februára 1962** dostal Američan John Glenn. Do vesmíru opäť letel vo veku **77 rokov** ako člen posádky raketoplánu **Discovery** v roku **1998**.

Dvadsať rokov po Gagarinovi si Americký národný úrad pre letectvo a kozmonautiku NASA **12. apríl** zvolil za dátum prvého štartu raketoplánu.

4

6

13

16

18

24

36

38

46

OBSAH

- 4 Vojaci a repatričné lety
- 6 Národné obranné sily v roku dva
- 10 Slovensko-poľský dialóg
- 13 Prezident o stave ohrozenia
- 14 Rozhovor s hlavným lekárom ozbrojených síl brig. gen. Romanom Jantošom
- 18 TÉMA: 35 rokov Vojenskej polície
- 24 Ozbrojené sily SR prezbujú

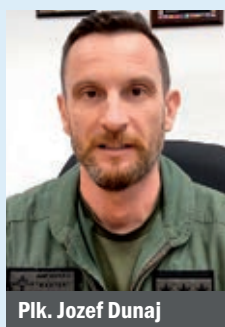
- 26 Novinky zo sveta obranného priemyslu
- 28 Zbrane konfliktu na Blízkom východe
- 30 Prečo sme neboli v IFOR
- 32 Ako vojenčili uhorskí gardisti
- 34 Rozhovor s veliteľom Čestnej stráže prezidenta SR plk. Mariánom Mäsiarom
- 36 Klub vojenských veteránov Trenčín
- 38 Slovensko a zbrane dlhého doletu
- 40 Vojenské púte v roku 2026
- 41 MILITARY ENGLISH: Operation Epic Fury
- 43 Koniec sna o lietaní
- 46 Neznáma hrdinka odboja Mária Gulovičová

NA TITULNEJ STRANE: Už 35 rokov dozerá profesionálna Vojenská polícia na zákonnosť v rezorte obrany

Odvaha s konzervatívnou mierou rizika

Keď USA a Izrael 28. februára zaútočili na Irán, ktorý odpovedal odvetnými útokmi, ako prví zo Slovenska vzlietli evakuovať našich občanov letci zo 46. krídla Vzdušných síl OS SR.

Sledujeme, čo sa vo svete deje a snažíme sa „čítať“ situáciu. Ešte predtým, ako príde príslušný rozkaz, si na štábe rozohráme viacero variantov, ako by sa vývoj udalostí mohol týkať nášho krídla. Analyzujeme aké máme možnosti a ako by sme mohli na tom participovať. Takže keď rozkaz podieľať sa na evakuácii občanov z krízových oblastí naozaj prišiel, určite nás neprekvapil,“ odpovie nám na relevantnú otázku veliteľ 46. krídla

Plk. Jozef Dunaj

plukovník Jozef Dunaj. Aj vďaka týmto predvídaným postupom naši vojenski letci odlietali zo základne Kuchyňa už hneď na druhý deň, ako konflikt na Blízkom východe začal.

Varianty vykonateľnosti

„Samozrejme sme si ešte počas eskalácie napätia na Blízkom východe, a opakované aj po vypuknutí konfliktu, overili v akom stave máme dostupnú leteckú techniku. Preventívne sme vykonali niektoré práce a údržbu, pretože pri takýchto letoch sa snažíme dostať lietadlo do čo najlepšej kondície – napríklad z pohľadu dostupných letových hodín a počtu pristátí. Zároveň sme si overili dostupnosť osádky. Tiež sme si naštu-

dovali predpokladaný priestor vyslania, načrtli vlastné varianty vykonateľnosti a čakali na pokyny,“ vrátil sa k poslednému februárovému víkendovi veliteľ krídla. Do hry vložil aj osobné skúsenosti, veď už má za sebou evakuačné lety z Afganistanu, ako aj z Blízkeho východu vlni v lete. Rovnako pomáhal evakuovať personál nášho veľvyslanectva z Kyjeva tesne pred ruskou agresiou pred štyrmi rokmi.

Tentokrát však funkciu kapitána lietadla Spartan zaujal major Miloš Boldižár, ktorý má v 46. krídle pozíciu inšpektor bezpečnosti letov. Druhým pilotom bol podplukovník Radovan Belás, zástupca veliteľa krídla.

„Veliteľ ma elektronicky kontaktoval s tým, že môžeme byť nasadení na evakuačné lety. Podobne boli informovaní kolegovia. Okamžite sme sa pripravili...“ spomenie skúsený major, ktorý lieta od roku 2009 a patrí k prvej várke pilotov preškolených na Spartany.

„Zostavenie evakuačného tímu by mohla byť v podstate rutinná záležitosť, lebo príslušné postupy dodržiavame v pohode, no vždy treba mať na pamäti aj to, že vojaci odchádzajú plniť úlohy neplánovane, takže o to viac treba myslieť na každý detail,“ prízvukuje veliteľ.

A ako zvládla pilot a posádka lietadla nervozitu v situácii, keď vôbec nebolo isté, kam budú iránske rakety dopadať? „My sme tým naučení žiť. Čakáme a na pokyn štartujeme. V tomto smere je nepochybne viac napätia v našich ro-

dinách. O to pozornejšie sledujú správy. Napríklad keď Irán podnikol útok na britskú základňu na Cypre, doma z toho celkom pokojná nálada nebola...“ hovorí major Boldižár.

Nárast napätia

Hoci Spartan bol už deň po konflikte, konkrétne v nedeľu predpoludním, pripravený k štartu, nastali problémy s odletom. „V hre bola aj Káhira, ale rozhodli sme sa, že našou takpovediac hostovskou základňou v Stredomorí bude Larnaka. Predsa len Cyprus je krajinou Európskej únie a aj vďaka skúsenosti z nášho šestnásobného evakuačného mostu z Jordánska práve na Cyprus boli dobré,“ porovnáva situácie plk. J. Dunaj, ktorý lieta od roku 2004.

V tých konkrétnych hodinách bolo ťažisko práce na velení Vzdušných síl a Generálneho štábu, vedení Ministerstva obrany SR a na Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Išlo v prvom rade o získanie príslušných povolení na prelet. „Situácia vo vzduchu nebola štandardná. Množstvo letov muselo byť z blízkovýchodného vzdušného priestoru odklonených a v Larnake sa už takmer celkom zaplnilo letisko...“ spomenie veliteľ krídla.

Pôvodnou ťažiskovou úlohou bolo evakuovať ľudí z priestoru Izraela a Jordánska, ktorí sa cítili byť ohrození, chceli ísť preč, no nemali ako. Keď však vzápätí prestali lietať lietadlá z Emirá-

Nástup do Spartana v Akabe

Návrat z Jordánska

Pplk. Radovan Belás, mjr. Miloš Boldižár a minister Robert Kaliňák po pristáti prvého evakuačného letu

tov, Bahrajnu či Kataru, z dvoch stovák Slovákov, ktorí uviazli v Izraeli, narástol počet na niekoľko tisíc. Nastalo intenzívne analytické posudzovanie, kde, ako, koho a kto ide evakuovať. Bola to absolútne zodpovedná práca, skúmanie možností, posudzovanie rizík.

Plk. Jozef Dunaj objasňuje vývoj situácie z pozície krídla: „Čiastočne sme sa do tejto hry na vyššej úrovni zapojili aj my a ponúkali na zváženie naše možnosti. Už v nedeľu nám prišlo rozhodnutie, že naše lietadlo bude evakuovať ľudí z Izraela z juhojordánskeho letiska v Akabe, ktoré leží len pár stoviek metrov od izraelského letiska Eilat.“

„V pondelok sme to však nestihli. Dlhú sa čakalo na diplomatické povolenie na prelet cez Egypt, nakoľko vzdušný priestor Izraela bol uzavretý. Keď sa podarilo získať toto diplomatické povolenie pre Egypt a misia sa mala začať, Jordánsko na večer uzatvorilo svoj vzdušný priestor a let bolo nutné odložiť na ďalší deň. USA a Izrael následne podnikli cez noc ďalší úder a situácia sa zhoršila,“ opisuje napätý vývoj situácie major Boldižár.

Štyri desiatky poďakovaní

Keď v utorok ráno leteli do Akaby, podľa slov mjr. Boldižára bol na oblohe pred avizovaným otvorením jordánskeho vzdušného priestoru rad ako počas veľkého obchodného výpredaja. „Všetky, no najmä evakuačné lietadlá boli rôzne

vektorované, aby sme pristávali postupne a čo najbezpečnejšie, no aj tak to bolo poriadne husté,“ dodal.

Po pristáti a dotankovaní zmluvný spolupracovník priviedol k lietadlu štyri desiatky pasažierov, ktorých definovali pracovníci ministerstva zahraničných vecí. „Síce prešli aj letiskovou kontrolou, ale vzhľadom na vážnosť a komplikovanosť situácie ich ešte preverili naši dvaja vojaci v pozíciách, ktoré voláme Air Marshall. Sú to vojenský po-

Počas krízy na Blízkom východe slovenská vláda do 10. marca realizovala dvanásť repatriačných letov, ktorými evakuovala 338 občanov SR i ďalších krajín. Vojenský letci zo 46. krídla Kuchyňa leteli dvakrát, druhý raz z jordánskeho Ammánu.

licajti, pričom majú špeciálny výcvik aj v oblasti leteckej kontroly a prepravy.“

Osádka pre cestujúcich zabezpečila vodu a bagety. K dispozícii im bol lodmaster, ktorý ich usádzal a upevňoval batožinu, ako aj psychologička a zdravotník, ktorých poskytlí Sily pre špeciálne operácie.

„Nikto si zrejme nemyslí, že vojenské dopravné lietadlo je imúnne voči raketám či iným zbraňam. Takže hoci medzi naše spôsobilosti patria aj lety do krízových oblastí, nie je to o len odvahe, ale je to hlavne o posúdení miery rizika. Pri evakuačných letoch ide teda najmä o to, aby sme občanov nevystavili väčšiemu nebezpečenstvu počas evakuačného letu, ako počas toho, keby niekoľko ďalších dní zostali ohrození v krízovej zóne, čomu hovoríme konzervatívne plánovanie misie s kalkulovanou mierou rizika,“ vysvetľuje plukovník Jozef Dunaj.

A ako cestujúci vnímali, že pre nich prišlo vojenské lietadlo? Major Boldižár sa usmeje: „Niektorí boli prekvapení, možno si mysleli, že pre nich doletí zmluvnený charter. Iní to brali športovo, očakávajúci nový zážitok. Na ďalších zrejme doľahlo, že ak priletelo vojenské lietadlo, musí byť situácia naozaj vážna. Záviselo to zrejme od miery obáv. No vďační boli všetci a ďakovali, že s nami odlietajú do bezpečia.“

Pavol Vitko

Foto: OS SR, MZVaEZ SR, TASR, autor

Záložníci cvičia zálohy

„Niekoľko by povedal, že je to profesionálna deformácia, ale ja mám skrátka k vojenskému povolaniu po celý život výborný vzťah. Preto som sa do Národných obranných síl prihlásil ako výsluhový dôchodca hneď, ako to bolo možné,“ povedal nám plukovník Róbert Plávka.

Po 37 rokoch služby je už síce dva roky v zálohe, ale v marci tohto roku bol ako príslušník operačných záloh Národných obranných síl na Tureckom vrchu veliteľ výcviku nováčikov. „Manželka bola celé desaťročia zvyknutá, že som niekde na cvičeniach, takže jej to ani nepríde, hoci som už vojenský dôchodca,“ zasmial sa plukovník Plávka, ktorý začínal u protivzdušnej obrany a velil aj v Iraku, Afganistane či na Cypre. Svoju bohatú vojenskú kariéru končil ako zástupca veliteľa mnohonárodnej bojovej skupiny NATO na Lešti a zástupca veliteľa 2. mechanizovanej brigády Prešov.

Plukovník Róbert Plávka

Skúsenosti a elán

„Dvojtýždňovému primárnemu výcviku som velil už vlni v Leviciach. Stretli sme sa tam zo zálohy vynikajúca partia, preto som rád, že dvaja z výcvikových poddôstojníkov operačných záloh sú so mnou aj tu,“ dodal plukovník Plávka, ktorý by inak iste rád pomáhal aj doma, v Trebišove, manželke s prevádzkou jej lekárne. No tu na Tureckom vrchu bol evidentne predsa len vo svojom živle. „Mladí príslušníci NOS k nám prichádzajú od Michaloviec až po Malacký. Tí, ktorí prídu autom, si ho na Turečáku môžu na dva týždne zaparkovať. Pre ďalších, ktorí pricestujú vlakom, sme na bratislavskej Hlavnej stanici pristavili autobus,“ vysvetlil nám a už sa ponáhlal zabezpečiť prvý príchodový deň výcviku.

„Pre vojenské povolanie som sa rozhodol ako dieťa. Spolu so školou som odslúžil 36 rokov a keďže ozbrojené sily mi

Nadrotmajster
Zoltán Varga

ostali srdcu blízke aj po odchode do zálohy, som tu. Navyše mám pocit, že zo svojich skúseností mám čo ponúknuť,“ jedným dychom nám odpovedal nadrotmajster Zoltán Varga, ktorý bol pred odchodom do civilu veliaci poddôstojník 13. mechanizovaného práporu Levice. Ako staršieho inštruktora výcviku ho čakalo riadenie poradovej prípravy, bol riadiaci strelieb, zúčastnil sa na príprave záverečného

cvičenia a pripravoval vojakov na prisahu.

Spolu z Levíc s ním prišiel aj ďalší záložník, nadrotmajster Martin Moravský, starší inštruktör výcviku. V aktívnej službe skončil na jeseň 2024 ako veliaci poddôstojník rotý.

„Aj ja som bol v uniforme od 14 rokov a je skvelé si aspoň na dva týždne v roku ako starší výcvikový inštruktör NOS pripomenúť svoje celoživotné povolanie,“ povedal. „Navyše chcem byť trochu užitočný. Títo nováčikovia NOS, podobne ako my, sem prichádzajú dobrovoľne a ja v tom vidím veľký príklad pre budúcnosť Slovenska. Veď vidíte, ako sa vyvíja bezpečnostná situácia vo svete, ako aj hneď za našimi východnými hranicami...“

Aj dvaja bratia rotmajstra Václava Provázka boli profesionálni vojaci, pričom jeden z nich slúžil v Armáde Českej republiky. „Ja mám za sebou 28 rokov odslúžených hlavne

Nadrotmajster
Martin Moravský

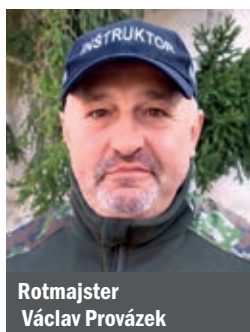
Kolegovia zo zálohy, ste vítaní!

S veliteľom Národných obranných síl brigádnym generálom Ladislavom Kiselom sme sa zhovárali najmä o príchode bývalých profesionálnych vojakov do operačných záloh Národných obranných síl.

Aký je hlavný cieľ zapájať bývalých profesionálnych vojakov v zálohe do činnosti Národných obranných síl?

Vzhľadom na to, že NOS sú ešte v procese výstavby, a teda nemáme dobudovaný inštruktorský zbor, pracujeme na tom, ako nahradiť nedostatok personálu. Samozrejme, výrazne nám stále pomáhajú ostatné súčasti Ozbrojených síl SR, za čo im opäť musím veľmi poďakovať. No vzhľadom k úlohám, ktoré plnia, nemajú vždy kapacitu vyjsť nám personálne celkom v ústrety. O to viac vítam, že na scénu nastupujú operačné zálohy Národných obranných síl, čiže bývalí profesionálni vojaci v zálohe alebo dokonca vo výslužbe. Sú to ľudia s veľkými skúsenosťami, ktorí sa rozhodli stať súčasťou NOS.

**Rotmajster
Václav Provázek**

v Michalovciach a Prešove, takže ak po štyroch rokoch v zálohe opäť zabezpečujem výcvik, ako keby som sa napil živej vody," usmial sa poddôstojník, ktorého dcéra je dôstojníčkou OS SR.

A rotmajster Miroslav Lapšanský, ktorý bol vo finále svojej profesionálnej služby veliaci poddôstojník zásobovacej čaty praporu logistickej podpory Prešov?

„Vstúpiť do operačných záloh som cítil doslova ako vnútornú potrebu. S tým, že to know-how, ktoré môžem odovzdať novým príslušníkom NOS, ešte vo mne je a mám v sebe aj dosť elánu. Pravdaže, ak mi za dvadsať dní, čo vediem výcvik, a za desať dní pohotovosti príde trojtisícová odmena aj s nejakými príplatkami, to je tiež super bonus,“ potvrdil rotmajster, ktorý získal civilné zamestnanie ako technický pracovník v Krajskej galérii Prešov, pričom tri týždne v operačných zálohách si vykryl z vlnajšej dovolenky.

**Rotmajster
Miroslav Lapšanský**

Organizačné jadro

Pravdaže, výcvik nováčikov NOS neriadia len dôstojníci a poddôstojníci zo zálohy. Hlavný poddôstojník Národných obranných síl štábný nadrotmajster Juraj Hladký konkrétnu: „V tomto marcovom turnuse primárneho výcviku NOS máme sedem ľudí zo zálohy. Organizačné jadro tvoria traja

Rotmajster Miroslav Lapšanský kontroluje ustrojenosť vojaka

naši vojaci z NOS a jedenásti sú aktívne slúžiaci profesionáli z ozbrojených síl.“

Aj keď inštruktori prichádzajúci zo zálohy približne vedia do čoho idú, systém výcviku v NOS je relatívne dosť vzdialený – od toho na výcvikovej základni profesionálov v Martine či od bežného výcviku na hociktorom útvaru. Nadrotmajster Tomáš Janovič, veliaci poddôstojník pluku výcviku záloh NOS a zároveň veliaci poddôstojník marcového turnusu ozrejmil: „Áno, je to nový typ výcviku, má inú dynamiku a viaceré špecifiká. Preto inštruktori výcviku z operačných síl prichádzajúci zo zálohy prejdú trojdňovým inštrukčno-metodickým zamestnaním. Tu im náš stály stav z NOS vy-

Podieľajú sa najmä na vedení výcviku?

Niektorí boli vybratí práve na výcvik svojich takpovediac mladších kolegov. NOS sa takto stávajú v oblasti výcviku sebastačnejšími, čo veľmi vítame. No aj keď potrebu nových kolegov v odbornosti inštruktorov výcviku vnímame najintenzívnejšie, máme v ponuke aj celý rad ďalších odborností. Bývalých personalistov využívame v Centre personálnych činností alebo logistov na oddelení logistiky. Príkladom môže byť napríklad vojenský ombudsman, ktorý je ako bývalý vojak zaradený v operačných zálohách do funkcie právneho poradcu na veliteľstve NOS. Tých príkladov máme už mnoho.

Ako sa títo bývalí dôstojníci či poddôstojníci môžu stať vašimi príslušníkmi?

V prvom rade je potrebná registrácia a podanie žiadosti, v ktorej je možné indikovať záujem byť zaradený priamo v útvaroch NOS. Samozrejme sa snažíme získať si referencie o každom záujemcovi, lebo nie každý sa na jednotlivé pozície hodí. Následne sa pokúšame už vybraných kolegov umiestniť na optimálnu funkciu tak pre neho, ako aj pre systém.

Evidujete záujem?

Vo všeobecnosti je záujem o vstup do NOS stále veľký. Možno sme sa však doteraz viac sústredili na občanov bez vojenských

Rotná Nataša Dulajová a desiatnik Ján Paraska pri kontrole prichádzajúcich

svetlí naše očakávania a postupy. Vráťane toho, ako majú našich nových NOS-károv vnímať, ako ich viesť a ako im nie len veliť, ale aj im pomáhať.“

Medzi kmeňové NOS-kárky patrí aj čatárka Miriam Augustínová, ktorá bola v marci súčasťou už deviateho primárneho výcviku. Prvý príchodový deň pomáhala nováčikom s vystrojovaním, neskôr vydávala muníciu a celkovo sa podieľala na zabezpečení a plynulosti výcviku. „Po dvadsiatich rokoch v ozbrojených silách som chcela skúsiť aj nové zaradenie. Do NOS som sa hlásila iniciatívne aj pre vnútornú energiu a zmysluplnosť toho, čo robíme. Preto som to ani na minútu neoľutovala,“ povedala nám.

Satisfakcia a hrdosť

A čo vojaci prichádzajúci cvičiť nováčikov NOS z ozbrojených síl? Oslovili sme ich s predpokladom, že na Turecký vrch boli odvelení na rozkaz a neboli z toho príliš nadšení. Aká bola skutočnosť?

Registrácia nastupujúcich cvičencov

skúseností. Pre veľký úspech v tejto kategórii sme ale dosť intenzívne nepracovali práve na prítiahnutí neoceniteľného know-how našich bývalých kolegov a kolegýň z radov bývalých profesionálnych vojakov. Takže tu v rámci našej komunikácie vidím značný priestor na zlepšenie. Osobne aj ja mám niekoľkonásobnú skúsenosť, keď som bývalým dôstojníkom alebo poddôstojníkom vysvetlil, že od nich neočakávame žiadne absolvovanie základného výcviku na Tureckom vrchu, ale že sa vrátia na podobné pozície, aké vykonávali pred odchodom do zálohy. A v tomto duchu sme si podali ruky. Ide len o to, aby v rozsahu 20 dní v jednom roku robili čo najlepšie to, čo majú doslova v krvi.

Rotná Nataša Dulajová, ktorá je veliteľkou dopravného družstva 20. práporu logistiky Prešov, nastúpila na Turecký vrch ako inštruktorka výcviku. „O NOS som v Obrane aj v iných médiách veľa čítala, videla či počula. O to viac som to chcela zažiť aj osobne, odovzdať mladým kolegom niečo z toho, čo viem. Ponuku som dostala od veliteľa roty. Ďakujem za dôveru. Je to pre mňa tak trochu aj satisfakcia za 21 rokov služby a veľmi si to cením,“ povedala nám skúsená poddôstojníčka, ktorá však pre nečakanú udalosť bola napokon z výcviku uvoľnená.

A desiatnik Ján Paraska z 81. krídla Sliač? Po maturite vyskúšal aj prácu v zahraničí, no ozbrojeným silám je verný už 15 rokov. Dvakrát bol vyslaný do misie UNFICYP, je vodič špecialista a nováčikov prišiel okrem všetkého iného priučiť topografiu, poradovej príprave či ozrejmiť im čo-to o trhacích prácach. „Ponuku cvičiť mladých NOS-károv som dostal od veliteľa čaty a zobrať to bola pre mňa dôvera a hrdosť.“

Pavol Vitko • Foto: autor a NOS

Pracovníčky 41. zásobovacej základne Nemšová pri vystrojovaní

No a na tých kolegoch, ktorí sa k nám zo zálohy pridali, celkom zreteľne vidím, že popri slušnej odmene im tento návrat do uniformy robí aj radosť.

Do akej miery sa budú na výcviku „nováčikov“ naďalej podieľať aj kmeňoví príslušníci NOS, respektíve profesionálni vojaci OS SR?

Určite si to vyžaduje zdravý mix. Bez kmeňového personálu NOS to nepôjde nikdy. V ideálnom stave by sme však chceli úplne odbremeniť ostatné zložky OS SR od toho, aby nás museli dopĺňať inštruktorským personálom. Kým však k tomu dôjde, budeme musieť využívať aj ich súčinnosť. Z použitia

„Aj keď inštruktori prichádzajúci zo zálohy približne vedia do čoho idú, systém výcviku v NOS je vzdialený od toho na základni profesionálov v Martine či od bežného výcviku na hociktorom útvare.“

Prečo ste sa rozhodli absolvovať výcvik v Národných obranných silách?

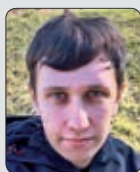
Brian Snegoň
Lehnice, autoelektrikár (25):

Chcel som si to vyskúšať a toto je výborná príležitosť, lebo rozmýšľam nad vstupom do Ozbrojených síl SR ako profesionál. Očakávam, že už samotný tento výcvik bude o zlepšení zručností, kondície a niekedy možno aj o pomoci Slovenskej republiky.

Miroslava Rišavá
Lučenec, momentálne nezamestnaná, (23):

Chcela som si to vyskúšať. Z rodiny v armáde nikto nebol, ale hrávala som futbal, boxovala, takže nejakú kondíciu azda mám. A verím, že to dám.

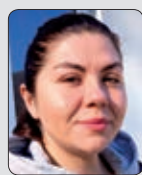
Samuel Dubovský
Košice, študent Technickej univerzity (23):

O armáde som rozmýšľal počas dospievania a v hre bola aj Akadémia ozbrojených síl. Tam som ale napokon z osobných dôvodov nešiel. Som však rád, že si základy vojenčiny môžem vyskúšať aspoň takto. A možno po skončení vysokej školy bude v hre aj vojsko.

Eduard Jirka
Trnava, strojár (48):

V armáde som bol v Nitre-Krškanoch u delostrelcov a bolo to už v roku 1997. Chcem si trochu oživiť to, čím som si prešiel v mladosti – a keďže Národné obranné sily sú dobrá myšlienka, prišiel som ich podporiť aj ja.

Petra Sokolová
Bratislava, policajтка (35):

Už v osemnástich rokoch som chcela byť vojačka, ale rodičia mi, ešte doma v Starej Ľubovni, odporúčili, aby som to radšej skúsila v polícii. Vtedy som dala na ich názor. No keďže predurčenie vojakov, že v prípade potreby budú za svoj štát bojovať, ma stále oslovuje, povedala som si, že budem síce aj naďalej pomáhať a chrániť z pozície policajtky, ale nenechám si ujsť ani príležitosť vo vojenskej uniforme.

Stanislav Farkaš
Spišská Nová Ves, sociálny pracovník (47):

Som tu, lebo som sa už trochu nudil. Základnú vojenskú službu som ešte absolvoval v Martine a Nitre, na čo spomínam rád, a preto som sa aspoň čiastočne vrátil do minulosti.

Dušan Kováčik
Banská Štiavnica, policajt (40):

Od výcviku očakávam viac druhov sebarozvoja. Chcem prispieť k obranyschopnosti Slovenska a motivujúca je tiež finančná odmena.

Gabriel Kazán
Nitra, elektrikár (46):

Chcem sa pred synmi ukázať tak trochu ako vzor. Majú 8 a 12 rokov, takže bol by som rád, keby videli, že ich otec sa snaží držať vo forme a že je hrdý na naše ozbrojené sily. Chcem ich v tom jednoducho inšpirovať.

vlastných operačných záloh však výrazne profitujeme. Je to win-win. Záložníci nám šetria naše vlastné zdroje, zároveň im vytvárame výcvikové príležitosti.

Koľko záujemcov o výcvik v NOS aktuálne evidujete?

Záujem je stále veľký. Týždenne nám pribúda okolo stovky žiadostí. Očakávam, že s prichádzajúcou letnou prázdninovou sezónou ich bude ešte viac. Celkovo v súčasnosti čaká na vybavenie približne 1500 aktívnych žiadostí. Navyšujeme výcvikové kapacity vo VVP Turecký vrch, pričom minister Robert Kaliňák má záujem vybudovať ďalšie výcvikové zázemie aj pre NOS na východe Slovenska.

A koľko turnusov výcviku tento rok plánujete?

V rámci 1. fázy primárneho výcviku celkovo plánujeme 19 výcvikových cyklov. To je vlastne známy úvodný 14-dňový základný výcvik v prvom roku zaradenia do NOS. Ten dopĺňame šiestimi dňami zdokonaľovacieho výcviku. My však už riešime aj výcvik pre zálohy v druhom roku zaradenia. Tam nás čaká zatiaľ 6 cyklov tzv. 2. fázy primárneho výcviku, a to opäť aj so šiestimi dňami zdokonaľovacieho výcviku. Keď si to prepočítame na kapacitu výcvikových priestorov a ambíciu mať vycvičených 4 000 občanov v zálohách, je jasné, že si tento rok vydýchame len počas veľkonočných a vianočných sviatkov. Ale to je naše poslanie. Preto sme tu.

Nová fáza spolupráce

V Bratislave sa 3. marca uskutočnila konferencia Slovensko-poľský obranno-priemyselný dialóg, ktorú zorganizovali spoločnosti European Defence Analytics a Defence24. Zúčastnili sa na nej predstavitelia ministerstiev obrany Slovenskej a Poľskej republiky vrátane ministrov obrany, ako aj spoločnosti z oblasti obranného priemyslu oboch krajín.

Konferenciu otvoril príhovorom podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák

Hlavnou témou konferencie bol rozvoj spolupráce obranného priemyslu medzi Slovenskom a Poľskom. Svojím obsahom i zložením účastníkov a reprezentantov sa stala prvou v tomto formáte. Výsledky konferencie ukázali možné efekty poľsko-slovenskej spolupráce v blízkej budúcnosti – poľské vozidlo so slovenskou vežou či regionálny priemyselný hub.

Dôležité je susedstvo

Konferenciu otvoril príhovorom podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák. Vyzdvihol prístup nášho severného suseda, ktoré má podľa neho v oblasti obranného priemyslu výrazný náskok pred inými krajinami únie. Poukázal na úspechy poľského obranného priemyslu ako transportéry Rosomak a Borsuk či prenosný protivzdušný systém Piorun, o ktorý má záujem aj Slovensko. Aktuálne konflikty vo svete podľa ministra poukazujú na opodstatnenosť sebestačnosti a efektívnosti. Upozornil predovšetkým na nutnosť disponovať dostatočnými zásobami, ktoré sú dosiahnuteľné najmä úspešným domácim obranným priemyslom. V prípade Slovenska sa v kontexte podielu na HDP krajiny až zdesaťnásobil. „V podpore bojových jednotiek budú zohrávať

rozhodujúcu úlohu kapacity,“ dodal, pričom v kontexte poľsko-slovenskej bilaterálnej spolupráce je plánom vybudovať regionálny priemyselný hub s vyššou kapacitou než v prípade krajín západnej Európy.

Na príhovor slovenského ministra nadviazal minister národnej obrany a podpredseda vlády Poľskej republiky Władysław Kosiniak-Kamysz. „Poľsko-slovenská spolupráca má obrovský zmysel. Veril som jej od samého počiatku,“ uviedol. Výroba mimo Európskej únie a odkázanosť na dodávky zo zahraničia sa podľa neho ukázala ako nerentabilná. Európska únia musí budovať svoju nezávislosť s podporou národných obranných priemyslov. „To už nie je voľba cien, to nie je voľba spojencov či priateľov niekde vo svete. To je existenčná voľba. Buď budujeme náš priemysel, máme dodávky, máme schopnosti, alebo zanikneme. Pred takouto voľbou stojíme,“ uviedol Władysław Kosiniak-Kamysz. Bilaterálnu spoluprácu v obrannom priemysle určuje aj geografia. „Z Bratislavy do Krakova je bližšie než z Krakova do Gdaňska,“ uviedol poľský minister. Aj on je presvedčený, že regionálny hub bude prínosom nielen pre Poľsko a Slovensko, ale aj pre celé východné krídlo NATO. Ministri diskutovali tiež o konkrétnych formách spolupráce. Podľa Kosiniak-Kamysza sa diskusia zamerala aj na poľský protidronový systém San. Verí, že projekt by sa mohol stať spoločným poľsko-slovenským.

SAFE ako stimul

Na konferencii sa často spomínal nástroj SAFE (Security Action For Europe) Európskej komisie, ktorý predstavili vlní na jar. Jeho cieľom je poskytovať finančné stimuly pre členské štáty Európskej únie na obranné projekty v celkovej hodnote 150 miliárd eur. O pomoc v rámci finančného nástroja prejavili záujem Slovensko aj Poľsko. Splnomocnenkyňa poľskej vlády pre SAFE Magdalena Sobkowiak-Czarnecka zdôraznila, že SAFE je prvým krokom k spolufinancovaniu avizovaných projektov a začiatku konkrétnej spolupráce. „Keď sa pozrieme na dianie okolo nás, nemáme veľa času,“ povedala, pričom zrýchlenie a zefektívnenie činnosti obranného priemyslu, vrátane slovensko-poľskej spolupráce, je najvyššia nutnosť. V príhovore spomenula tiež úspešné poľské projekty ako protivzdušný systém San, ktorý je odpoveďou na rastúce hrozby dronových útokov, aj zámínovací systém Baobab. Zdôraznila potrebu rozvíjania nových trendov v obrannom priemysle.

„V budúcnosti sa môže využívať technológia, o ktorej v súčasnosti ani netušíme,“ uviedla. Poukázala na nutnosť reflektovania skúseností získaných na Ukrajine a Blízkom východe do inovácií v obrannom priemysle. „Chcela by som, aby to, čo spoločne vyvinieme, slúžilo obrane a ekonomike, no aby výsledky našej spolupráce nikdy nemuseli byť overené v boji,“ dodala.

Do diskusie v rámci prvého panelu, zameraného na priemyselnú spoluprácu oboch krajín, sa zapojil aj riaditeľ sekcie modernizácie a národný riaditeľ pre vyzbrojovanie Martin Čatloš. Uviedol, že myšlienka bilaterálnej spolupráce v oblasti obranného priemyslu vznikla ešte pred založením nástroja SAFE. „Iniciatíva musí prísť z priemyslu,“ zdôraznil kľúčové postavenie obranného priemyslu v procese spolupráce štátu a priemyslu. Podľa neho štát a ministerstvo obrany nemôže

Národní riaditelia pre vyzbrojovanie Sławomir Cichocki (vľavo) a Martin Čatloš

diktovať podmienky priemyslu. Formuloval tiež zámer vytvoriť slovensko-poľskú pracovnú skupinu na úrovni holdingov. Tá by sa mala stretávať každých šesť mesiacov a slúžiť na výmenu poznatkov a skúseností. Poľskí partneri opakovane upozornili na potrebu prepojenia jednotlivých spoločností oboch štátov. Jedna z popredných poľských obranných spoločností PGZ (Polska Grupa Zbrojeniowa) by mala aktívne pôsobiť aj na Slovensku.

Druhý panel diskusie s názvom Financovanie európskych obranných nástrojov na podporu spolupráce sa zameriaval na potrebu financovania rozvoja a výskumu v oblasti obranného priemyslu a možnosti uplatnenia inštrumentu SAFE na jednotlivých projektoch. V rámci svojej prezentácie Transformácia európskej obrany zdôraznil Mateusz Szczurek, člen predstavenstva Národnej hospodárskej banky, že na vývoj v rámci obranného priemyslu sa z obranných rozpočtov členských krajín Európskej únie vyčleňuje výrazne menej prostriedkov, než v prípade Spojených štátov (4 % EÚ a 16 % USA).

Riaditeľ odboru obranného plánovania sekcie obrannej politiky a zároveň národný riaditeľ pre obranné spôsobilosti Michal Minárik vo svojej prezentácii zdôraznil, že priemysel je už v súčasnosti plnohodnotným partnerom. Obranný

Poľský minister W. Kosiniak-Kamysz odovzdal Robertovi Kaliňákovi osobný dar

priemysel na zvýšenie svojej produkcie potrebuje najmä objednávky. Prezentáciu venoval slovenským projektom v rámci nástroja SAFE. Európsky nástroj tak môže slúžiť na integráciu slovenského obranného priemyslu s európskym. Do projektov, akými sú napr. útočné pušky a pištole, protidronový systém C-UAV, samohybná húfnica EVA M3 6×6, samohybný mínomet SAM-120, odmínovacía BOŽENA 4+ a ženijný UDS-214 by sa tak mohli zapojiť aj ďalšie členské štáty Európskej únie, teda aj Poľsko.

Borsuk či EVA

K záverom diskusie patrilo aj predstavenie plánovaného vyústenia užšej spolupráce slovenských a poľských obranných spoločností do podoby pásového bojového vozidla Borsuk poľskej spoločnosti PGZ, ktoré by mohlo byť vybavené vežou Turra 30 slovenskej spoločnosti EVPÚ Nová Dubnica. Podľa prezentovaných informácií sa budú usilovať umiestniť projektované vozidlo aj na zahraničných trhoch. Generálny riaditeľ spoločnosti EVPÚ Michal Pavlík dúfa, že projekt nového vozidla by mohli predstaviť už budúci rok. Podľa neho by najväčším úspechom bol hotový produkt – poľské vozidlo so slovenskou vežou – používajúci muníciu vyrobenú v regióne. Nová etapa spolupráce sa oficiálne začala podpisom memoranda o spolupráci medzi oboma spoločnosťami práve na

Memorandum o spolupráci za slovenskú spoločnosť EVPÚ podpísal generálny riaditeľ Michal Pavlík (vľavo) a za poľskú PGZ jej viceprezident Marcin Idzik

bratislavskej konferencii. Memorandum za spoločnosť EVPÚ podpísal jej riaditeľ Michal Pavlík, za PGZ jej viceprezident Marcin Idzik.

Konstruktúra Defence, známa predovšetkým výrobou kolosových húfníc, má ambíciu expandovať aj na poľský trh. Antoni Walkowski zo spoločnosti Defence24 ozrejmil potrebu moderných samohybných kolosových húfníc vo výzbroji poľskej armády. V súčasnosti poľská armáda z kolosovej delostreleckej techniky disponuje modernizovanými húfnicami wz.77 DANA, známymi aj z výzbroje OS SR. Domáci kolosový projekt AHS Kryl sa zatiaľ do sériovej výroby nedostal. Konferencia bola pre dubnickú spoločnosť Konštruktúra Defence príležitosťou ponúknuť Poľsku najnovší model húfnice EVA M3 (na podvozku 6×6). Zároveň oznámila vývoj ľahšieho variantu na podvozku 4×4. Počas viacerých diskusií zazneli aj myšlienky umiestnenia poľského kolosového mínovacieho systému Baobab-K na podvozky Tatra slovenskej výroby.

Jaroslav Cabuk

Foto: autor, Jakub Neubauer

Kurz regionálnej spolupráce

Na pôde Ministerstva obrany SR sa 19. marca uskutočnil kurz regionálnej spolupráce Akadémie NATO Defense College (NDC). Zamerail sa na podrobný opis obrany, stratégie a regionálnej úlohy hostujúcej krajiny. Vedúci delegácie, riaditeľ akademických operácií NDC brigádny generál maďarskej armády Ferenc Molnár, sa stretol so zástupcom náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálporučíkom Miroslavom Lorincom a štátnym tajomníkom MO SR Igorom Melicherom. Na kurze sa zúčastnilo 36 odborníkov z 21 členských a partnerských krajín. Prednášky a diskusie sa týkali plánovania národnej obrany v súlade s cieľmi NATO, projektmi slovenského obranného priemyslu a postavením Slovenska na východnom krídle aliancie. Frekventanti navštívili aj Centrum výnimočnosti NATO pre oblasť odstraňovania výbušných prostriedkov (EOD COE) v Trenčíne. Riaditeľ centra, plukovník František Mihalovič, ich oboznámil s históriou, zameraním a operačnými spôsobilosťami centra. A to prezentovalo aj svoje medzinárodné školenia špecialistov či výcvikový systém ETACS EOD/IDD VR, využívajúci virtuálne prostredie.

(jc) • Foto: pplk. v zál. Peter Sobek

Rokovali vojenski psychológovia

Pod záštitou veliteľky – hlavnej psychologičky Centra psychologických služieb OS SR plukovníčky Andrey Vitekovej sa 11. – 13. marca uskutočnilo odborné-metodické zhromaždenie ako priestor na spoločnú diskusiu o aktuálnom stave psychologické služby a jej ďalšom smerovaní. Podujatie, na ktorom sa zúčastnili aj psychológovia z Ústrednej vojenskej nemocnice SNP – FN v Ružomberku a Ministerstva obrany SR, sa nieslo v duchu odbornosti, spolupráce a zdieľania skúseností. Host' zhromaždenia, zástupca náčelníka GŠ OS SR – náčelník štábu brigádny generál Marek Banas vyzdvihol profesionalitu a nasadenie psychológov v náročných situáciách, aj kľúčovú úlohu psychologické služby v podpore a budovaní psychickej odolnosti profesionálnych vojakov a zamestnancov rezortu obrany. Zhromaždenie sa sústredilo na strategický rozvoj psychologické služby, posilnenie podporného psychologického programu a moderné postupy pri riešení krízových situácií. Odborníci diskutovali o efektívnych nástrojoch na skvalitnenie poskytovanej pomoci. Zdôraznili význam metodické jednoty a spolupráce naprieč celým systémom. Stretnutie potvrdilo dôležitosť vzájomnej spolupráce a kontinuálneho rozvoja psychologické starostlivosti, ktorá zohráva kľúčovú úlohu v podpore príslušníkov pri zvládaní záťaže a posilňovaní ich psychickej odolnosti.

Študenti obnovujú L-29R

Počas odborného výcviku sa žiaci odboru Mechanik lietadiel Strednej odbornej školy letecko-technickej venujú rekonštrukcii historického lietadla L-29R zo zbierok Vojenského historického múzea Piešťany. Pracujú pod odborným dohľadom skúsených odborníkov z Leteckých opravovní Trenčín. Pri obnove vonkajšieho opláštenia lietadla kladú dôraz na precíznosť, dodržiavanie technologických postupov a zachovanie autentického vzhľadu lietadla. Študenti tak majú možnosť pracovať na skutočnom lietadle, do detailov spoznať

jeho konštrukciu a zároveň si osvojiť kľúčové zručnosti pre ich budúce povolanie. Po ukončení renovácie bude lietadlo vystavené v areáli školy, kde bude slúžiť nielen ako učebná pomôcka, ale aj ako pripomienka leteckej histórie a úsilia žiakov, ktorí sa podieľali na jeho obnove.

Taktická medicína pre sestry

Oddelenie výcviku, vzdelávania a špecializovanej prípravy Veliteľstva vojenského zdravotníctva OS SR usporiadalo v Liptovskom Mikuláši – Ondrašovej špecializovaný kurz taktickej medicíny. Kurz bol zameraný na neodkladnú zdravotnú starostlivosť o zranených v bojových podmienkach v exteriéri, na rýchle rozhodovanie, správne postupy a tímovú spoluprácu. Zúčastnili sa na ňom sestry z Ústrednej vojenskej nemocnice SNP Ružomberok – fakultnej nemocnice. Pred výcvikom absolvovali vstupný test, ktorý preveril ich pripravenosť. Náročný kurz im priniesol cenné skúsenosti z oblasti zdravotníckeho zabezpečenia v teréne, ktoré sa významne líšia od štandardnej nemocničnej praxe.

Nadobudli nové vedomosti a praktické zručnosti, posilnili si odbornú pripravenosť pre prípad nasadenia mimo lôžkového oddelenia, v prostredí, kde je potrebné konať rýchlo, samostatne a s maximálnou profesionalitou.

Kadeti AOS v Estónsku

Kadeti 4. a 5. ročníka Akadémie ozbrojených síl M. R. Štefánika vojaci 1. st. Pavol Ďuraš a Július Holík sa zúčastnili na 9-dňovom kurze Infantry Officer Winter Warfare Basic Module, ktorý sa uskutočnil v anglickom jazyku na pôde Baltic Defence College v estónskom Tartu. Kurz kadetov z 19 spojeneckých krajín bol rozdelený na teoretickú prípravu a intenzívny praktický výcvik v teréne. Frekventanti absolvovali denné aj nočné pochody a výcvik prežitia v extrémnych zimných podmienkach. Osobitnou skúsenosťou boli nočné streľby a plánovanie útokov. Kurz vyvrcholil 36-hodinovým komplexným cvičením. Kadeti si osvojili zásady práce v zimných podmienkach, efektívne používanie a údržbu zimného výstroja i špecifiká zimnej stravy a hydratácie. Súčasťou výcviku boli taktické činnosti na úrovni družstva a čaty – útok a obrana, streľba vo dne aj v noci či prekonávanie ľadových prekážok

Vítame okrúhly stôl

Prezident SR a hlavný veliteľ Ozbroyených síl SR Peter Pellegrini na návšteve generálneho štábu ozbrojených síl rokoval s podpredsedom vlády a ministrom obrany SR Robertom Kaliňákom a náčelníkom Generálneho štábu OS SR generálom Danielom Zmekom o aktuálnej bezpečnostnej situácii a stave pripravenosti Ozbroyených síl SR.

lať okrúhly stôl s odborníkmi na obranu, ale budem sa snažiť tam dostať aj predstaviteľov politického spektra, aj keď táto téma musí byť apolitická," uviedol P. Pellegrini.

Globálne dôsledky konfliktov

Osobitnú pozornosť venovala hlava štátu aj situácii na Blízkom východe. Podľa slov prezidenta SR má aktuálna eskalácia a reakcia Iránu globálne dôsledky, ktoré sa dotýkajú aj Európskej únie a Slovenska. Dodal, že konflikt ovplyvňuje medzinárodnú leteckú dopravu a narúša dopravné trasy energonosičov, čo sa môže prejaviť rastom cien energií. Zároveň zdôraznil, že Slovensko aj Európska únia musia v tejto situácii urobiť všetko pre zabezpečenie stabilných energetických dodávok. „Európska únia aj Slovenská republika musia vynaložiť maximálne úsilie na to, aby sme garantovali dodávku stabilných zdrojov energie, a samozrejme aj za príslušné a dobré ceny, ktoré opäť nebudú devastovať konkurencieschopnosť Európskej únie,“ vysvetlil prezident SR Peter Pellegrini. Prezident SR taktiež upozornil, že dlhodobé narušenie energetických tokov by mohlo mať vážne dôsledky pre ekonomiku Európy aj Slovenska. „Musíme robiť všetko pre obranu záujmov Slovenskej republiky a ochranu jej ekonomiky,“ dodal.

Zlepšovanie pripravenosti

Počas rokovania sa dotkli aj témy pripravenosti Ozbroyených síl SR, ktorá sa podľa hlavy štátu postupne zlepšuje, pričom rok 2025 priniesol pozitívny trend v nábore profesionálnych vojakov. Dôležitým prvkom zostáva aj projekt Národných obranných síl, ktorý posilňuje systém aktívnych záloh a zaznamenáva značný záujem verejnosti. V súvislosti s vojnou na Ukrajine prezident SR uviedol, že konflikt má charakter vyčerpacej vojny bez výrazného posunu na frontovej línii. Zdôraznil preto význam pokračovania mierových rokovaní a ocenil snahu vlády SR podporovať diplomatické riešenie konfliktu.

Text a foto: KP SR

Slovenská republika potrebuje doplniť svoj bezpečnostný a legislatívny rámec o nový mechanizmus, ktorý by umožnil štátu reagovať na vážne bezpečnostné hrozby. Tie síce nepredstavujú priamy vojenský útok, no môžu ohroziť kritickú infraštruktúru alebo bezpečnosť občanov,“ uviedol prezident po stretnutí.

Potreba pružnej reakcie

Peter Pellegrini upozornil, že slovenská legislatíva dnes pozná iba čas mieru, núdzový stav, výnimočný stav a vojnový stav, pričom medzi týmito kategóriami chýba mechanizmus umožňujúci pružnú reakciu na nové bezpečnostné hrozby – takzvaný stav ohrozenia. Podľa hlavy štátu je potrebné uvažovať o zavedení medzistupňa medzi mierovým stavom a vojnovým konfliktom. Takýto režim by umožnil vláde a ozbrojeným silám reagovať na situácie, ktoré síce nepredstavujú priamy vojenský útok, no môžu predstavovať vážne bezpečnostné riziko pre našu krajinu. „Je potrebné hovoriť aj o ďalšom možnom medzistupni medzi časom mieru a časom vojny, kedy je

a bolo by možné použiť Ozbroyené sily Slovenskej republiky na obranu či už našej východnej hranice, na obranu kritickej infraštruktúry alebo aj ako reakciu na prípadné ohrozenia, ktoré samé o sebe ešte nepredstavujú vojenský útok na našu krajinu, ale predstavujú jasnú hrozbu,“ vysvetlil prezident.

Okrúhly stôl s odborníkmi

Takáto legislatívna úprava by podľa prezidenta umožnila štátu napríklad v predstihu posilniť ochranu strategickú infraštruktúru, ako sú jadrové elektrárne, alebo reagovať na bezpečnostné riziká spojené s terorizmom či hybridnými hrozbami. Prezident SR zdôraznil, že by išlo o ústavnú zmenu, a preto si bude vyžadovať konsenzus naprieč politickým spektrom. „Bolo by nezodpovedné vo vzťahu k bezpečnosti občanov SR a k ochrane územnej celistvosti a suverenity Slovenskej republiky, aby sme nemali ako medzistupeň medzi časom mieru a vojnovým stavom aj takzvaný čas ohrozenia,“ dodal. Prezident SR zároveň avizoval iniciovanie odborného a politického dialógu o tejto téme. „V krátkom čase sa pokúsím zvo-

Veliteľ vojenského zdravotníctva – hlavný lekár Ozbrojených síl SR
brigádny generál Roman Jantoš:

Z prirodzenej voľby splnený sen

Medzi generálmi, ktorí túto jar odchádzajú do zálohy, je aj brigádny generál Roman Jantoš, ktorého sme sa spýtali aj na to, v akej kondícii zanecháva svojmu nástupcovi vojenské zdravotníctvo.

Prečo ste sa rozhodli stať sa vojenským lekárom a v akej špecializácii ste sa profilovali?

Stať sa vojenským lekárom bola u mňa prirodzená voľba. Narodil som sa v Ružomberku, kde som aj vyrastal. Moja mama pracovala vo Vojenskej nemocnici, od ktorej sme bývali doslova niekoľko desiatok metrov. Často sme spolu s bratom trávil čas na oddelení, kde mama pracovala a poznal som mnohé zdravotné sestry i lekárov osobne. Už v 14-tich rokoch som bol pevne rozhodnutý, že chcem byť vojenským lekárom, aj keď musím úprimne povedať, že som si nevedel úplne predstaviť, čo to pre mňa bude znamenať. Predstava, že vyštudujem vojenskú medicínu a budem pracovať v nemocnici, bola skutočne ďaleko od toho, aká moja kariéra vojenského lekára nakoniec bola. Mojou primárnou špecializáciou (atestáciou) je všeobecné lekárstvo pre dospelých, čo v tom čase bolo povinnosťou pre všetkých mladých vojenských lekárov. Okrem toho som na Slovenskej zdravotníckej univerzite v Bratislave absolvoval aj druhú špecializáciu v odbore Organizácia zdravotníctva a sociálne lekárstvo.

Ktoré obdobie vašej služby vojenskému zdravotníctvu žičilo a ktoré naopak nie?

Bez prikrášľovania musím povedať, že počas mojej kariéry, pred mojim nástupom na funkciu hlavného lekára OS SR v roku 2020, neprialo vojenskému zdravotníctvu za ostatné tri desaťročia takmer žiadne obdobie. Všetko sa však zmenilo nástupom pandémie spôsobenej vírusom COVID-19 v decembri roku 2019 a začiatkom vojny na Ukrajine vo februári 2022. Je potrebné povedať, že do tejto doby nielen vojenské zdravotníctvo, ale aj celé Ozbrojené sily SR boli z hľadiska potrieb ich modernizácie či investícií do infraštruktúry vnímané ako nie prioritné. Hoci niektoré modernizačné projekty, ako napríklad obstaranie bojových obrnených vozidiel 8x8, vrtulníkov či stíhacích lietadiel sa naštartovali už predtým, pandémie COVID-19 aj vojna na Ukrajine vnímanie politického vedenia i celej spoločnosti všetko zmenili – a začal sa aj reštart vojenského zdravotníctva.

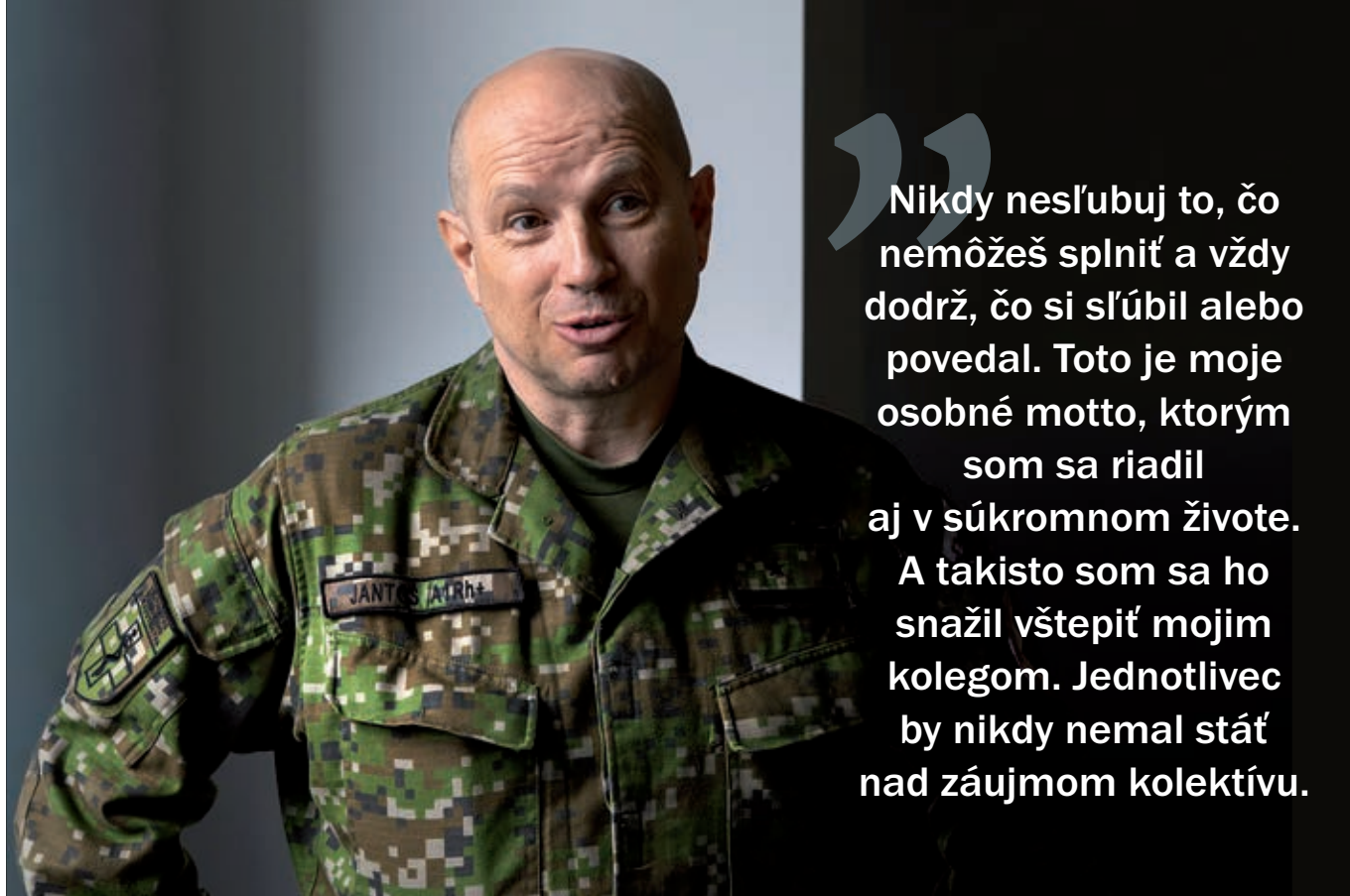
Aké systémové zmeny sa vo vojenskom zdravotníctve podarilo presadiť za ostatné obdobie?

Ak za ostatné obdobie považujeme čas od môjho nástupu na funkciu riaditeľa vtedajšieho Úradu Hlavného lekára a následne Veliteľa vojenského zdravotníctva v októbri 2020, tak tých zmien bolo hneď niekoľko. V prvom rade to bola transformácia Úradu Hlavného lekára na Veliteľstvo vojenského zdravotníctva dňom 1. júla 2022, kedy sme zásadne zmenili štruktúru. Táto zmena umožňuje efektívnejšie plnenie úloh a komunikáciu naprieč celými ozbrojenými silami.

A ďalej?

Druhou zásadnou zmenou bolo, že sme sa ako prvé veliteľstvo zapojili do výziev na čerpanie zdrojov Európskej únie a ku koncu covidového obdobia sa nám podarilo obstaráť zdravotnícky materiál mimo zdrojov rozpočtu rezortu obrany. V tomto i naďalej pokračujeme a aj momentálne máme podané žiadosti na obstaranie zdravotníckeho materiálu, techniky a čakáme na ich odsúhlasenie. Ďalším krokom bol prechod Fakultnej nemocnice J. A. Reimana Prešov do zriaďovateľskej pôsobnosti MO SR dňom 1. júla 2024. Bolo to po tom, ako po parlamentných voľbách v septembri 2023 začalo s nami nové vedenie rezortu obrany komunikovať o potrebách a prioritách vojenského zdravotníctva a aj na základe našich analýz a požiadaviek nakoniec došlo k prechodu tejto nemocnice „pod krídla“ MO SR.

Taktiež sa po dlhej dobe blížime aj k zriadeniu ambulancií OS SR z pozície poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Momentálne čakáme už len na posúdenie priestorov Vojenským ústavom hygieny a epidemiológie Bratislava a následne bude na Ministerstvo zdravotníctva SR podaná žiadosť o povolenie na prevádzku ambulantných zdravotníckych

„Nikdy nesľubuj to, čo nemôžeš splniť a vždy dodrž, čo si sľúbil alebo povedal. Toto je moje osobné motto, ktorým som sa riadil aj v súkromnom živote. A takisto som sa ho snažil vštepiť mojim kolegom. Jednotlivec by nikdy nemal stáť nad záujmom kolektívu.“

zariadení. Očakávam, že k zahájeniu činnosti prvých ambulancií by mohlo dôjsť do konca júna 2026.

Aká je základná organizačná a dislokačná štruktúra vojenského zdravotníctva?

Na túto otázku sa pokúsim odpovedať komplexne. Zdravotnícke zložky v rezorte obrany sú v zásade rozdelené medzi tie, ktoré spadajú pod Ministerstvo obrany SR a druhú časť tvorí naše vojenské zdravotníctvo Ozbrojených síl SR. Ministerstvo obrany SR riadi Ústrednú vojenskú nemocnicu SNP – FN Ružomberok, Fakultnú nemocnicu J. A. Reimana Prešov a Vojenský ústav hygieny a epidemiológie Bratislava. Ozbrojené sily SR majú vo svojej podriadenosti tzv. nasaditeľné prvky vojenského zdravotníctva, ako sú práporné obväziská. Tie sú v podriadenosti veliteľstiev pozemných, vzdušných, špeciálnych síl a 82. brigády spoločnej podpory. Tieto sú dislokované na útvaroch po celom území SR. Generálny štáb OS SR dostal do podriadenosti aj novovzniknuté Centrum psychologických služieb, ktoré však z hľadiska rozsahu a náplne svojej činnosti môžeme funkčne zaradiť medzi prvky vojenského zdravotníctva. Samotné Veliteľstvo vojenského zdravotníctva má v svojej podriadenosti poľné nemocnice, statické i nasaditeľné laboratórium či tímy preventívnej medicíny. Spravuje aj identifikačnú databázu, tzv. biobanku. Takže vojenské zdravotníctvo v širšom ponímaní nie je systémom s jednotným riadením a vedením a je distribuované po celom území Slovenska. Úlohou Veliteľstva vojenského zdravotníctva je však okrem iného aj koordinácia činnosti všetkých týchto entít.

Má veliteľstvo vojenského zdravotníctva hlas aj pri budovaní vojenskej nemocnice v Prešove, respektíve nemocnice v Bratislave, prípadne pri výstavbe iných zdravotníckych zariadení?

U nemocnice v Prešove áno. Už pred spracovávaním projektovej dokumentácie sme dostali možnosť identifikovať naše požiadavky na novú budovu a vybavenie smerom k našim potrebám, detaily však nemôžem uviesť. U bratislavskej nemocnice je to trochu iné vzhľadom na to, že ide o národnú nemocnicu. No keďže výstavbu má na starosti Ministerstvo zdravotníctva SR v spolupráci s Ministerstvom obrany SR,

aj v tomto projekte sme identifikovali aké funkcionality by mala mať z hľadiska potrieb vojenského zdravotníctva.

Ktoré modernizačné projekty sa vám podarilo presadiť?

Keď hovoríme o sanitných vozidlách, tak v januári 2023 bolo dodaných deväť kusov takzvaných prepravných sanitných vozidiel na podvozku Volkswagen Crafter, ktoré nahrádzajú už vyše 25-ročné sanitné vozidlá Volkswagen Transporter T4. Ďalších 14 kusov takéhoto typu techniky by malo byť dodaných v priebehu nasledujúcich 48 mesiacov na základe novej verejnej súťaže.

V rámci projektu bojových obrnených vozidiel 8x8 bolo Ozbrojeným silám SR do konca roka 2025 dodaných prvých 10 kusov sanitnej verzie. Tieto vozidlá sú určené pre práporné obväziská útvarov a Veliteľstvo vojenského zdravotníctva. Slúžia na prepravu a prvotnú liečbu vojakov či pacientov aj v ohrození života a zdravia. Ich zdravotnícka výbava je kompatibilná s výbavou vozidiel záchrannej zdravotnej služby. V jednom vozidle vieme transportovať naraz buď troch ležiacich alebo dvoch ležiacich a troch sediacich pacientov. V ďalších fázach projektu BOV 8x8 by malo byť dodaných ešte niekoľko desiatok kusov sanitných verzií tohto vozidla.

A čo poľná nemocnica?

Pri revitalizácii našej zatiaľ jedinej poľnej nemocnice typu Role 2 Enhanced sa nám v priebehu posledných rokov podarilo vymeniť prakticky všetko prístrojové vybavenie nemocnice. A to vrátane CT prístroja a stanových dielov nemocnice. Všetko v sumare približne päť miliónov EUR, pričom finančne bola táto obnova zabezpečená nielen z rozpočtu rezortu, ale už aj s vyššie spomínaných „eurofondov“.

V oblasti infraštruktúry sme zrekonštruovali budovy a zdravotnícke sklady v našom objekte v Liptovskom Mikuláši. V decembri 2025 sa začala kompletná rekonštrukcia jednej z budov bývalej štátnej nemocnice v Ružomberku, ktorá bude po dokončení slúžiť ako nové sídlo Veliteľstva vojenského zdravotníctva. Finalizácia v celkovej sume 10,5 milióna EUR sa očakáva na konci prvého polroka roku 2027.

V roku 2006 s českým kolegom v Afganistane

Aké ďalšie projekty čakajú na spustenie?

V prvom rade sa nám nepodarilo začať projekt ZOV, čo znamená Zdravotnícke odsunové vozidlo. Ide o dodávku 41 kusov neobrnovaných sanitných terénnych vozidiel v kategórii M1G. Tieto sanitné vozidlá sú určené na prepravu štyroch ležiacich pacientov v nespevnenom teréne. Napriek tomu, že verejná súťaž bola ukončená už v lete roku 2024, doteraz nebola podpísaná rámcová dohoda. Tento typ vozidla potrebujeme nutne pre jednotlivé prápory, ako aj naše veliteľstvo. Keďže s ním súvisí aj splnenie jedného z Cieľov spôsobilostí, verím, že sa v tomto smere čím skôr pohneme ďalej.

Okrem toho sa stále nezačal obstarávací proces na menšiu poľnú nemocnicu Role 2 Basic, pričom záväzok na vyčlenenie takejto nemocnice v prospech bojovej skupiny Európskej únie, tvorenej krajinami V4, máme už na rok 2028. Takže aj tu je treba zabráť!

Do akej miery sa vám darí pri výcviku či vzdelávaní vašich príslušníkov aplikovať poznatky z aktuálnych bojísk, akými je napríklad Ukrajina?

Myslím, že aj tu sme pokročili. Poznatky, ktoré máme, sme už čiastočne implementovali napríklad zmenou postupov alebo obstaraním rôzneho druhu zdravotníckeho materiálu a prístrojov. Len jeden príklad za všetky je miniaturizovaný RTG prístroj s váhou do 5 kg, ktorý sa zmestí do jedného kufríka veľkosti príručnej batožiny do lietadla. V súčasnosti vytvárame po vzore skúseností z Ukrajiny aj prvý predsunutý chirurgický tím zložený z piatich ľudí. Takýchto príkladov by sa samozrejme dalo uviesť viac. Ide o veľmi dynamickú oblasť, inak povedané, čo platí dnes, je zajtra už zastarané.

A čo napríklad tvorba zdravotníckych zásob?

Tu musím priznať, že máme veľké rezervy. Súvisia najmä s prideľovaním finančných prostriedkov. Na druhej strane

je pravda, že väčšina zdravotníckeho materiálu, hlavne liekov, má veľmi krátku dobu expirácie. U niektorých druhov liekov je to len 6 mesiacov. Je preto ekonomicky nemysliteľné vytvárať také objemy zdravotníckych zásob, z ktorých väčšina by musela byť po expirácii zlikvidovaná.

Riešenie?

To sa ponúka pri implementácii tzv. Zdravotníckeho akčného plánu NATO, ktorý má dosah nielen na rezort obrany, ale aj na iné ministerstvá. Na základe rokovaní s Ministerstvom zdravotníctva SR budeme musieť dospieť k udržiavaniu zásob prostredníctvom Správy štátnych hmotných rezerv a subjektov hospodárskej mobilizácie v oblasti zdravotníctva. Dôležité je, že medzirezortná pracovná skupina, ktorej sme súčasťou a ktorá sa zaoberá aj touto problematikou, už pracuje na riešení jednotlivých úloh z akčného plánu.

Vaše veliteľstvo zodpovedá aj za hygienicko-epidemiologické zabezpečenie vojakov počas výcviku doma a nasadenia v misiách a operáciách. V akom režime je aktuálne očkovanie vojakov najmä pred ich vyslaním do zahraničia?

Tu sme na tom dobre. Potrebné druhy očkovacích látok sa nám darí obstarávať včas a v dostatočnom počte. Za to patrí vďaka najmä ľuďom z oddelenia manažmentu zdravotníckeho materiálu, začleneného do odboru logistiky nášho veliteľstva. Pri očkovaní sa v rezorte obrany prioritne vychádza z aktuálneho Opatrenia vedúceho hygienika MO SR k očkovaniu v rezorte obrany, ktoré stanovuje koho očkujeme, akými očkovacími látkami a ako často. Zohľadňujú sa pritom aj lokálne riziká, kde naši vojaci pôsobia.

V rezorte obrany zodpovedáte aj za veterinárne zabezpečenie pri obrane územia SR. No je tu aj otázka, či ste participovali na riešení vlnajšieho problému s nákazou slintačky a krívačky?

Áno, participovali. Všetci naši veterinárni lekári boli nasadení či už na postihnutých farmách, alebo na likvidácii kadáverov.

Ako funguje spolupráca vojenských zdravotníkov v rámci NATO?

Myslím si, že dobre. NATO má svoj vrchný zdravotnícky orgán, tzv. COMEDS, čo je výbor náčelníkov zdravotníckych služieb NATO. Tento výbor má svoje pracovné skupiny a expertné panely, ktoré riešia jednotlivé oblasti vojenského zdravotníctva, akú sú napríklad neodkladná starostlivosť, zdravotnícke odsuny, bezpečnosť vody a potravín, civilno-vojenská spolupráca, informačné systémy v zdravotníctve a mnohé iné. V každej takejto skupine máme svojho zástupcu a vďaka tomu prístup k aktuálnym informáciám. Okrem toho máme personálne zastúpenie v dvoch zdravotníckych štruktúrach, ktorými sú Centrum výnimočnosti pre vojenskú medicínu v Budapešti a Európske mnohonárodné zdravotnícke koordinačné centrum v Koblenzi.

Darí sa alebo nedarí získavať do vašich štruktúr mladých lekárov?

Darí, ale aj nedarí. Momentálne získavame lekárov dvomi základnými spôsobmi. Prvým je regrutácia z civilného prostredia. Druhý spôsob je možnosť štúdia vojenského lekárstva na Fakulte vojenského zdravotníctva v Hradci Králové, ktorá spadá pod Univerzitu obrany Brno. Tento koncept, ktorý je v praxi už desiaty rok, však ani doteraz kvantitatívne nestačí. Preto sa snažíme nájsť aj iné spôsoby. Jednou z nich je možnosť štúdia vojenských lekárov aj na slovenských lekáarských fakultách. Pred koncom marca,

Vojenské zdravotníctvo sa vyvíja veľmi dynamicky, čo platí dnes, je zajtra už zastarané.

V roku 2025 s generálom Danielom Zmekom

práve keď tento rozhovor pripravujeme, prebehne na Ministerstve obrany SR pracovné rokovanie zainteresovaných funkcionárov k problematike ďalšieho smerovania prípravy a dopĺňovania vojenských lekárov pre potreby rezortu Ministerstva obrany SR.

A zdravotníkov?

Tu je situácia omnoho lepšia, vrátane naplnenosti tabuľkových počtov. Je ale potrebné povedať, že ich v budúcnosti

budeme na práporoch potrebovať niekoľkonásobne viac. Dôvodom sú najmä naše analýzy vojenského konfliktu na Ukrajine, vrátane kalkulácie možného počtu pacientov, ktoré budú obväziská práporov musieť zvládnuť počas prípadného ozbrojeného konfliktu veľkého rozsahu.

Prečo je dobré byť súčasťou vojenského zdravotníctva?

Na túto otázku nie je jednoduché odpovedať, pretože každý, kto má záujem byť súčasťou vojenského zdravotníctva, môže mať iné sny, ciele a predstavy. Ponúkame množstvo spôsobov uplatnenia, od poskytovania zdravotnej starostlivosti v nemocniciach, pôsobenia v záchrannnej zdravotnej službe, vyslanie do operácií v zahraničí, možnosti špeciálneho vzdelávania s využitím domácich i zahraničných inštitúcií, prácu v medzinárodných tímoch. Pracujeme s unikátnym zdravotníckym materiálom a technikou, s ktorou sa nikde nestretnete a špecifickými postupmi, ktoré sa mimo ozbrojených síl neuplatňujú. Sme zložkou, kde môžete pôsobiť krátkodobo, alebo v nej ostať v priebehu celej profesionálnej dráhy. A našou veľkou výhodou je to, že po ukončení pôsobenia v uniforme sme plne uplatniteľní aj na civilnom trhu práce.

Aké zásady ste za roky vašej vojensko-zdravotníckej služby mali najmä na pamäti?

Nikdy nesľubuj to, čo nemôžeš splniť a vždy dodrž, čo si sľúbil alebo povedal. Toto je moje osobné motto, ktorým som sa riadil aj v súkromnom živote. A takisto som sa ho snažil vštepiť mojim kolegom. Okrem toho – jednotlivec nikdy nemôže stať nad záujmom kolektívu. Teda môže, ale nemal by. Ozbrojené sily SR sú tím a tímová práca vždy prináša lepšie výsledky ako individuálne snaženie. Ako veliteľ som často musel rozhodovať o mnohých veciach, ale vždy som si vypočul svojich podriadených a často ich pripomienky či návrhy moje rozhodnutia ovplyvnili. Záujem Ozbrojených síl SR som sa vždy snažil postaviť nad svoje osobné preferencie, často na úkor svojho voľného času a rodiny. Či to však tak naozaj bolo, a či sa mi to naozaj aj darilo, musia posúdiť iní.

A rodina?

Rodina a zdravie sú prioritou. Akokoľvek sme mali veľa práce, pokiaľ išlo o rodinu alebo zdravie, tieto dva aspekty mali aj smerom k mojim podriadeným vždy prednosť.

Kto a čo vás aj v zložitých chvíľach držal a drží nad vodou?

Ako to v živote býva asi u každého, bola to moja rodina a priatelia. Mám to šťastie, že som svoje vojenské povolanie mohol vykonávať tak, ako som chcel a ako bolo treba, a to aj preto, že moja manželka a deti mali pre to pochopenie. Bez ich podpory by som určite nebol tam, kde som teraz. V druhom rade to boli priatelia. Po vyše 36-tich rokoch práce v uniforme medzi nich radím mnohých kolegov. Vždy som sa mohol o nich oprieť, požiadať o pomoc alebo radu.

V akom zdravotnom stave odovzdáte v máji vojenské zdravotníctvo svojmu nástupcovi?

V globále v lepšom, ako som ho prevzal. Vôbec tým nechcem znehodnocovať prácu svojich predchodcov. Pritom dodám, že kolegovia predtým mnou možno nenašli až takú podporu vo vedení ozbrojených síl a ministerstva obrany, akú som mal ja. Tu treba ťažiskovo povedať, že veľa vecí sa odvíja od alokovania finančných prostriedkov na rozvojové programy a bez peňazí sa bohužiaľ rozvoj robiť nedá. V každom prípade všetkým svojim kolegom ďakujem za spoluprácu a svojmu nástupcovi želim, aby vojenské zdravotníctvo posunul ešte ďalej.

Pavol Vitko

Foto: Jakub Neubauer, autor a archív R. J.

TÉMA

Vojenská polícia

Svojím vznikom 21. januára 1991 sa prvou plne profesionalizovanou zložkou federálnej armády stala Vojenská polícia. Jej prvým veliteľom na území Slovenska bol v rámci Veliteľstva Východného vojenského okruhu v Trenčíne generálmajor Jiří Egg. S vytvorením Armády Slovenskej republiky po vzniku nezávislej Slovenskej republiky úlohy slovenskej Vojenskej polície definoval zákon č.124/1992 Zb. o Vojenskej polícii.

Vojenská polícia postupne získavala nové úlohy na území Slovenska aj v zahraničí. V súčasnosti sa podieľajú na ochrane kritickej infraštruktúry, podporujú spojenecké sily na území SR, riešia trestné činnosti v rezorte obrany či participujú na výcviku Žandárskeho zboru. V zahraničí pôsobili či pôsobia naprieč medzinárodnými misiami, v rámci medzinárodnej vojenskej polície, ako aj národ-

ných kontingentov. Sú súčasťou mnohonárodných jednotiek v Lotyšsku či v Kosove v rámci misie KFOR. V minulosti boli vojenská polícia zo Slovenska aj v Stredomorí na palubách lodí v rámci misie EU NAVFOR MED Sophia. S partnerskými zahraničnými zložkami vojenských polícií participujú aj na medzinárodných cvičeniach a zvyšujú tak úroveň svojej pripravenosti.

Inštruktori Vojenskej polície plnia od septembra 2025 nový typ úloh. S vytvorením Žandárskeho zboru sa Vojenská polícia podieľa na výcviku jeho budúcich príslušníkov. Ten prebieha v učebniach, na jazdnom cvičisku či strelnici.

Výcvik Žandárskeho zboru pozostáva, okrem vzdelávacej dvojtyždňovej prípravy, aj z prípravy jász na vozidlách s právom prednostnej jazdy a streleckej prípravy. Vzdelávaciu prípravu absolvujú príslušníci ozbrojených síl aj Vojenskej polície, ktorí chcú do Žandárskeho zboru vstúpiť. Prípravu, pozostávajúcu zo vzdelávania sa v oblasti potrebných zákonov, nemusia absolvovať len príslušníci Policajného zboru.

V súčasnosti sa v rámci jedného výcviku zúčastňuje stovka budúcich žandárov. Päťdesiat z nich sa školí vo Vlkanej, päťdesiat v Liptovskom Mikuláši. Skupiny sa ďalej delia na polovicu – zatiaľ čo 25 z nich absolvuje výcvik jász, zvyšných 25 sa zúčastňuje na streľbách. Počas výcvikov, ktoré sa uskutocňujú približne raz za mesiac, vyškolili vojenski policajti viac než 700 žandárov.

Na začiatku je slalom

Rotmajster Juraj Barla je inštruktorom jász z oddelenia všeobecného výcviku. V minulosti bol „obvodákom“ Policajného zboru SR, a tak načerpal pri jazdách na policajných autách s právom prednostnej jazdy bohaté skúsenosti. Získané skúsenosti pretavuje do výcviku žandárov. Práve tí budú na rozdiel od ich bežnej služby v ozbrojených silách viesť vozidlá vybavené majákmi. Aby mohol budúci žandár používať takéto vozidlo, musí prejsť výcvikom, ktorý sa začína na cvičisku a končí jazdou v ostrej premávke. Právo prednostnej jazdy platí vodičovi dva roky, nasledujúce preskúšanie trvá jeden deň.

Cvičisko Vojenskej polície vo Vlkanej slúži na pokročilý vodičský výcvik Žandárskeho zboru

V súčasnosti používa Vojenská polícia na zászík vodičov na cvičisku rôzne typy áut od Passatov po Touaregy, z ktorých niektoré už nemajú povolenie na jazdu v premávke. „Na cvičisko, kde neprekáža, ak s nimi vodiči urobia menšiu škodu, stačia,“ vysvetľuje inštruktor rtm. J. Barla. Ako uviedol, ideálny pomer počtu cvičiacich a vozidiel by mal predstavovať 3:1. V súčasnosti je vozidiel menej. „Aktuálne je pomer približne

Žandári a policajti

Účastníci výcviku na vstup do Žandárskeho zboru prichádzajú do Vlkanej-Hronseku z rôznych útvarov Ozbrojených síl SR, ale aj Vojenskej polície. Opýtali sme sa ich, ako vnímajú prípravný výcvik a čo ich motivovalo vstúpiť do Žandárskeho zboru?

Slobodníčka Miriam Geciová

51. krídlo Prešov:

Obyčajne nejazdím na spiatočnú rýchlosť pomedzi prekážky do zákrut.

Cvičisko mi jednoznačne prinieslo možnosť vyskúšať svižnejšiu jazdu a zlepšiť si tak vodičské schopnosti. Hlavnou motiváciou pre vstup do Žandárskeho zboru bola pre mňa možnosť získať nové skúsenosti a zväčšiť si tak obzory – aj pomocou zákonov, ktoré sa pri výcviku učíme.

Hlavnou zbraňou budúcich žandárov je pištoľ

4:1," doplňuje. Problém môže predstavovať aj nižší počet inštruktorov. Tých je na výcviky vodičov vyčlenených päť.

Okruh, na ktorom sa koná výcvik jazd cez rôzne prekážky, má vo Vlkanovej dĺžku približne 500 metrov. Skladá sa z viacerých úsekov, kde musia budúci vodiči Žandárskeho zboru preukázať svoje schopnosti. Prvou úlohou je prejsť v čo najvyššej rýchlosti veľký slalom medzi kužeľmi. Kužeľe sú v rade za sebou, s miestom medzi nimi dostatočne širokým, aby automobil mohol prejsť. Potom vodič smeruje auto cez ostrú zákrutu do malého slalomu. Každý zo zaškoľovaných budúcich žandárov absolvuje cvičisko aspoň zo dva razy.

Losie testy sú pokračovaním

Na okruhu absolvujú budúci žandári ešte niekoľko ďalších skúšok. Prvou je tzv. moose (losí) test. V rámci neho musí vodič vo zvýšenej rýchlosti na poslednú chvíľu strhnúť volant smerom, akým ukazuje inštruktor. Test simuluje reálnu situáciu, pri ktorej musí vodič vo vysokej rýchlosti zmeniť smer jazdy kvôli nečakanej prekážke na ceste. Inštruktor rtm. Juraj Barla podotýka, že významným faktorom je aj spôsob, ako vodič drží

volant. „Držanie volantu v polohe 9-3 je najspoločnejšie,“ pripomína. „Vodič tam má najväčšiu šancu vybrať správne nečakaný smer jazdy. Poskytuje mu tak najlepší priestor na nečakané ostré točenie volantom.“ Ďalším testom je absolvovanie celého okruhu na spiatocnej rýchlosti, pomedzi všetky kužeľe. To predstavovalo pre mnohých vodičov problém, keďže v štandardnej premávke sa len málokto stretáva s nutnosťou plynule prechádzať pomedzi viaceré objekty na ceste v rade za sebou na „spiatocke“, niekedy aj s výrazne väčším vozidlom. Inštruktor rtm. Barla pripomína, že správny zjazd cez kužeľe (napr. v prípade malého slalomu) na spiatocnú rýchlosť závisí od vodiča, nie jeho auta. „Mali sme tu vodičky, ktoré vedeli bez problémov vycúvať malý slalom aj na dodávke Crafter,“ spomína. V neposlednom rade sa vodiči precvičujú z krízového brzdzenia, kedy je vodič nútený zabrzdiť automobil vo vysokej rýchlosti na čo najmenšiu vzdialenosť – väčšinou s využitím celej svojej váhy tela na brzdom pedál.

Zaujímavou modelovou situáciou, ktorú inštruktori Vojenskej polície v priestoroch jazdného cvičiska Vlkanová školia, je tzv. „model pašerák“. Jeho cieľom je pripraviť vodiča na

Desiatnik Maroš Ješko
91. ženijný pluk Sered':
Výcvikové jazdy na cvičisku boli pre mňa predovšetkým adrenalinom.

Svižnejšia jazda je presným opakom toho, s čím sa stretávam pri normálnom šoférovaní na bežných cestách. Popri možnosti získania nových poznatkov je, samozrejme, benefitom vstupu do Žandárskeho zboru aj finančná motivácia či spoznávanie nových ľudí.

Nadrotmajster Radovan Šinko
Vojenská polícia:
Jazdný polygón vo Vlkanovej je vynovený a zároveň náročnejší ako

kedysi. Aj vďaka jeho vyššej úrovni sa cvičiaci, vrátane mňa, v jazdách jednoznačne zlepšujú. Zlepšenie sa vo vzdelávacej oblasti pre mňa prináša aj možnosť byť v Žandárskom zbore. Je to práca v novej oblasti, v ktorej si aj ja môžem vyskúšať niečo nové.

Inštruktori Vojenskej polície cvičia žandárov v zdokonaľovaní streľby

rýchly únik z nebezpečnej situácie. Pri nej vodič šoférije priamo až do momentu, keď sa simuluje paľba z podozrivého vozidla pred ním. Potom musí rýchlo vycúvať, otočiť vozidlo na mieste a ujsť. Model pašerák sa však pre potreby Žandárskeho zboru zatiaľ necvičí.

Inštruktáž v Kuchyni

Zácvik vodičov sa finalizuje v mestskej premávke. Z Vlkanovej sa jazdy odohrávajú najčastejšie v Banskej Bystrici. Jazdy v premávke majú v ideálnom režime trvať dvadsať minút. Inštruktor rtm. J. Barla pripomína prvý výcvik v septembri, ktorý sa odohrával vo štvrtok a v piatok. Vzhľadom na piatkové popoludňajšie kolóny sa jazdy naťahovali na niekoľko hodín. Aj preto sa v ďalších kurzoch presunuli na stred týždňa. Okrem vedenia vozidiel s prednostným právom jazdy sa výcvik zameriava aj na dychové skúšky či bežné používanie vysielaciek a volacích znakov.

Do Vlkanovej si chodia precvičovať vodičské zručnosti aj príslušníci iných útvarov, niekedy s vlastným autom. Inštruktori Vojenskej polície cvičia podobné jazdy pre potreby Ozbroyených síl SR aj v priestoroch Kuchyne či Zemianskych Kostolian. Z kapacitných aj operačných dôvodov nie je vždy možné, aby útvary vysielali na cvičenie vozidlá a vodičov až do Vlkanovej. „V týchto útvaroch sa vytvorí improvizované cvičisko, kde školíme vodičov,“ približuje výcvik vodičov mimo Vlkanovej rtm. Barla.

Pistoľ ako základ

Na dolnej strelnici v Hronseku prebieha strelecká príprava budúcich žandárov. Jej priestory boli nedávno rekonštruované. Najväčšou zmenou prešla strelnica CQB (Close Quarter Battle – boj na krátku vzdialenosť), ktorú možno presúvateľnými stenami a inými mobilnými prekážkami modifikovať

podľa potreby. V uzavretých priestoroch sa uskutočňujú aj cvičenia FX s cvičnou muníciou, ktorá zanecháva pri dopade strely farbivo. Na cvičenia sa preto používajú aj ochranné masky. Priestory strelnice v Hronseku budú používať aj špeciálne jednotky. Vďaka modularite sa strelnica CQB dá využiť aj na nácvik zlaňovania z vrtuľníka.

Zatiaľ čo v ozbrojených silách používajú budúci žandári ako primárnu zbraň poväčšine útočnú pušku, v Žandárskom zbore sa ich primárnou zbraňou stane pištoľ. Keďže príslušníci OS SR sú s ňou dostatočne oboznámení, pri žandárskom výcviku ide len o precvičovanie jej používania. „Sú to taktické drily bez munície či zdokonaľovanie tasení zbraní z puzdra,“ vysvetľuje inštruktor streľby nadporučík Michal Katrák z oddelenia špeciálneho výcviku. Jedným zo základných prvkov výcviku je streľba na terče. Uskutočňuje sa vonku, vo vzdialenosti približne sedem metrov od terča. „Služí hlavne na vyladovanie prvkov streľby,“ ozrejmjuje npor. M. Katrák. Pri streľbe sa v súčasnosti využíva pištoľ CZ 75. V budúcnosti by mali staršie zbrane nahradiť nové Q1.

Putá aj obušky

Pri inštruktážach zameraných na úkony, ktoré sa bežne spájajú s políciou, participuje aj samotný Policajný zbor. Ide napríklad o schopnosť zadržať páchateľa. „Pri týchto úlohách sa používajú aj obušky či putá,“ dopĺňa inštruktor npor. Katrák. „S týmito sa bežne príslušníci ozbrojených síl nestretávajú.“ Kurzom zameraným na tieto úlohy musí prejsť každý budúci žandár. „Byť vojak a byť žandár je veľký rozdiel,“ hovorí npor. Katrák. Hlavný rozdiel spočíva v tom, proti čomu vojaci a žandári čelia. Zatiaľ čo pre vojaka je „hlavný protivník“ iný vojak, pre žandára to môže byť občan, resp. iný civil. Stať sa príslušníkom Žandárskeho zboru si preto okrem zmeny výzbroje a výstroja vyžaduje aj zmenu myslenia.

Desiatnik Matúš Gergel

81. krídlo Sliač:

Ako pre väčšinu kolegov, aj pre mňa bolo výzvou cúvanie vo vyššej rýchlosti

pomedzi kužele. Výcvik mi umožnil zlepšenie jazdných schopností a dal príležitosť ďalej si ich precvičiť. Pôsobenie v Žandárskom zbore mi pomáha naučiť sa nové veci – nielen ohľadom zákonov, ale aj sebaobrany. Svojím zameraním mi umožňuje pozrieť sa na veci z druhej strany.

Rotný Stanislav Malík

51. krídlo Prešov:

Nikdy predtým som nemal možnosť vyskúšať si takýto štýl jazdy. Vysoká

rýchlosť, prekážky na ceste, odhady pri plynulom cúvaní, aby som netrafil kužele. Každé auto pri jazdách bolo iné, s inými rozmermi, iným správaním. Kedysi som chcel byť aj policajtom. Možnosť byť žandárom tak trochu kombinuje moje súčasné zamestnanie vojaka s určitými prvkami z Policajného zboru.

Pri skúškach, kde prebiehajú aj modelové situácie, je inštruktorov až päť. Trvajú dva dni. Modelové situácie, ktoré

sú ich súčasťou, sú vyberané náhodne. Ich súčasťou je aj zakročenie proti páchatelovi a jeho zatknutie. Páchatela predstavuje vždy jeden z inštruktorov. V prípade, ak vojak skúšky nesplní, môže o mesiac absolvovať náhradný termín počas prebiehajúceho ďalšieho turnusu výcviku žandárov.

Inštruktori Vojenskej polície sa podieľajú aj na príprave svojich kolegov na vyslanie do zahraničných medzinárodných misií. Konkrétna príprava závisí od pôsobenia kontingentu Vojenskej polície v misii, predovšetkým od toho, či sú vojenski policajti zaradení do medzinárodného kontingentu vojenskej polície (IMP, napr. na Cypre), alebo pôsobia len v rámci vyčleneného národného kontingentu. Vzhľadom na geografické podmienky Slovenska ako vnútrozemskej krajiny bez prístupu k moru, bolo nepochybne zaujímavé nasadenie desiatich slovenských vojenských policajtov v Stredozemnom mori v rámci misie EU NAVFOR MED Sophia v roku 2015. Národný výcvik, ktorý samozrejme nemohol prebehnúť s inštruktormi Vojenskej polície na území Slovenska, trval v Nemecku dva mesiace.

Kynológovia v zoo

Neodmysliteľnú súčasť Vojenskej polície tvoria jej kynologické jednotky. Za roky ich pôsobenia sa posunuli výrazne vpred. Ich výcviky, aj so zahraničnou účasťou, prebiehajú nielen v ich stredisku vo Vlkanovej, ale aj v priestoroch nákupných centier či zoologických záhrad.

Medzinárodná spolupráca a cvičenia s účasťou partnerov zo zahraničia prebiehajú aj na území Slovenska. Inštruktážno-metodické zamestnanie špeciálnej kynológie pre psovodov a inštruktorov výcviku Vojenskej polície, ktoré sa konalo 2. až 6. februára, nebolo výnimkou.

Široká účasť

Cvičenie zorganizoval hlavný kynológ Vojenskej polície major Filip Kliment v súčinnosti s oddelením kynológie Odboru výcviku a kynológie Vlkanová-Hronsek. Zúčastnilo sa na ňom 46 profesionálnych psovodov. Popri slovenskej Vojenskej polícii cvičili aj psovodi Policajného zboru SR, Zboru väzenskej a justičnej stráže SR a 5. pluku špeciálneho určenia. Medzi zahraničných partnerov patrili psovodi BOA (Biuro operacji antyterrorystycznych – Úrad protiteroristických operácií) poľskej polície, Vojenskej polície Poľskej republiky, Českej republiky, Maďarska a Slovinska.

Do cvičenia, zameraného na detekciu výbušnín a drog, sa zapojili aj príslušníci 905. centra špecializovanej bojovej podpory Nováky. Starostlivosť o psy zabezpečoval veterinárny lekár Veliteľstva vojenského zdravotníctva Ružomberok.

Rotmajster Stanislav Václav
Vojenská polícia:
Strelecká príprava bola pre mňa jednoduchá. Je to síce iný model

pištole, ale prechod naň bol plynulý. Služba v Žandárskom zbore nie je pre každého. Poskytuje bližší kontakt s občanmi, zároveň prináša vojakom či Vojenským policajtom niečo nové, rozširuje im praktické skúsenosti s prácou úplne iného druhu.

Rotný Lukáš Strelec
Rota rádiotechnického prieskumu Voderady:
V službe využívam najčastejšie pištoľ vz.82, takže

strelby boli pre mňa možnosťou vyskúšať iný typ. Mohol som si ho precvičiť a zdokonaľiť sa aj v samotnej strelbe. Žandársky zbor je niečo nové. Pomocou neho sú príslušníci ozbrojených síl bližšie k ľuďom, v štandardnej službe taký blízky kontakt k občanom nemáme.

Súčasťou boli viaceré modelové situácie. Prvou bol check point, kde psovodi a príslušníci oddelenia špecializovaných policajných operácií Vojenskej polície kontrolovali kolónu vozidiel pri vstupe do objektu s cieľom vyhľadať zakázané látky – drogy a výbušniny. Prehliadka vysoko rizikových objektov s podozrením na prítomnosť nástražných výbušných systémov bola zameraním druhej situácie. Výbušné systémy v objekte rozmiestnili príslušníci 905. centra špecializovanej bojovej podpory. „Pri umiestňovaní týchto systémov vychádzali z reálnych situácií, s ktorými sa stretávajú na zahraničných misiách,“ uviedol mjr. Kliment.

Nákupné centrá a zoo

Cvičenia sa uskutočňovali aj mimo vojenských priestorov – v civilných oblastiach naprieč Banskou Bystricou. Výcvik prebiehal aj v Národnej zoológickej záhrade v Bojniciach. Primárnym cieľom bolo pripraviť psov pre pôsobenie aj v rušivých podmienkach. Zatiaľ čo v prípade obchodných stredísk ide o hlučné prostredie s množstvom tretích osôb (nakupujúcich), v prípade zoológickej záhrady hrá rolu aj prítomnosť iných zvierat.

„Ide o rušivé podnety, ktoré psovodi a ich psy bežne v tréningu nesimulujú. Výrazný pach, rôzne neznáme zvuky, šelmy, ku ktorým môžu niektoré služobné psy cítiť prirodzený rešpekt. Počas cvičenia mali psovodi jedinečnú príležitosť overiť si pripravenosť na reálnych, veľmi náročných situáciách a zlepšiť svoju pripravenosť na služobný výkon,“ ozrejmil mjr. Kliment. „Takéto cvičenie a spolupráca sú nenahraditeľnou súčasťou vo výkone služby, výcviku a prípravy psovodov a služobných psov na reálne použitie – služobný výkon. Nenahraditeľnou formou získavania skúseností, ale aj napredovania vo výcviku sú nielen zmena prostredia, obmena vzoriek trhavín a drog, ale aj možnosť sledovať výcvikové metódy a postupy iných zložiek.“

Tému pripravil Jaroslav Cabuk

Foto: autor, Vojenská polícia, OS SR, MO SR

**Desiatnik
Matúš Blažíček**
46. kridlo Kuchyňa:
Ak človek ovláda
základy streľby
a používania

pištole, tak strelecká príprava nepredstavuje výrazný problém. Líši sa len tým, že je to iný model zbrane, než na aký som zvyknutý. Do Ozbrojených síl SR som vstúpil v čase covidovej pandémie, keď vojaci asistovali aj pohotovostným motorizovaným jednotkám Policajného zboru. Jedna z mojich prvých akcií ako príslušníka ozbrojených síl bola v Pentagone, v bratislavskej Vrakuni. Možnosť vstupu do Žandárskeho zboru mi tak prináša príležitosť priučiť sa lepšie veciam, pri ktorých som pred niekoľkými rokmi sám asistoval.

Ozbrojené sily prezbrojú

Základnú zbraň vojakov ozbrojených síl predstavovala od vzniku Slovenskej republiky útočná puška Sa vz.58. Morálna zastaranosť zbrane a predovšetkým nutnosť kompatibility s aliančnými spojencami viedli k hľadaniu jej nástupcu. Tým sa stane útočná puška M4M1 slovenského výrobcu Grand Power.

Neprezbroja sa len útočné pušky. Spoločnosť dodá slovenským ozbrojeným silám samopaly, pištole aj „odstreľovačky“. Ministerstvo obrany SR ich, vrátane nových maskovacích uniforiem, predstavilo verejnosti v decembri 2025. Kompletne prezbrojenie ozbrojených síl má nastať v najbližších rokoch. Dodávky prvých zbraní sú naplánované už na tento rok, pričom kompletne ukončenie dodávok, viac než 20 tisíc zbraní, je naplánované na rok 2028.

Prvá bola pištoľ

Korene spoločnosti Grand Power siahajú do 90. rokov minulého storočia. Jej majiteľ a konateľ Jaroslav Kuracina prišiel s návrhom pištole K100 v roku 1994. Patent zbrane bol podaný o dva roky neskôr. Prototyp, pod označením Q2000 (neskôr K1), predstavila bytčianska spoločnosť Kinex Grand o tri roky neskôr. Spoločnosť však zbankrotovala ešte pred začatím sériovej výroby. To Jaroslava Kuracina na začiatku nového tisícročia viedlo k založeniu vlastnej spoločnosti. Len niekoľko rokov po vzniku firmy sa pištole dostali na medzinárodný trh, vrátane Spojených štátov.

Hlavným vzorom pre pištoľ bola rakúska Steyr M1912. Podobne aj K100 disponuje systémom odomykania závěru pomocou rotácie hlavne o 42°. Ten poskytuje výrazne nižší spätný ráz pri streľbe, a tak zvyšuje samotnú presnosť pištole. Pištole K100 sú ovládateľné obojstranne, môžu ich teda používať praváci aj ľaváci. Model Q1, ktorý sa dostane do výzbroje Ozbrojených síl SR, konštrukčne vychádza práve z K100. Jeho vývoj bol odpoveďou na požiadavky trhu, hľadajúceho pištoľ bez kladiva s vnútorným biciím mechanizmom. Zbraň je približne o dva centimetre kratšia ako jej modelový predchodca. Q1 disponuje automatickou poistkou s blokáciou zápalníka, ktorá znemožňuje náhodný výstrel (napr. pri páde na zem). Zbraň si zachováva systém rotácie z modelu K100 pomocou vodiaceho kanála v hlavni.

Pištole K100 a Q1 majú kaliber 9×19 mm Luger, resp. Parabellum, ktorý je v súčasnosti štandardným pištoľovým kalibrom NATO. Aj keď Ozbrojené sily SR už používajú v menšom množstve pištole tohto kalibru (ako P09 či Glock 17), budúce pištole spoločnosti Grand Power budú nahrádzať predovšetkým pištole vz.82

staršieho „východného“ kalibru 9×18 mm Makarov. Kaliber 9×19 mm je v súčasnosti jeden z najrozšírenejších pištoľových kalibrov na svete, dostal sa do výzbroje takmer všetkých krajín NATO, ale aj do krajín bývalého východného bloku, vrátane ruskej armády.

Boh búrk

Podľa staroslovanského boha vetra a búrky Striboga je pomenovaná rada samopalov Grand Power. Ich vývoj sa začal v roku 2012 ako úsilie spoločnosti rozšíriť portfólio o ďalšie typy zbraní. Stribog bol navrhnutý ako pištoľová karabína s kalibrom 9×19 mm, ktorá by na trhu mohla konkurovať moderným zbraňam rovnakého typu. Prvým modelom sa stal SR9A1. Podobne, ako pištole K100 či Q1, aj Stribogy prebrali konštrukčnú možnosť používania zbrane ľavákmi i pravákmi. Pre špecifické potreby zákazníkov je konštrukcia Stribogov modulárna, čo umožňuje ich modifikáciu.

Postupom času vzniklo niekoľko ďalších modelov so zameraním aj na špecifické kalibre. Stribog TT využíva náboje 7,62×25 Tokarev, Stribog SP45 má kaliber .45 ACP. Postupným vývojom zbrane

vznikol model SP9A3, ktorý v prevedení AP9A3 (s možnosťou plne automatickej streľby) dostanú slovenské ozbrojené sily. Na rozdiel od starších modelov disponuje polouzamknutým záverom. Ten znižuje spätný ráz pri streľbe, čo vplýva na vyššiu presnosť zbrane. Podobným systémom disponujú aj iné moderné západné samopaly. Modelmi A3 sú zatiaľ najnovšie z rady Stribog.

Na úlohy, v ktorých sa Stribogy budú využívať (pre potreby posádok vozidiel či Vojenskú políciu), sa v Československu a Armáde Slovenskej republiky dlho používal samopal vz.61, známy aj ako „škorpión“. V súčasnosti OS SR, (konkrétne 5. pluk špeciálneho určenia Žilina, používa dva hlavné typy samopalov MP5A3 a UMP9, oba od nemeckého výrobcu Heckler & Koch s moderným kalibrom 9×19 mm.

Skúsenosti z Lešti

Najdôležitejší typ zbrane, ktorého modernizácia sa dotýka, sú útočné pušky. Slovenské ozbrojené sily ešte stále používajú najmä Sa vz.58. Vzhľadom na zastaranosť kalibru 7,62×39 mm, ktorý nie je kompatibilný s NATO, je nevyhnutná obmena za útočné pušky so štandardným aliančným kalibrom 5,56×45 mm. Ozbrojené sily SR v minulosti získali niekoľko kusov rôznych iných typov útočných pušiek. V menšej miere sa vo výzbroji vyskytujú aj CZ 805 BREN pôvodom z Českej republiky. Vyskytli sa snahy získať americké M4A1, ku komplexnej náhrade vz.58 však od vstupu Slovenska do NATO nedošlo.

Vývoj modelu M4M1 siaha do roku 2019. Hlavným podnetom jej vývoja bol zámer umiestniť útočné pušky aj na trhy, kam sa vzor zbrane – americká M4 – nemohla pre rôzne vývozné obmedzenia dostať. Zbrani priamo predchádzali diskusie s americkým obchodným partnerom. Pri vývoji zohral dôležitú úlohu civilný variant pušky M4 – AR15. Jej vývojom v slovenských podmienkach následne vznikla samočinná piestová verzia M4M. Súčasný model M4M1 vznikol po aplikovaní požiadaviek Ozbrojených síl SR. Pri novom modeli bol doladený piestový systém a celková ergonómia. Oproti pôvodným americkým AR15 sú M4M1 menej náchylné na znečistenie. Niekoľko útočných pušiek M4M sa používalo aj v priestoroch Centra výcviku Lešť. Skúsenosti z ich niekoľkoročného používania aj príslušníkmi ozbrojených síl sú pozitívne. Spolu so samotnými

útočnými puškami dodá Grand Power aj bajonety (bodáky).

Z pušky AR15 vychádza konštrukčne aj odstrelávací puška AR10. Na jej základe vyvinul Grand Power pušku R308 vrátane militarizovanej verzie R10. Zbraň, ako odkazuje jej názov, využíva puškové náboje .308 Winchester. Tie sú komerčnou verziou nábojov 7,62×51 mm. Pušky R10 nahradia pôvodom sovietske SVD, známe aj ako „dragunovka“ podľa konštruktéra zbrane Jevgenina Dragunova. Tie, podobne ako útočné pušky vz.58, sú morálne zastarané a majú kaliber nekompatibilný s NATO (7,62×54 mmR). Odstrelávací puška R10 je väčšia než M4M1, používa väčší, výkonnejší kaliber, umožňujúci presnejšiu streľbu na väčšie vzdialenosti.

Ozbrojené sily SR nie sú jediným štátnym používateľom zbraní Grand Power vo svete. Zbrane sa dostali do výzbroje Policajného zboru Cap Verde, poľskej železničnej polície, aj Veliteľstva síl pre špeciálne operácie Spojených štátov. Spoločnosť avizovala možný predaj samopalov Stribog AP9A3 aj na Filipíny. Podľa vyjadrenia spoločnosti o jej zbrane prejavili záujem aj viaceré zatiaľ nekonkretizované európske štáty. Zároveň stále pokračuje vývoj nových verzií už existujúcich zbraní, aj nových modelov. Z hľadiska efektivity výroby či zameniteľnosti dielov sa zameriava vývoj súčasne na civilné aj vojenské modely.

Pistoľ Q1 budú slúžiť predovšetkým ako náhrada starých Pi vz.82 československej výroby

Jaroslav Cabuk

Foto: Grand Power, Jakub Neubauer

Albánci získali Javeliny

Počas slávnostnej ceremónie 27. februára v Tirane za účasti ministra obrany Albánska Pirra Venga prevzala albánska armáda novú dodávku amerických protitankových systémov Javelin. Pre Albánsko, ktoré do NATO

vstúpilo v roku 2009, zlepšila Javeliny interoperabilitu so západnými spojencami a zvýšila spôsobilosti albánskej armády v protitankovom boji. Počet systémov, ktoré Albánsko nakúpilo, nezverejnili.

..... Jaroslav Cabuk • Foto: DARPA, DV, Spolkové ministerstvo obrany a športu, US Army, US Marine Corps

Prúdový konvertoplán

Americká spoločnosť Bell Vextron a agentúra pre vývoj obranných technológií DARPA predstavila experimentálny prúdový konvertoplán X-76. Ten, podobne ako jeho predchodca V-22 Osprey, kombinuje možnosť vertikálneho vzletu ako v prípade vrtuľníkov s cestovnou rýchlosťou lietadiel, pričom X-76 má dosiahnuť plánovanú rýchlosť až 830 km/h. Spoločnosť plánuje uskutočniť letové skúšky prototypu v roku 2028.

Schválili predaj HIMARS

Ministerstvo zahraničných vecí Spojených štátov schválilo predaj 20 raketových systémov M142 HIMARS Švédsku. Súčasťou balíka je 105 rakiet M30A2, M403 a M404, ktoré výrazne zvýšia spôsobilosti švédskej armády v úderoch na stredné a dlhé vzdialenosti. Zahrnutá je aj technická podpora či výcvik. Švédská armáda dosiaľ nedisponovala žiadnym podobným raketometným systémom.

Nový granát po 58 rokoch

Do výzbroje americkej armády vstupuje nový typ ručných útočných granátov M111. Nový granát vyvinuli na základe podnetov vojska z mestských bojov, kde sa staršie granáty M67 zavedené v roku 1968 ukázali ako nedostatočné. Zavedenie nového typu znamená postupné vyradovanie granátov M67 z prostredia mestských bojov a ich ponechanie na boj „na poli“. Americká armáda teda v budúcnosti plánuje používať oba typy, starší M67 aj nový M111.

Ďalšie nákladiaky pre Rumunsko

Na základe nového kontraktu s talianskou spoločnosťou Iveco Defence Vehicles (IDV) má rumunská armáda získať ďalších 860 nákladných vozidiel tejto značky. Približne tretina z nich bude na lepšiu ochranu posádky vybavená pancierovanou kabínou. Postupné dodávanie vozidiel je naplánované na najbližšie tri roky. Dovedna bude potom rumunská armáda disponovať 2 900 vozidlami IDV.

Prvý rakúsky vojenský satelit

Rakúska armáda dostane budúci rok svoj prvý vojenský satelit BEACONSAT. Satelit, skonštruovaný a zmontovaný priamo v Rakúsku, bude slúžiť pre potreby armády,

predovšetkým na detekciu rušičiek signálov a navigáciu. Krajina tak v tejto oblasti zvýši svoju nezávislosť. Satelit na obežnú dráhu dopraví americká raketa Falcon 9.

F-35C Lightning II na palube lietadlovej lode USS Abraham Lincoln

Epická zúrivosť Revúceho leva

Masívnou vojenskou operáciou, známou ako Epická zúrivosť alebo Leví rev, spustili Spojené štáty americké a Izrael po mesiacoch príprav 28. februára vzdušné údery proti Iránu. Ten ako odplatu spustil operáciu Pravý sľub, ktorá zasiahla rôzne ciele v krajinách naprieč celým regiónom. Kým americká a izraelská strana sa môžu spoliehať na moderné letectvo, Irán zasa na bohatý raketový a dronový arzenál.

Iránske letectvo, ktoré dlho čelilo problémom s modernizáciou, čerpá bohaté skúsenosti z osemročnej iránsko-irackej vojny v 80. rokoch minulého storočia. V tejto vojne si pripísalo druhý najvyšší počet zostrelov nepriateľských lietadiel v rámci Blízkeho východu. Viac zostrelov má už len Izrael. Najúspešnejší iránsky pilot Jalil Zandi dosiahol na lietadle F-14 Tomcat jedenásť zostrelov irackých lietadiel (vrátane stíhacích MiG-23, MiG-21 a Mirage F1). Stal sa tak posledným leteckým esom v histórii a najúspešnejším stíhacim pilotom na F-14 vôbec.

Nemodernizované letectvo

Väčšiu časť iránskeho letectva tvorí technika západnej výroby, ktorú Irán získal za čias posledného iránskeho vládcu dynastie Pahlaví, ktorým bol Mohammad Rezá Šáh Pahlaví. Najpočetnejším vo výzbroji iránskeho letectva je už postupne vyradovaný americký F-4 Phantom II. Podobne ako ďalšie najrozšírenejšie typy bojových lietadiel F-5 Tiger II a F-14 Tomcat sa dostal do výzbroje v 70. rokoch, keď Irán v regióne patril medzi kľúčových amerických spojencov. Hoci tabuľkovo predstavujú tieto tri typy imponantnú silu (až do 140), veľká časť lietadiel nie je schopná letu. Je len čiastočne modernizovaná a kanibalizovaná pre potreby náhradných dielov. Ďalší rozšírený západný typ, francúzsky Mirage F1, získal Irán vďaka irackým pilotom, ktorí do Iránu prileteli počas vojny v Iraku roku 1991.

Početne zastúpené sú aj lietadlá sovietskej resp. ruskej výroby. Teherán ich nakupoval od začiatku 90. rokov. Stíhacie lietadlá MiG-29 patria medzi najmodernejšie v jeho arzenáli.

li. V boji proti pozemným cieľom iránske letectvo používa Su-22 a Su-24. Ambicióznym cieľom bolo získanie moderných Su-35, dodávky však viazli a k dnešnému dňu Irán nemá ani jedno. Ako nad náhradou uvažoval o čínskych J-10, do dnešných dní ich však nekúpil.

Iránska vlastná výroba

Menšia časť iránskeho letectva stojí aj na technike domácej výroby, ktorá vznikla reverzným inžinierstvom západných typov. Na základe amerických F-5 Tiger II, vyvinula iránska spoločnosť HESA tri typy stíhacích lietadiel: Azarakhsh, Saeqeh a Kowsar. Od amerických originálov sa líšia najmä použitím avioniky domácej výroby. Do výzbroje však bolo zaradených zatiaľ len okolo 20 takýchto lietadiel.

Najväčšiu vojenskú silu Iránu predstavujú rakety a drony. Vo výzbroji sa nachádzajú desiatky rôznych typov, vrátane novej dvojstupňovej rakety Sejil, Shahab alebo Kheybar Shekan. Irán získaval skúsenosti z používania rakiet jeho spojencami – Hizballáhom v Libanone či Húsijmi v Jemene. Krajina sa stala lídrom aj v oblasti samovražedných dronov. Príkladom sú kamikadze drony typu Šahid, ktoré vo veľkom používa Rusko proti Ukrajine. Aj keď ničivá sila dronov je výrazne nižšia ako balistických rakiet, vďaka lacnej masovej výrobe umožňujú využitie vo veľkom množstve naraz a dokážu tak ochromiť protivzdušnú obranu protivníka.

Problém vzdušnej prevahy

Americká strana v regióne pred útokom zhromaždila najviac síl od čias invázie do Iraku v roku 2003. Ich súčasťou nebo-

li len početné základne na Blízkom východe, z ktorých operujú americké lietadlá ako F-15E či lietadlá stealth F-22 Raptor. Výraznú posilu predstavovali dve skupiny lietadlových lodí vedené USS Gerald R. Ford a USS Abraham Lincoln s lietadlami F-35C Lightning II či F/A-18 Super Hornet. Strategické bombardéry B-52 Stratofortress a B-1B Lancer vďaka doletu a taktiež zraniteľnosti využívajú základne v Európe. Získanie úplnej kontroly nad iránskym vzdušným priestorom je zložité aj pre viacero druhov pokročilých protivzdušných systémov.

V oblasti techniky protivzdušnej obrany sa Irán spolieha predovšetkým na domácu výrobu. Disponuje systémami krátkeho (Azarakhsh, Herz alebo ruský Tor), stredného (Raad, Khordad) aj ďalekého dosahu (Arman, Talaash či rakety Sayyad). Účinne, takmer bez ohrozenia, tak môžu operovať len lietadlá stealth F-22 a F-35. Mimo letecké zložky využívajú Spojené štáty v útokoch na Irán aj balistické a iné strely s plochou dráhou letu, odpaľované z pozemných systémov, ako M142 HIMARS.

Počas iránsko-izraelského konfliktu v júni 2025 vysvitlo, že Irán nedokáže udržať prevažne staršie typy lietadiel v pripravenosti proti modernejšiemu iránskemu letectvu. Iránske lietadlá proti útočníkovi nevzlietli, podobne ako v prípade amerických náletov o niekoľko dní neskôr. Vzhľadom na rozlohu predstavuje jednu z výhod iránskeho letectva množstvo základní, z ktorých lietadlá dokážu operovať. Počas vlaňajších aj tohtoročných iránskych útokov bolo na zemi zničených len niekoľko starších bojových F-5, F-14 a Su-22 a transportných lietadiel ako C-130, Il-76 či Boeing 747. Je pravdepodobné, že väčšia časť letuschopnej techniky bola presmerovaná na základne vo východnej časti krajiny, kde americké a izraelské letectvo zatiaľ nemajú vzdušnú prevahu.

Občasná prítomnosť iránskych lietadiel vo vzduchu (niektoré amatérske zábery zachytili iránske F-14 operujúce nad Teheránom) dokazuje, že letectvo nie je úplne zničené. Ich lety bývajú sporadické a neodohrávajú sa ani vzdušné súboje. Jedinou výnimkou bolo zostrelenie cvično-bojového lietadla Jak-130 iránskym F-35 nad územím stredného Iránu. Pre F-35 sa tento zostrel stal vôbec prvým v histórii. Keď počas prvých dní konfliktu zostrelila katarská protivzdušná obrana dve iránske bojové Su-24, Irán prestal používať lietadlá nad nepriateľským územím.

Straty leteckej techniky nezaznamenal len Irán. Iba niekoľko dní po začiatku operácie boli tri americké bojové lietadlá

K americkým stratám patrí aj kolízia dvoch tankovacích KC-135. Lietadlo na fotografii dokázalo po kolízii pristáť v Iraku s poškodeným smerovým kormidlom.

F-15E zostrelené spojeneckým kuvajtským F/A-18 Super Hornet, pričom okolnosti dodnes ostali nezverejnené. Výraznú stratu pre logistické zabezpečovanie operácie predstavovala kolízia dvoch tankovacích KC-135 Stratotanker nad územím Iraku. Jeden z nich pristál s ťažkým poškodením smerovej chvostovej plochy, druhý sa zrútil. Podľa doteraz rôznych zdrojov niekoľko ďalších tankovacích lietadiel rovnakého typu poškodil raketový útok na základňu Prince Sultan v Saudskej Arábii. Iránska protivzdušná obrana zničila približne 30 väčších amerických a izraelských UAV MQ-9 či Hermes 900.

Významná rola rakiet

Vzhľadom na zraniteľnosť a nemožnosť využiť schopnosti letectva sa Teherán v odvetných útokoch zameriaval na používanie rakiet proti cieľom v Izraeli a štátoch regiónu, kde pôsobia americké sily. Zasiahnutý bol Bahrajn, Kuvajt či Spojené arabské emiráty. Úspešné zneškodnenie balistickej rakety hlásilo Turecko, iránske drony zasiahli Azerbajdžan a ohrozovali Cyprus. Iránske útoky výrazne oslabili americkú a izraelskú protivzdušnú obranu. Využívanie viacerých rakiet či droinov naraz znemožňuje protivzdušnej obrane zasiahnuť všetky ciele. Problémom sa stáva aj nedostatok protilietadlových rakiet. Niektoré zdroje uvádzajú poškodenie radaru amerického protiraketového systému THAAD, ktorý je v obrane proti balistickým raketám kľúčový. Na likvidáciu rakiet krátkeho dosahu sa využívajú aj laserové prostriedky protivzdušnej obrany. Medzi ne patrí izraelský Iron Beam a systémy HELIOS, umiestnené na amerických plavidlách. Laserové zbrane síce nevyžadujú muníciu, no ich úspešné použitie závisí aj od poveternostných podmienok.

Viacero typov balistických rakiet a iných zbraní dlhého doletu schováva Teherán v podzemných objektoch, len ťažko zničiteľných pomocou konvenčných striel. Pre ich ničenie sa využívajú špecializované bomby ako BLU-109 či strely AGM-158. Bomby BLU-109 sa zhadzujú z lietadiel v okruhu maximálne 40 km od cieľa, čo by v prípade snahy zničenia cieľov znamenalo ovládnuť vzdušný priestor na východe krajiny. Strely AGM-158 je síce možné odpáliť aj z väčšej vzdialenosti, protivzdušné systémy ich však dokážu zostreliť. Súčasný konflikt na Blízkom východe tak odкрýva rôzne netušené problémy vedenia novodobej vzdušnej vojny.

Jaroslav Cabuk

Foto: Shahram Sharifi, TASNIM, U.S. Department of War

Najväčšiu časť techniky iránskeho letectva tvoria americké lietadlá, ktoré krajina získala v 70. rokoch, ako tento F-14 Tomcat

Balistické rakety stredného doletu Kheibar Shekan i ďalší iránsky raketový arzenál sa ukrývajú v podzemných bunkroch po celej krajine

Slovenský Most života ostal slúžiť v IFOR aj bez slovenských vojakov

Prečo sme neboli v IFOR

Niektorí novodobí vojnoví veteráni ani po troch desaťročiach nie sú si celkom na čistom, či slúžili alebo neslúžili aj v aliančnej operácii IFOR. Pri jej zriaďovaní v Bosne a Hercegovine síce pôsobili, lenže...

Aj vo svetle nedávno odtajnenej korešpondencie medzi NATO a OSN sa o doteraz neznámych súvislostiach rozprávame s plukovníkom v. v. Miloslavom Naďom (69). Na Balkáne pôsobil v misii UNPROFOR od jej úplného začiatku, teda od marca 1992. Vtedy do nej pricestoval v hodnosti podplukovníka ako veliteľ prvej desaťčlennej skupiny štábných dôstojníkov ešte federálnej Československej armády na veliteľstvo UNPROFOR v Sarajeve a neskôr, po presune do Záhrebu, bol zástupcom hlavného ženístu. V rokoch 1994–1995 už pôsobil ako slovenský zástupca na Správe mierových operácií OSN ako ženista. Neskôr bol v hodnosti plukovníka vojenským poradcom našej Stálej misie pri OSN, kde koordinoval aj plánovanie budúceho nasadenia nášho ženijného práporu po ukončení misie UNPROFOR.

Od leta 1995 Slovensko jednoznačne deklarovalo, že sa do pripravovanej operácie IFOR (The Implementation Force – Implementačná sila) určite zapojí. Prečo sme zatiahli ručnú brzdu?

Keď 20. decembra 1995 o 11:00 h miestneho času na sarajevskom letisku

v súlade s rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN 1031 ukončili mierovú misiu OSN UNPROFOR, zodpovednosť za implementáciu Daytonskej mierovej dohody v Bosne a Hercegovine (BaH) prevzalo NATO. Vo vtedy sa končiacej

„Dnešná rotácia našich vojakov je zrejme posledná pod vlajkou OSN. V krátkom čase odložíme modré barety a zaradíme sa do jednotiek NATO,“ povedal 4. decembra 1995 pri odchode do misie veliteľ slovenského ženijného práporu pplk. Rostislav Šemehlík.

misii UNPROFOR pôsobil na Balkáne náš ženijný prápor, o ktorý malo velenie IFOR mimoriadny záujem. Z našej strany nešlo len o možnosť udržať slovenské jednotky v zahraničnom nasadení. Slovensko participovalo na aliančnom programe Partnerstvo za mier (PzM), a práve my sme boli prví z tejto skupiny kandidátskych krajín, ktorí sme prejavili záujem o pôsobenie v IFOR. Naša účasť mala byť aj reálnym dôkazom nášho úsilia vstúpiť do NATO.

Naozaj sa s nami v IFOR napevno počítalo?

Áno. Napríklad posledný veliteľ UNPROFOR francúzsky generál Bernard Janvier pri transformácii vojenskej prítomnosti v BaH z podriadenosti OSN na NATO okrem všetkého iného vychádzal z výsledkov spoločnej plánovacej konferencie NATO/OSN. Tá sa konala v Záhrebe 28. októbra 1995. Aliancia bola zastúpená plánovačmi vtedajšieho veliteľstva južného krídla NATO (AF-SOUTH, po reorganizácii v roku 2004 JFC Naples). OSN zastupovali plánovači zo Sekretariátu OSN/DPKO New York. O tomto rokovaní pojednáva odtajnený šifrový telegram č. Z-2014 – a to vrátane uzavretých dohôd v prílohách. V dodatkovej dohode v bode f) Ženisti sa v článku 11 uvádza, že NATO prevezme od OSN bezplatne všetok ženijný materiál, zásoby, ubytovacie bunky, mostový materiál a výslovne aj SLOVENGAT.

Predpokladám, že Slovensko o tejto dohode medzi NATO a OSN vedelo...

Samozrejme. Nikdy by o nás nerozhodovali bez nášho súhlasu. Boli sme vôbec prvou krajinou PzM, o ktorej ženijnú jednotku malo NATO eminentný záujem. Naši ženisti v UNPROFOR odvádzali dobrú prácu, takže nás s predstihom oslovili už v polovici augusta 1995. Teda pol roka pred 5. decembrom 1995, kedy NATO zaslalo oficiálne písomné pozvánky na účasť v IFOR aj 13 krajinám PzM. V IFOR sa napokon na nastolení mieru po občianskej vojne a Daytonských dohodách podieľalo v BaH 60-tisíc vojakov NATO, PzM a ďalších partnerských krajín. No bez nás.

Pred sebou máme ďalší odtajnený šifrovaný telegram č. Z-361 datovaný 19. 12. 1995, ktorého prílohou je memorandum, vypracované opäť generálom Bernardom Janvierom. Čo sa v ňom hovorí o Slovensku?

V čl. 3 čítame, že napriek oficiálnemu predchádzajúcemu záujmu o účasť SLOVENGAT v IFOR, Slovensko sa podľa najnovších informácií prekvapivo na poslednú chvíľu tejto misie „asi“ nezúčastní (otvorená formulácia „may not participate in IFOR“). S tým, že z finančných dôvodov uprednostňuje účasť v misii OSN vo východnom Sla-

vónsku (od 15. 1. 1996 UNTAES). V tejto súvislosti gen. Janvier informuje, že je nútený okamžite zastaviť už schválený prebiehajúci presun zvyšku SLOVENGBAT do podriadenosti NATO v BaH a žiada, aby táto záležitosť bola urýchlene vyjasnená medzi NATO a OSN. Uvádza, že obe strany už boli informované.

Bola to bizarná situácia aj preto, lebo veľká časť slovenského ženijného práporu pred koncom roka 1995 pôsobila v operačnom priestore IFOR a pracovala v prospech tejto aliančnej operácie...
 Áno, Slováci už k plnej spokojnosti NATO ženijne zabezpečovali aliančné jednotky postupne prichádzajúce do IFOR.

Dalo by sa s trochu nadsádzky povedať, že Slováci de facto v IFOR pár týždňov pôsobili?

De iure však nie. Pre IFOR sme pracovali, ale neboli sme jeho súčasťou. Vtedajšia slovenská politická reprezentácia urobila nečakané volte-face doslova v hodine dvanástej. Ako sme už uviedli, operácia IFOR sa oficiálne začala 20. decembra 1995. Presne v ten istý deň Národná rada SR na odporúčanie vlády rozhodla, že náš ženijný prápor do IFOR nepôjde. Zároveň sa vláda rozhodla ponúknuť našich ženistov do plánovanej misie OSN vo východnom Slavónsku, ktorú poznáme pod názvom UNTAES.

Boli finančné dôvody relevantné?

Takto bola v poslednej chvíli sformulovaná aj inštrukcia vlády komunikovať uvedené rozhodnutie v Bruseli a v New Yorku. Aliancia pritom vnímala nie jednoduchú finančnú situáciu nášho štátu, no zároveň mala o našich ženistoch taký veľký záujem, že v porovnaní s ostatnými partnerskými krajinami PzM pozvanými do IFOR sme mali mať viacero mimoriadnych komparatívnych

Stanislav Konček a Juraj Dorko z VOP Trenčín v roku 1996 pri rieke Neretva

výhod. Napríklad ženisti, s ktorými sa rávalo, že budú plniť úlohy v prospech francúzskeho práporu aj pri prevádzkovaní pontónového mosta cez Neretvu, by boli z ich strany plne zabezpečení stravou, PHM a ubytovaním. Podobne všetok materiál potrebný na plnenie úloh ženijného zabezpečenia IFOR by bol hradený zo spoločného rozpočtu NATO na túto operáciu. Takže pri argumentácii sme rýchlo opustili finančné dôvody našej neúčasti, pretože aj pre naše deklarované integračné snahy sa ukázali ako kontraproduktívne.

Skutočnosť?

Tak ako vtedajšia vláda Vladimíra Mečiara z môjho pohľadu s veľkým nasadením a veľmi dobre rozbehla naše integračné procesy do NATO, po kauzách, akou bol napríklad únos prezidentovho syna, sa pre reakciu na ne zo strany západu veľa prointegračných snažení spomalilo, alebo až zamrzlo.

Ako to, že napriek nášmu rozhodnutiu sa podarilo ponechať pre potreby IFOR

náš strategický pontónový most na rieke Neretva aj so slovenskou obsluhou?

Spolu s Vladimírom Jakabčinom, skvelým diplomatom, pôvodne profesionálnym vojakom, ktorý v novembri 1995 nastúpil ako vedúci Styčného úradu SR pri NATO, sme sa snažili zachovať čo-to z našej povesti serióznych partnerov. Akokoľvek sa to zdalo byť zo začiatku nepravdepodobné, snažili sme sa udržať v IFOR vztýčenú slovenskú zástavu aspoň prostredníctvom nášho mosta. Teraz sa to zdá byť jednoduché, ale presadiť, aby vojenský most vo vojnovej zóne kontrolovanej NATO prevádzkovali pre Alianciu naši civili – tak to bol precedens. Navyše Slovensko na jeho prevádzke pekne zarobilo... Tu treba poďakovať aj už nebohému obchodnému riaditeľovi Vojenského opravárenského podniku 027 Trenčín Stanislavovi Končekovi za mimoriadne inovatívny prístup a ženistovi podplukovníkovi v.v. Jurajovi Dorkovi, ktorý už ako civil a veliteľ mosta (v terminológii NATO Bridge Master) stmelil civilných zamestnancov opravárenského podniku do výkonnej osádky. Mimochodom, aj ďalší osud tohto mosta by si nepochybne zaslúžil samostatný článok...

Na poslednú chvíľu odrieknutá účasť Slovákov v aliančnej operácii IFOR zrejme tiež prispela k nášmu nepozvaniu do NATO v prvom kole rozširovania...

Po mesiaci mrazivého mlčania zo strany Aliancie pozvali Američania v polovici januára 1996 na konzultácie do Pentagonu štátneho tajomníka MO SR Jozefa Gajdoša, ale my sme už prekročili Rubicon...

No aj v takpovediac našej „náhradnej“ misii UNTAES odvieďli slovenskí ženisti v rokoch 1996 až 1998 skvelú prácu...

Áno, napriek zložitému začiatku to bol jednoznačný úspech.

Pavol Vitko

Foto: Bernard Roštecký, archív M. N. a autor

Počas Dňa slovenských ženistov 10. júna 1993 komentuje ženijné spôsobilosti stojaci pplk. Miloslav Naď, pred ním sedí veliteľ UNPROFOR švédsky genpor. Lars-Eric Wahlgren

Ako vojenčili uhorskí gardisti na habsburskom panovníckom dvore

Elitní a vybraní bojovníci slúžili ako telesná stráž panovníkov či vojvodcov už v najstarších dobách. Napríklad v starom Ríme cisári zriadili na svoju ochranu a cisárskeho paláca až desať kohort prétoriánov (cohors praetoria), s celkovou silou okolo 10-tisíc mužov. Z nich sa vyberala aj cisárska osobná telesná stráž, čiže garda. Tento zvyk v podstate pretrvával aj na panovníckych dvoroch kráľov a kniežat v stredoveku i novoveku.

Príslušníci šľachtických dôstojníckych gárd v roku 1895, zľava: uhorský gardista v dvorskej uniforme, uhorský gardista v dvorskej uniforme na koni, uhorský gardista vo vychádzkovej uniforme, uhorský gardista v zimnej uniforme, rakúsky arcieřský gardista v zimnej uniforme, rakúsky gardový podstrážmajster (ritmajster, čiže kapitán) v dvorskej uniforme na koni, rakúsky arcieřský gardista v dvorskej uniforme a rakúsky arcieřský gardista vo vychádzkovej uniforme.

Autor maľby: Oskar Brűch

formou pripútať a nakloniť si špičky stoličnej šľachty.

Každá stolica v Uhorsku delegovala do gardy po dvoch mladých šľachticoch. Pri slávnostnom zložení prisahy 27. septembra 1760 v Bratislave mala dovedna 129 príslušníkov. Prvým veliteľom (kapitánom) gardy sa stal poľný maršal Leopold Štefan Pálfi (Pálffy), majiteľ hradného panstva Pajštún so sídlom v Stupave, ktorý sa ako veliteľ pešieho pluku vyznamenal vo vojnách o rakúske dedičstvo.

Takmer fatálna mýľka

Na prvej prehliadke novozriadenej Uhorskej šľachtickej gardy v zrkadlovej sieni Hofburgu 4. októbra 1760 panovníčke osobne predstavili všetkých uhorských gardistov. Pri predstavovaní Mikuláša Rakovského, Mária Terézia zle rozumela jeho priezvisko a splietla si ho s menom Rákociho, vodcu posledného protihabsburského povstania v rokoch 1703 – 1711. Obrátila sa na veliteľa uhorskej gardy maršala Pálfiho s tým, že si neželá, aby príslušník rákociovského rodu slúžil v tejto garde. Ten však veci ihneď uviedol na pravú mieru a nedorozumenie, ktoré mohlo mať pre člena starého turčianskeho šľachtického rodu z Rakova fatálne dôsledky, sa vysvetlilo.

Uhorská šľachtická garda sa členila na tri brigády po 40 mužov a každá brigáda pozostávala z dvoch oddielov, ktoré mali po 20 gardistov. Príslušníci gardy slúžili ako telesná stráž na panovníckom dvore vo Viedni a ako jazdecká čestná stráž kráľovského sprievodu pri oficiálnych podujatiach. Výslovne reprezentatívny charakter gardy zvýrazňovala mimoriadne honosná červená uniforma husárskeho strihu s pozlátenými či postriebrenými šnúrami, ako aj to, že všetci gardisti mali dôstojnícku hodnosť.

Kapitán, čiže veliteľ gardy, mal hodnosť poľného maršala, jeho zástupca bol poľným podmaršalom. Funkcii gardového nadporučíka prislúchala plukovnícka hodnosť, podporučíkovej funkcii zodpovedala hodnosť podplukovníka. Prvý strážmajster mal hodnosť majora, druhý strážmajster hodnosť kapitána a všetci radoví gardisti boli poručíci.

Vychádzajúc z viacnásobného charakteru habsburského súštitia, ochranu panovníka, jeho rodiny i dvora, zabezpečovalo niekoľko jednotiek telesnej stráže, čiže dvorskej gardy. V prvom rade to boli dve šľachtické gardy – uhorská a rakúska arcieřská, ktoré boli čisto dôstojnícke. Nešľachtická telesná stráž sa nazývala trabantská garda. Kratší čas pôsobili vo Viedni aj ďalšie šľachtické gardy: haličská (koncom 18. storočia) a česká, lombardská a benátska (v prvej polovici 19. storočia).

Zároveň treba podotknúť, že popri troch stálych gardách telesnej stráže jestvovala od roku 1802 aj hradná stráž (Hofburgwache) a v hradnej i palácovej službe sa periodicky každý mesiac postupne striedali všetky pešie i jazdecké pluky pravidelnej habsburskej armády.

Uhorská šľachtická garda

Osobitnej pozornosti sa tešila Uhorská šľachtická garda. Vznikla v roku 1760, keď panovníčka Mária Terézia „z mládeže uherské slawnau gardu aneb stráž kráľewskodworskau sebrala“ – ako v roku 1786 v diele *Kratičké historické vypsání knížat a králů uherských, od nejdávnejších až do přítomných časů, z hodnoverych historických písem učí-*

nené, a v slovenském jazyku vydané, napísal vtedajší dejateľ, slovenský spisovateľ a evanjelický farár Michal Semian (1741 – 1812).

Vytvorenie uhorskej šľachtickej telesnej stráže malo zreteľný politický význam i cieľ, hoci z vojenského hľadiska išlo o okrajovú záležitosť. Práve v čase, keď sympatie uhorskej šľachty k panovníčke ochabli a ochota obetovať za kráľovnú „život a krv“ ani zďaleka nezodpovedala nadšeniu pred dvadsiacich rokov, sa Mária Terézia snažila aj touto

Kapitán uhorskej gardy a gardový trubač koncom 18. storočia

Uhorský gardista a uhorský husár koncom 18. storočia

Podľa ustanovení predpisu z roku 1795 sa pri náboře do gardy malo dbať na to, aby „za členov jednotky boli prijímaní len mladí muži s príťažlivým vzhľadom a vysokou, dobre stavanou postavou.“ Pre prijatie do gardy bola stanovená telesná výška najmenej 5 stôp a 8 palcov, čiže 179 cm, čo sa však nie vždy dodržiavalo. Z previerky v roku 1797 napríklad vyplynulo, že predpísanú výšku dosahovala len necelá štvrtina gardistov.

Náklady na vydržiavanie Uhorskej šľachtickej gardy, ročne okolo 120 000 zlatých, poskytovali príslušné stolice. Mnohé z nich však často nedokázali svoj podiel uhradiť, takže početný stav gardy postupne klesal a koncom 18. storočia predstavoval sotva polovicu z pôvodného počtu.

Elegancia nadovšetko

Gardisti museli byť podľa pravidiel dvorskej etikety vždy upravení a elegantní, čo si vyžadovalo nemalé úsilie, lebo mladí šľachtici z rôznych častí krajiny neboli zvyknutí na dvorskú etiketu a mali problém, aby dodržiavali požiadavky. Atraktívny vzhľad však musel byť sprevádzaný aj vnútornými hodnotami, serióznym, morálnym a etickým správaním a intelektuálnym vzdelaním. Počas denného výcviku si gardisti osvojovali pravidlá španielskej dvorskej etikety a praktické požiadavky sebavedomého a rozhodného správania.

Naučili sa, kedy a ako majú pristupovať k panovníkovi, ako ho majú pozdraviť, kedy mu môžu podať ruku či pokloniť sa pred ním, ako strážiť pred komnatami kráľovskej rodiny. Museli si osvojiť správanie sa na banketoch, divadelných predstaveniach a slávnostných náboženských obradoch. Ďalej aj to, ako sprevádzať panovníka a členov jeho rodiny na verejnosti či ako prejavovať náležitú úctu ostatným hodnostárom a zahraničným hosťom.

Strážnu službu so strelnými zbraňami na hrade či v komnatách paláca,

Zľava: príslušník hradnej stráže (Hofburg-wache), dôstojník rakúskej arciehrskej gardy a gardista trabantskej telesnej stráže

ako aj určených osôb (panovníka a jeho najbližšej rodiny) vykonávali uhorskí gardisti vo dne i v noci spoločne s rakúskymi gardistami. Striedanie stráže sa konalo o 13.00 h s prehliadkou sprevádzanou trúbkami a hudbou, čo patrilo k obľúbeným atrakciám viedenskej verejnosti.

Praktický výcvik sa zameriaval predovšetkým na jazdu na koni, šerm a tanečné lekcie. V intelektuálnom vzdelávaní hralo dôležitú úlohu rozvíjanie jazykových znalostí. Okrem povinnej latinčiny išlo o výučbu nemčiny ako jazyka dvora a armády, ako aj francúzštiny a taliančiny, ktoré sa považovali za reč elegantnej konverzácie a vyššieho vzdelania.

Režim dňa

Denný režim uhorských gardistov bol spočiatku stanovený v oficiálnom domovom a služobnom predpise a od roku 1795 v takmer 200-stranových latinských reglementoch. Denné povinnosti začínali veľmi skoro, o šiestej hodine ráno. Tí, ktorí zaspali alebo prišli neskoro, boli pokarhaní. Ráno museli byť gardisti v pohotovosti a na zvuk troch

úderov bubna sa museli dostaviť do zhromažďovacej sály. Odtiaľ odpochodovali do kostola na svätú omšu.

Po ranných modlitbách a raňajkách sa začala o 8.00 h služba, v rámci ktorej sa do poludnia realizovalo teoretické a praktické vzdelávanie. Na deviatu hodinu bolo naplánované prípadné lekárske vyšetrenie. Po obede pokračovalo zamestnanie až do pol tretej popoludní. V tom čase, po oznámení rozkazov a prípadne po večeri, mohli ísť gardisti na vychádzku, resp. mali voľný čas, ktorý trávili buď čítaním a rozhovormi v paláci, alebo zábavou v meste. Všetci museli ísť spať najneskôr o 22.00 alebo 23.00 h. Po desiatej hodine bolo zakázané robiť hluk, hrať na hudobné nástroje, piť, kričať alebo robiť čokoľvek, čo by mohlo rušiť nočný pokoj.

Počas vychádzok mali gardisti zakázané navštevovať reštaurácie, kaviarne alebo krčmy, pretože tieto miesta a formy zábavy sa považovali za nezlučiteľné so čťou príslušníka gardy. Zakázané boli aj akékoľvek hazardné hry. Keď sa gardista zdržal vonku dlhšie, ako bolo predpísané, a ak sa to vyskytlo viackrát, trestom bolo prepustenie z gardy.

Uhorská garda ako elitná jednotka sa vyznačovala vysokým stupňom disciplíny a napriek pomerne nízkemu žoldu – do roku 1800 mal radový gardista len 12 a potom 34 zlatých mesačne – stala sa pre mnohých gardistov aj zo slovenských stolíc dobrým východiskom pre ďalšiu významnú kariéru v armáde alebo v štátnej správe.

V pohnutých revolučných rokoch 1848/1849 Uhorská šľachtická garda zanikla, znovu ju pod menom Uhorská kráľovská telesná stráž zriadil cisár František Jozef I. po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v roku 1868. Už v nej slúžili nielen šľachtici, ale aj vojaci meštianskeho pôvodu, a to do konca prvej svetovej vojny v novembri 1918.

Doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.

Haličský gardista a príslušník uhorskej šľachtickej gardy

Príslušníci trabantskej gardy

Obrazom vojakov je ľudskosť

Ak mal cestu do Prahy, jeho prvé kroky viedli na Hradčany. Presnosť, odvaha, bojovnosť, to všetko, čo nebolo na strnulých tvárach vidieť, ale už samotný postoj vojakov pred bránami hradu to vyjadroval, ho priťahovali ako magnet. Rozhodol sa ho nasledovať a dnes veliteľ Čestnej stráže prezidenta Slovenskej republiky plukovník Marián Mäsiar vraví, že to, čo bolo chlapčenským snom, sa stalo jeho životným naplnením.

Sen byť vojakom... Tým si asi prešiel každý chlapec. Dotiahnuť to však až na veliteľa vo vysnívanej jednotke, to sa podarí len málokomu. Aká teda bola tá vaša životná cesta?

Keď som mal jedenásť rokov, v televízii dávali seriál z vojenského prostredia s názvom Chlapci a chlapi. Aj vďaka seriálu a tomu, že som žil v obci, kde bol dislokovaný vojenský útvar, som nadobudol silné rozhodnutie byť vojakom. Plánoval som sa prihlásiť na vojenskú strednú školu v Martine, ale po roku 1989 nastali spoločenské zmeny a absolvoval som gymnázium. Po skončení strednej školy nasledovala základná vojenská služba, a tá ma v presvedčení, že chcem byť vojakom, utvrdila. Moja ďalšia cesta viedla na Vojenskú akadémiu do Liptovského Mikuláša, kde som vyštudoval informačné a telekomunikačné technológie a po jej skončení som nastúpil do Štúrova k 5. pluku elektronického boja. Vždy, keď som však cestoval do Prahy a potom aj do Bratislavy, moje prvé kroky viedli k hradu, respektíve k Primaciálnemu palácu, kde vtedy pôsobil prapor Hradnej stráže. Bolo to dôstojné, reprezentatívne, až fascinujúce, takže keď sa neskôr naskytla príležitosť nastúpiť do Čestnej stráže prezidenta SR, neváhal som.

V ktorom období to bolo?

Pred dvadsiatimi tromi rokmi, keď sa Čestná stráž prezidenta SR formovala. Prešiel som všetkými veliteľskými pozíciami – bol som veliteľ čaty čestnej stráže, veliteľ rotý čestnej stráže a od roku 2024 som je veliteľom. Za tie roky som mal možnosť ocitnúť sa tvárou v tvár mnohým monarchom a prezidentom, napríklad britskej kráľovnej, americkému prezidentovi aj dvom pápežom. Mal som možnosť byť s majstrami sveta v ľadovom hokeji, s olympijskými víťazmi, ako aj s mnohými významnými osobnosťami kultúrneho, spoločenského a politického života Slovenska a celého sveta. Počas oficiálnych návštev samozrejme nie je možné sa s týmito ľuďmi rozprávať, ale vnímate, či si vás títo hostia všimajú. Napríklad bývalá generálna guvernérka Kanady Michaëlle Jeanová nikdy neváhala nastúpeným vojakom po protokolárnych aktoch podať ruku a porozprávať sa, alebo súčasný prezident ČR Petr Pavel poprosil novinárov, aby s ním urobili rozhovor ďalej, nie pred čestnou jednotkou, ktorej príslušníci by protokolárne museli stáť v základnom postoji so vzdaním vojenskej pocty. Aj pri sú-

časnom prezidentovi SR je vidieť, že si našu prácu váži, chápe ju a podporuje tiež z ľudského hľadiska. Myslím, že môžem prezradiť, že sa rád porozpráva o našej práci a dokonca bol aj na svadbe našich dvoch príslušníkov.

Hovoríme o výnimočných slávnostných situáciách, ale bežné dni vyzerajú inak. Čím všetkým si musí prejsť vojak útvaru Čestnej stráže prezidenta a ako vyzerá jeho typický deň?

V armáde platí: výcvik je všetko. Takže za tým, aby tam vojak „stál“, je náročný fyzický, ale aj psychický dril. Najprv je to základný približne šesťtyždňový výcvik, kde sa vojak naučí základné normy, ktoré súvisia s pôsobením v čestnej strážii, ako sú cviky s puškou a protokolárne ceremoniály. Tým prejde každý vojak, ktorý k nám nastúpi. Po ukončení tohto výcviku je vojak zaradený podľa svojej odbornosti. Príslušníkov čestnej stráže čaká ďalší protokolárny výcvik, výcvik vykonávania čestného stráženia, ale všetci v rámci prípravy plnia aj bojový výcvik, keďže zákon nám určuje, že plníme úlohy ochrany prezidenta a obrany jeho sídla. Takže veľkú časť bežných dní tvorí výcvik v taktickej a streleckej príprave. Čo sa týka taktickej prípravy, v nej okrem „zelenej“ taktiky riešime techniky boja v zastavanom priestore CQB/CQC, výcvik s Úradom pre ochranu ústavných činiteľov a diplomatických misií MV SR, výcvik ostreľovačov a ich koordináciu s úlohami. Postupne narastá aj význam detekčných a bezpilotných prostriedkov a ich využitie k plneniu úloh. Tomu samozrejme predchádza strelecký nácvik a všetky vojenské prípravy. Je tu teda celý komplex vojenských príprav, ktoré musí ovládať každý vojak. Ale takisto ako v tejto bojovej oblasti, tak aj v tej reprezentatívnej treba zdôrazniť – kým sa vojak postaví reprezentovať krajinu, je za ním množstvo logistiky a materiálneho i iného zabezpečenia, administratívy a práce ďalších ľudí. Od náčelníka štábu až po vodičov a kuchárov, ktorí zabezpečujú plynulý chod prezidentskej stráže.

Z čoho pozostáva služba čestnej stráže pred palácom?

Strážna služba je nastavená štandardami Ozbrojených síl SR. Vojak vykonáva službu hodinu pred vchodom do paláca, po nej nasleduje hodina na oddych, a potom hodina v pohotovosti. Niekedy hodina státia ubehne veľmi rýchlo, niekedy „je to večnosť“. V zákulisí paláca je možnosť oddychu a občerstvenia,

ale všetci sú neustále pripravení na vystriedanie dvojice pred palácom. Výmena strážnych prebieha teda každú hodinu pod velením veliteľa stráže alebo zástupcu veliteľa.

Každý pracovný deň o dvanástej hodine je na nádvorí paláca aj striedanie stráží, kedy sa končiaca stráž vymení s novou – s tou, ktorá nastupuje poobede do služby. Toto striedanie stráží podľa možnosti sprevádza aj čestná jednotka so štátnou zástavou, ale z kapacitných dôvodov to realizujeme každý druhý pondelok. Teda v deň, keď si výkon čestného stráženia preberá iná rota čestnej stráže.

Aké vzdelanie treba na zaradenie do Čestnej stráže prezidenta SR?

Minimálne kritérium na vzdelanie je ukončené stredoškolské vzdelanie akéhokoľvek zamerania pre hodnostný zbor – mužstvo. Odporúča sa mať maturitu, aby uchádzač mohol ďalej kariérne rásť v hodnostnom zbore pre poddôstojníkov. Pre hodnostný zbor dôstojníkov je potrebné vysokoškolské vzdelanie na Akadémii Ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši, prípadne civilné vysokoškolské vzdelanie s následným absolvovaním dôstojníckeho kurzu.

Je známe, že vojaci čestnej stráže musia spíňať aj ďalšie špecifické kritériá, ako je napríklad výška.

Áno, v tomto prípade sa vyžadujú určité špecifiká ako je výška postavy a k nej adekvátna váha. Máme vojakov, ktorí slúžia dlhšie a nevyzerajú úplne štíhlo ako zmlada, ale musia dodržiavať pravidlá, ktoré súvisia so vzhľadom a k tomu je teda dôležité byť v dobrej kondícii a vyzerieť reprezentačne. V tejto súvislosti je dôležité spomenúť, že vojaci čestnej stráže nemôžu mať žiadne tetovania a ani žiadne kozmetické vady na viditeľných miestach. Rovnako nemôžu nosiť ani okuliare.

Plukovník Marián Mäsiar s manželkou Martou počas jedného z Benefičných plesov Čestnej stráže prezidenta SR

Hovoríme o fyzických predpokladoch. Ako je to so psychikou? Často ide o reprezentáciu aj za rôzneho počasia a pri udalostiach, keď nie je ľahké udržať postoj a tvár.

Áno, za každých okolností musíme akýkoľvek výzor a mimiku tváre odľahčovať. A to aj vtedy, keď sa nám niečo stane, čo by sa stať nemalo, no vy nemôžete pohnúť svalstvom na tvári alebo urobiť grimasu. Čo nevieme ovládať, tak to sú pot a slzy. Takže ak vojak stojí na slnku alebo dlho, je prirodzené, že sa viditeľne potí a aj po tvári mu stekajú kvapky potu. Takisto sa nedajú ovládať slzy. Hovorím to za seba, muža, ktorý zažil aj situácie, ktorých odrazom boli vyronené slzy. Za dvadsať rokov som zažil aj takéto stránky tohto povolania. Státie na štyridsaťštvorom slnku, na treskúcom mraze, ale aj na pietnych aktoch

a pohreboch. V Prešove štyri hodiny pri rakvách s pozostatkami kolegov a kamarátov boli náročné fyzicky aj emočne. A dívať sa do očí pozostalým a udržať svoje emócie aj ich fyzické prejav vy je skoro nemožné.

Ťažko pochopíme asi aj psychický tlak, ktorý prichádza vtedy, keď ste na očiach širokej verejnosti. Dá sa to naučiť zvládnuť?

Mnohí sa nachádzame vo vypätých situáciách, napríklad aj športovci a umelci sú pod obrovským tlakom. Neteším sa na situácie, keď stojíte pred verejnosťou uprostred miestnosti, všetky oči sa upierajú na vás a vy sa nemôžete pohnúť. Sám tento tlak pociťujem, keď velím úplným vojenským počtám s veľkým počtom ľudí. Zboku vás snímajú kamery, pozerajú sa nastúpení prezidenti a delegácie, oproti vojenská hudba a vojaci čakajú na povely. Cítim, že som pod stresom a to isté cítia aj vojaci. Takisto vojaci, ktorí stoja so zástavami pri odovzdávaní štátnych vyznamenaní alebo pri ďalších významných príležitostiach oproti divákovi a v priamom prenose televízie, tiež sú v psychickom a fyzickom vypätí. Je problém udržať do presných detailov základný postoj a držanie tela.

Čo vtedy vám osobne pomáha udržať si psychickú pohodu?

To, čím momentálne žijem. Sústreďím sa na akciu, vnímam svoj postoj, presnosť a myslím na ďalší krok. Som veliteľ, musím sa sústreďiť. No a ešte skúsenosti, prostredníctvom, ktorých som si toho už veľa odžil a viem reagovať. Ale ak sa ma pýtate na emočnú pohodu, teraz by som v takej situácii myslel na jar, rodinu, deti a všetky tie veci, na ktoré sa človek teší.

O komikoch sa hovorí, že sú pred divákmi vtipní a doma mlčanliví. Ako je to u vás? Pred vojakmi prísny a doma skôr tichší?

Mám asi ďalej k autoritatívnemu typu veliteľa a otca rodiny, skôr je to o presviedčaní, osobnom vzore a motivovaní. Situácie, kde už treba kričať, považujem za nezvládnuté, ale aj tie patria k životu.

Asi ste pohodový typ, lebo aj manželku ste si našli v práci...

Boli sme kolegovia, život to zariadil tak, že sme bývali v spoločnom podnájme a boli sme priatelia. Keď odtiaľ odišla, uvedomil som si, že mi chýba, a tak som prišiel k svojmu šťastiu. Po svadbe sa nám narodila dcéra Anna, ktorá už bude mať štyri roky. Manželka sa minulý rok vrátila do práce a pracuje ako zástupca veliteľa družstva čestnej stráže. V práci jej samozrejme nič nedarujem, ale našťastie môžem byť na jej prácu a pôsobenie hrdý aj ako veliteľ.

Čo sa zmenilo odvtedy, ako ste stáli pred bránami Pražského hradu a snívali, že budete vojakom čestnej stráže?

Všetko okolo. Pražský hrad už nereprezentuje našu štátnosť, ale spoločnú históriu áno. Takisto kolegovia z Hradnej stráže ostali v mnohom vzorom. Keď som prišiel ako poručík do útvaru, mal som veľa ideálov. Hovoril som si, čo by som chcel zmeniť a pamätám si to. Verím, že za tých dvadsať rokov som ideály a chuť pohnúť veci nestratil. Chcem sa pridať k predchádzajúcim veliteľom a viesť útvar správnym smerom. Musím urobiť všetko preto, aby som personál udržal a stabilizoval. Mojou hlavnou ambíciou je pozdvihnúť prezidentskú stráž aj na spoločenskej úrovni a dosiahnuť relevantný status nielen v spoločnosti, ale aj v ozbrojených silách. Takisto chcem pokračovať v pomoci iným prostredníctvom benefičných a charitatívnych podujatí. Stále cítim hrdosť, že som v prezidentskej strážii. A som hrdý aj na svojich vojakov. Môžem byť spokojný s ich pôsobením v operáciách OS SR, odbornou vycvičenosťou, ako aj s dlhoročným cieľom implementácie bojového výcviku. Pevne verím, že naša práca má ohlas na verejnosť a že svoju hrdosť prenášame tiež na ostatných.

Mária Miková

Foto: OS SR, archív M. M.

Najpočetnejší na Slovensku

Klub vojenských veteránov Trenčín podľa svojho predsedu plukovníka v. v. Jána Skybu nadväzuje na tradíciu združení vojenských dôstojníkov a rotmajstrov a jeho história siaha až do 20. rokov minulého storočia.

Súčasná organizácia sa zameriava na sociálnu a profesionálnu podporu bývalých vojakov Ozbrojených síl SR, pričom aktívne spolupracuje s Posádkovým klubom v Trenčíne,“ hovorí predseda trenčianskeho Klubu vojenských veteránov (KVV).

Prezident SR Peter Pellegrini a predseda KVV Ján Skyba

Najviac je plukovníkov

Klub združuje bývalých profesionálnych vojakov, občianskych zamestnancov rezortu, aj ich rodinných príslušníkov, ktorých počet v marci 2026 presiahol 360 členov. Ich priemerný vek je 73,9 rokov. Najstaršou členkou klubu je Katarína Vozáriková, ktorá 13. júna oslávi 99 rokov, najstarším členom plukovník v. v. MUDr. Ján Urbaník, ktorý sa 3. februára dožil 98 rokov (písali sme o ňom vo februárovom Obrane). Najmladší člen klubu má 44 rokov.

Predseda KVV priznáva, že sa stále nedarí razantnejšie omladiť členskú základňu. „Svedčí o tom aj skutočnosť, že vo veku do 60 rokov máme len 24 členov. Aj preto je jednou z dôležitých úloh postupne prilákať do klubu mladšie ročníky.“

Napriek tomu sa podarilo v ostatnom období zastaviť klesajúcu krivku počtu členov. Priemerný vek členov klesol na 73,06 rokov. U mužov je to 73,16, u žien bežne 73 rokov, pričom žien je v klube 101 a predstavujú takmer tretinu. Zaujímavá je aj štatistika podľa dosiahnutej vojenskej hodnosti. Členmi klubu sú piati generáli (genpor. v. v. Jaroslav Ešmír, genmjr. v. v. Svetozár Naďovič, genmjr. v. v. Jiří Egg, genmjr. v. v. Dušan Humený a genmjr. v. v. Emil Vestenický). Najpočetnejšie je zastúpená hodnosť plukovník (95 členov). Nasleduje hodnosť podplukovník.

Ale medzi členmi sú zastúpené aj dnes už neexistujúce práporčicke hodnosti podpráporčík, práporčík a nadpráporčík. Na druhej strane sú členmi klubu aj dvaja štábni nadrotmajstri vo výslužbe. Teda zástupcovia novodobých poddôstojníckych hodností. A pre úplnosť treba dodať, že medzi členmi figuruje tiež jeden desiatnik...

Mikuláš, Olomouc, Budapešť?

„Snažíme sa, aby naši členovia cítili, že na nich nezabúdame. Preto dvakrát do roka organizujeme stretnutia jubilantov. Aby sme si takto pripomenuli a uctili ich okružle životné jubileá za prvý i druhý polrok. Nezabúdame ani na slávnostné posedenia s našimi členkami pri príležitosti MDŽ. Obľúbené sú zájazdy na termálne kúpalisko Vincov les či spoločenské posedenia pri hudbe. Ročne ich býva zo desať. Novoročné, zimné, fašiangové, jarné, majáles, pred dovolenkou a po dovolenke, účty k starším, jesenné i vianočné. Priemerná účasť na nich je 180 ľudí. Naši členovia však aktívnu činnosť vyvíjajú najmä v sekciami a kluboch,“ spokojne konštatuje predseda Ján Skyba.

Je to napríklad Klub vojenských výsadkárov, Slovenský letecký zväz gen. Dr. M. R. Štefánika, Klub filatelistov, Klub trenčianskych historikov SHS a vojenskej histórie, Klub numizmatikov SHS pri SAV pobočka Trenčín, Klub včelárov, Sekcia žien, Sekcia turistiky, Sekcia jogu pre seniorov, Klub vojenskej histórie SZPB generála Goliana, 3. ZO SZPB kpt. Štefana Šteflovíča...

Plk. v. v. J. Skyba oceňuje aj dlhoročnú spoluprácu s družobnými organizáciami vojenských veteránov v Liptovskom Mikuláši a v Olomouci. „V tomto roku privítame v Trenčíne kolegov z Liptova a navštívime Spolok vojenských veteránov v Olomouci. Radi by sme obnovili aj spoluprácu s partnerskou organizáciou v Budapešti. Naši zástupcovia navštívili viani koncom novembra priateľov a podporovateľov Armády

Členovia KVV Trenčín na návšteve u kolegov na Liptove, s ktorými sa poklonili pri pamätníku vojnových veteránov

Deň vojnových veteránov. Vojenský cintorín Trenčín – Zábranie.

SR v Košiciach, Múzeum priateľov a podporovateľov Ozbrojených síl SR ktoré zriadil nadšenec a zberateľ vojenských reálií Jozef Martončík. V tomto roku plánujeme návštevu väčšej skupiny členov v tomto vzácnom múzeu a zároveň chceme v Košiciach navštíviť aj Letecké múzeum. A tešíme sa aj na otvorenie novej expozície Vojenského historického múzea v Piešťanoch. Naši členovia, samozrejme, nechýbajú ani na oslavách výročí a jubileí v rámci protifašistického odboja.“

Zvýšiť branné povedomie

Plukovník J. Skyba pripomína, že klubisti sa aktívne zapájajú do osláv a spomienok v Banskej Bystrici, na Jankovom vršku, v Tokajíku, na vrchu Roh a na mnohých ďalších miestach trenčianskeho regiónu, ktorý oslobodzovala v jarných mesiacoch 1945 sovietska a rumunská kráľovská armáda. Nechýbali v Brezovej pod Bradlom počas Dňa Ozbrojených síl SR, ani na Tankových dňoch Laugaricio. V trenčianskych kasárňach si každoročne pripomínajú pri pamätníku popravu 44 vojakov c. k. pešieho pluku 71 v srbskom Kragujevaci. Už tradične na Deň vojnových veteránov kladú vence pri srbskej kaplnke na vojenskej časti mestského cintorína, kde sú pochovaní vojaci z prvej svetovej vojny a na vojenskom cintoríne v Trenčíne – Zábraní, ktorého obnovu inicioval bývalý člen a zástupca Klubu generálov SR generálporučík v. v. Pavel Honzek.

Členovia KVV Trenčín sú aktívnymi členmi Jednoty dôchodcov Slovenska a predseda klubu je zároveň predsedom jej okresnej organizácie. Plukovníka Skybu teší, že členovia KVV sa venujú aj príprave a zabezpečovaniu výstav či prednášok na základných a stredných školách regiónu.

Cvičenie prívržencov jogy pre seniorov

V košickom súkromnom múzeu vojenských uniforiem a artefaktov

V čele najpočetnejšieho slovenského klubu vojenských veteránov sa vystriedali mnohé vojenské osobnosti. Historicky prvým predsedom sa v roku 1990 stal generálmajor v. v. Rudolf Tvaroška. V čele klubu stál dlhých 16 rokov. Kormidlo po ňom prevzal plukovník v. v. Pavol Rácz, ktorý klub viedol do roku 2010. Nasledoval plukovník v. v. Peter Forgách v rokoch 2010 – 2015.

Od roku 2015 do roku 2017 bol predsedom podplukovník v. v. Eugen Bitera. Od roku 2017 vedie klub plukovník v. v. Ján Skyba, druhý najdlhšie pôsobiaci predseda.

Klub chce na školách zintenzívniť činnosť v rámci brannej výchovy a budovania pripravenosti občanov na prípad potreby brániť vlasť. Aj vzhľadom na súčasnú nie práve najlepšiu bezpečnostnú situáciu vo svete a osobitne v regióne východnej Európy, keďže za našou východnou hranicou už piaty rok zúri neľútostná vojna.

Aj v roku 2026 sa členovia KVV aktívne zúčastňujú na rozličných ďalších podujatiach, veď Trenčín ako v poradí druhé mesto na Slovensku je po Košiciach Európske hlavné mesto kultúry 2026.

Jozef Žiak

Foto: autor, archív KVV

Členovia Sekcie turistiky pri zimnom prechode v Bielych Karpatoch

Zbrane dlhého doletu

Po vyradení balistických rakiet OTR-23 Oka a OTR-21 Točka (s doletom približne 500 km a 70 km, so 700 kg a 480 kg hlavicou) zostali na začiatku milénia slovenské ozbrojené sily bez zbraní dlhého doletu. Schopnosť zasahovať ciele hlboko v tyle nepriateľa aj pred vybojovaním vzdušnej nadvlády však ostáva stále relevantná.

Zbrane dlhého doletu definujeme ako zbrane s dosahom viac než 150 km. Túto vzdialenosť už vedia pokryť aj salvové raketomety, napr. pomocou rakiet ako GMLRS-ER či niektoré moderné kľzavé bomby (napríklad JSOW). V článku sa však rovnako ako im nevenujeme ani systémom bez navádzania resp. len s inerciálnou navigáciou bez GNSS (Global Navigation Satellite System) korekcie, keďže ich efektívnosť a presnosť je pre krajiny zakazujúce kazetovú muníciu zvyčajne nedostatočná.

Balistické rakety

Súčasný trh ponúka niekoľko možností moderných balistických rakiet. Najznámejšou je americká ATACMS (Army Tactical Missile System), odpaľovaná aj z raketometov typu HIMARS. Dolet rakety s 230 kg hlavicou za pomoci inerciálnej navigácie závisí od profilu letu, oficiálne sa však uvádza 300 km. Jej nástupca PrSM (Precision Strike Missile), ktorý už nie je viazaný limitmi Zmluvy o likvidácii rakiet stredného a krátkého doletu (z roku 1987), má síce menšiu hlavicu (90 kg), jej dolet však môže dosiahnuť až 500 km. Balistické rakety

ponúka aj Južná Kórea – CTM-290, ktoré kupuje Poľsko. Má parametre temer identické s americkou ATACMS. Izrael má v tejto kategórii v ponuke dve rakety. Prvou je Predator Hawk (140 kg hlavica s doletom až 300 km so satelitným GNSS navádzaním), ktorá podobne ako predošlé zmienené dokáže byť odpaľovaná zo salvového raketometu. Druhou je väčšia LORA (Long Range Artillery) s vyše 500 kg hlavicou a doletom 430 km. S niekoľkými podobnými raketami v rôznej fáze vývoja, a pravdepodobne v dohľadnej dobe aj s možnosťou exportu, disponujú Turecko (Tayfun, Khan), Veľká Británia (Nightfall) alebo Ukrajina (Sapsan). Ekvivalentným ruským systémom je Iskander M so satelitným navádzaním, doletom do 500 km a 700 kg hlavicou. Vývoj konvenčnej MRBM (Medium Range Ballistic Missile s doletom 1 000 až 3 000 km) oznámilo Francúzsko. Konvenčné MRBM vyrába aj napr. Južná Kórea či India, doposiaľ sa však neobjavili informácie naznačujúce vôľu ich exportovať. Rakety s doletom až približne 5 000 kilometrov, ako vďaka vojne na Ukrajine známy Oreshnik z Ruskej federácie, spadajú už do kategórie IRBM (Intermediate Range

Ballistic Missile). Doteraz mali strely v kategórii IRBM len jadrové hlavice, nakoľko ich cena je veľmi vysoká a presnosť obmedzená.

Špeciálnou kategóriou sú balistické rakety odpaľované zo vzduchu – ALBM (Air-Launched Ballistic Missile). Medzi ne patria ako izraelské Rampage (s doletom 250 km a s bojovou hlavicou s hmotnosťou 150 kg) a upravené verzie rakiet LORA s názvom Air LORA. Ruským náprotivkom je Kinzhal, vychádzajúci zo striel Iskander M.

Plochá dráha letu

Strely s plochou dráhou letu sú tradične najmä doménou odpaľovania zo vzduchu a mora, v ostatnom čase sa však začína dostávať možnosť ich odpaľovania aj zo zeme. Najpopulárnejšou strelou s plochou dráhou letu medzi európskymi krajinami sa rovnako v ostatnom čase stala podzvuková JASSM (Joint Air-to-Surface Standoff Missile) amerického pôvodu. Obstarali ich Holanďania, Fíni či Poliaci. Jej výhodou je plná integrácia do stíhačiek F-16. Pre štáty, ktoré F-16 prevádzkujú často tak predstavuje najjednoduchšiu a najrýchlejšiu možnosť pre získanie schopností „ďalekého úderu“. Táto stealth strela má dolet viac ako 900 km, 450 kg hlavicu, GNSS navigáciu a elektro-optický senzor. Vo vývoji je aj variant odpaľovaný zo zeme, používajúci pomocný raketový „booster“, ktorý nahradí rýchlosť a výšku, pri ktorej je strela za normálnych okolností odpaľovaná. Podobné parametre, avšak s menším doletom (približne 550 km), má aj britsko-francúzska strela Storm Shadow/SCALP EG. Tá však na F-16 nebola nikdy integrovaná (pričom ochota Spojených štátov povoliť jej integráciu a aj cena takejto integrácie je otázná). Ukrajina ako improvizované nosiče týchto striel použila sovietske lietadlá Su-24. Za zmienku stojí aj nórsko-americká JSM (Joint Strike Missile) s doletom 550 km a 120 kg hlavicou. Tá je relevantná najmä pre krajiny disponujúce bojovými lietadlami F-35, keďže sa zmestí do vnútornej zbraňovej šachty a zachová tak stealth profil lietadla.

Svoje riešenie ponúkajú aj Turecko a Izrael. Turci disponujú strelami SOM, ktoré podľa jednotlivých verzií majú dolet 250 až 275 km a 140 až 230 kg hlavicu. Samozrejme je aj elektro-optické navádzanie a GNSS. Je možné ich odpaľovať aj z dronov ako Bayraktar Akinci. Izraelci ponúkajú podobnými senzormi vybavenú strelu Delilah s 250 km doletom. Je výrazne menšia – disponuje 30 kg hlavicou, čo predstavuje výhodu pri možnosti odpaľovania z vrtulníkov, ako aj z UH-60 Black Hawk. Turci aj Izraelčania získali od Američanov oprávnenie integrovať do svojich F-16 vlastné zbrane, je však otázná, či by Spojené

Dron LUCAS

štáty súhlasili s integráciou aj v zahraničí – a za akú cenu. Ekvivalentnou ruskou zbraňou je nová Kh-69 s 300 kg hlaviciou a doletom 400 km.

Pre úplnosť treba dodať, že GNSS posilnená inerciálna navigácia je pri týchto typoch striel často doplnená aj milimetrovým radarom pre mapovanie kontúr terénu počas trasy. K elektro-optickým senzorom, ktoré slúžia najmä k terminálnemu navedeniu na cieľ, sú alternatívou zobrazovacie radary, aké využívali spomínané rakety OTR-23 Oka. Elektro-optické senzory sú však naďalej najrozšírenejšie.

Ťažká váha

Vzhľadom na absenciu ťažkých bombardérov v Európe je jedinou možnosťou ako odpáliť ťažké strely s plochou dráhou letu s doletom nad tisíc kilometrov a veľkou hlaviciou buď zo zeme alebo z mora. Po vyše 30 rokoch sa strela Tomahawk vrátila v odpáľovaní zo zeme zo systému Typhon. Plánuje ju obstaráť Nemecko. Strely Tomahawk má (ale na lodiach) vo výzbroji napr. aj Holandsko. Hlavica má hmotnosť 450 kg a dolet nad 1 700 km. Existuje aj európska alternatíva v podobe francúzskych striel MdCN, pričom sa pracuje na vývoji zo zeme odpáľovanej verzie. Podľa dostupných informácií by jej hlavica mala mať hmotnosť okolo 250 kg a dolet nad 1 000 km. Ruským ekvivalentom je systém Iskander K, resp. strela 9M729. Raketa s 500 kg hlaviciou by mala prav-

depodobne disponovať radarom pre terminálne navádzanie a v závislosti od verzie dolet 500 až 2 000 km. Vývoj týchto striel kritizovali Spojené štáty a nakoniec kvôli nej odstúpili od Zmluvy o likvidácii rakiet stredného a krátko doletu.

Sekundárnu funkciu úderom proti pozemným cieľom podľa výrobcov ponúkajú aj protilodné strely RBS-15, NSM či Exocet. Podľa rôznych zdrojov sú však optimalizované najmä pre zasahovanie pobrežnej infraštruktúry. Vo vývoji sú aj ďalšie systémy, ako plánovaný nástupcovia striel Storm Shadow či Taurus. Viacero krajín sa pridalo k iniciatíve ELSA zameranej na vývoj a výrobu európskych „diaľkových“ schopností.

Drony, hybridy, lacné strely

Výrazne rozšírenie nastalo v oblasti rôznych lacnejších variant zbraní dlhého doletu. Medzi ne patria „kamikadze“ drony s dlhým doletom. Najznámejším dronom tejto kategórie sa stal iránsky Shahed 136, resp. Geran 2. Drony sú výraznejšie pomalšie (s rýchlosťou maximálne do 200 km/h) ako konvenčné strely s plochou dráhou letu, s taktiež menšou bojovou hlaviciou (do 90 kg). Výhodou je však dolet 1 000 až 2 500 km, ich nízka cena a možnosť masovej produkcie (podľa rôznych zdrojov okolo 5 000 mesačne). Najnovšie verzie lietajú vo výškach, kde na ne nedosiahnu protiletadlové kanóny. Najefektívnejšie sú v úlohe potlačenia protivzdušnej

obrony protivníka. Shahed 238 a Geran 3 už disponujú prúdovým motorom, umožňujúcim dosiahnuť rýchlosť až Mach 0,6, čo sa ale odzrkadľuje na vyššej cene. Dosahujú tak parametre na nerozoznanie od striel s plochou dráhou letu. Ukrajinských odpovedí na drony Geran je viacero, medzi najznámejšie patrí Liutyi. Prúdovým motorom poháňané drony (napr. Bars, Peklo či Palianytsia) plánuje vyvážať. Strely ako americká Barracuda či Spojeným kráľovstvom vyvíjaný projekt Brakestop však dokazujú, že o jednoduché strely s plochou dráhou letu stále je záujem. Spomínané Barracudy zvažuje nakúpiť Poľsko. Cena týchto striel odpáľovaných zo vzduchu, so 45 kg hlaviciou a doletom 900 km, sa pohybuje okolo 200 tisíc eur za kus. Hlavnou nevýhodou však je, že pre zničenie odolnejších cieľov je nutná kombinácia väčšej hlavice a vyššej rýchlosti, nehovoriac o nutnosti využiť špeciálne protibunkrové hlavice.

Pre nízku cenu a jednoduchú masovú výrobu možno očakávať, že viac či menej sofistikované systémy sa objavia na trhu v masovom meradle. Odpoveďou na iránske Shahedy je vizuálne podobný americký dron LUCAS. Drony obdobnej kategórie bude vyrábať pre Ukrajinu spoločnosť Renault. Mnohé krajiny sa pravdepodobne pre masové drony rozhodnú aj ako pre typ strategického odstrašenia, keďže proti masovému náletu tisícov dronov naraz nemá v súčasnosti adekvátnu obranu žiadna armáda. Určite ich však nemožno považovať za alternatívu k zbraňam proti zložitým, opevneným a dobre chráneným cieľom, akými sú strely JASSM. Sú skôr doplnkom slúžiacim na zahľtenie protivníckej obrany.

Vývoj pokračuje milovými krokmi a už sa rysuje prielom. Lacnými strelami s plochou dráhou letu, ktoré majú pomerne dlhý dolet aj objemnú hlavicu, sú napríklad ukrajinsko-holandská RUTA či americký ERAM (obe s hlaviciou s hmotnosťou približne 230 kg a doletom viac ako 450 km). Ich cena je nižšia než 250 tisíc eur za kus.

Juraj Kolník

Foto: U.S. Army, U.S. Department of War, Mike Mareen, Malgorzata Rachwalska

Systém Typhon

JASSM na poľskej F-16

Pútnické zájazdy s Ordinariátom OS a OZ SR v roku 2026

66. MEDZINÁRODNÁ VOJENSKÁ PÚŤ DO LÚRD

termín: 20. – 26. mája 2026

doprava: autobusová

účastnícky poplatok: 230,- €

účastníci: uniformovaní príslušníci OS a OZ SR
a v aktívnej službe

forma úhrady: bude oznámená písomne

po zaradení kandidáta do zoznamu

stravovanie: počas cesty tam a späť individuálne,

počas pobytu v Lurdoch polopenzia

účasť v rámci osobného voľna

5. PEŠIA PÚŤ PRÍSLUŠNÍKOV OS SR DO LEVOČE

(peší pochod s celkovou dĺžkou 60 km)

termín: 3. – 4. júla 2026

miesto nástupu: Prešov

účastnícky poplatok: 20,- €

ubytovanie: v poľných podmienkach

uzatváranie prihlášok: 30. mája 2026

28. NÁRODNÁ PÚŤ ORDINARIÁTU OS A OZ SR DO LEVOČE

termín: 4. – 5. júla 2026

doprava: služobným autobusom MO SR

účastnícky poplatok: bude upresnený

stravovanie: v nedeľu raňajky za poplatok

ubytovanie: zabezpečené za poplatok

účasť v rámci osobného voľna

uzatváranie prihlášok: 12. júna 2026

33. MEDZINÁRODNÁ VOJENSKÁ PÚŤ Z VARŠAVY DO ČENSTOCHOVEJ

termín: 4. – 14. augusta 2026

doprava: služobným vozidlom OS SR

stravovanie a ubytovanie: zabezpečuje pozývajúca

strana – poľné podmienky, špecifická požiadavka: zdravotný stav,

kondícia a výbava na 300 km pochod

uzatváranie prihlášok: 30. apríla 2026

20. NÁRODNÁ PÚŤ ORDINARIÁTU OS SR A OZ SR DO RÍMA A Vatikánu

termín: 13. – 19. septembra 2026

doprava: autobusom účastnícky poplatok: 290,- €

forma úhrady: bude oznámená písomne po zaradení

kandidáta do zoznamu

stravovanie: počas cesty tam a späť individuálne,

počas pobytu v Ríme polpenzia

účasť v rámci osobného voľna

uzatváranie prihlášok: 30. apríla 2026

Spoločné špecifické podmienky pre pútnikov:

príslušníci OS a OZ SR v služobnom pomere alebo vo výslužbe, povinná rovnošata, je potrebné mať uzatvorené individuálne poistenie cestovných a liečebných nákladov na cestu a pobyt, platný cestovný pas, alebo OP. Na púte sa musia záujemci prihlásiť prostredníctvom svojich vojenských, policajných, väzenských, hasičských a colných kaplánov. Na stránke ordinariátu www.ordinariat.sk v časti „aktivity/ záväzné prihlášky na jednotlivé aktivity“ sa nachádzajú vzory prihlášok, ktoré treba vyplniť, potvrdiť a odovzdať svojmu príslušnému kaplánovi, alebo dekanovi, resp. ak nie je ustanovený, tak odoslať na príslušný Vikariát. Vybraní účastníci budú včas vyznamenaní. Záväznú prihlášku vyplnenú a veliteľom (nadriadeným) odsúhlasenú a podpísanú, je potrebné zaslať prostredníctvom príslušného kaplána na príslušný vikariát. Prihlášky neposielajte na Ordinariát, ale na príslušné vikariáty. Uprednostnení budú účastníci v rovnošatách.

Z aktivít Ústredia EPS v OS SR a OZ SR v roku 2026

8. ročník pochodu Duchovne po stopách hrdinov (Spiš)

termín: 3. – 5. júna 2026

75. medzinárodné stretnutie protestantských príslušníkov ozbrojených zložiek vo Francúzsku Rassemblement international militaire protestant – RIMP 2026

termín: 9. – 16. júna 2026

Slávnostné odborné zhromaždenie pri príležitosti 20. výročia vzniku Ústredia EPS v OS SR a OZ SR,

termín: 25. – 26. júna 2026

Púť k sviatku Premenenia Pána – Hora Grabarka v Poľsku

termín: 16. – 19. augusta 2026

18. celoslovenský policajný a hasičský výstup (Chopok)

termín: 18. – 20. septembra 2026

MILITARY ENGLISH

OPERATION EPIC FURY

Priprava: Nadežda Kochmanová • Foto: Petty Officer 1st Class Carmichael Yopez, U.S. Navy

For a long time the Islamic Republic of Iran has been **a thorn in the side** of various U.S. administrations and their allies in the Middle East, most notably Israel and Saudi Arabia, due to its nuclear program that Tehran refused to **renounce**. In that sense, the missile and drone strikes that began on the last day of February 2026 were just another chapter in the new America “peace through strength” doctrine. The strikes have been dubbed Operation Epic **Fury** and have targeted not only military installations, missile production sites, and the **remnants** of Iran’s nuclear program but also Iranian leadership including its religious leaders. There were four military objectives to the mission as communicated by the Pentagon and the White House: to prevent Iran from acquiring a nuclear weapon, to destroy its missile arsenal and production sites, to degrade its proxy networks, and to annihilate its navy; all of them aimed at achieving a desired political outcome of regime change from within.

Iran in response hit Israel along with several U.S. military targets across the Middle East hours after the initial U.S.-Israeli strikes. Explosions were also reported in Bahrain, Qatar, Kuwait, Dubai, United Arab Emirates and Saudi Arabia in Tehran’s attempt at a “horizontal escalation”, intended to widen the conflict geographically. By targeting the Gulf states and shipping in the strait of Hormuz, Iran has demonstrated it can escalate the costs of the war for Washington.

Analysts agree that Operation Epic Fury is likely just the start of a prolonged conflict with Iran, which has a potential to spread across the Middle East region. U.S. and Israeli strikes may have significantly reduced the Iranian nuclear capability, but Tehran still possesses 400 kilograms of 60 % enriched uranium, and the exact location of that nuclear material remains unknown.

William Hague, the former UK Secretary of Defence got it right in his opinion piece for The Times in March when he wrote that there will be two next “acts” in the Iran drama following the military grand opening. The first one will be economic – for the control of the Strait of Hormuz and the oil shipping **routes** there and also for **safeguarding** the oil reserves within Iran. The longer the war **drags on**, the larger the impact on global economy resonating

in steep price rises in electricity, fuel and heating bills for households. To put it **bluntly**: the “small price to pay for safety and peace” might not be that small after all.

Then comes the political side of the coin: the struggle to maintain order in the country but also more broadly in the Middle East region. The dilemma for the U.S. is whether to continue to be involved in the future of Iran and risk another Afghanistan fiasco, or to withdraw and let matters take their course, which may result in another intervention five years from now.

Another political **fallout** of the attack on Iran the region (and the world in general) will have to deal with in years to come is the assertiveness of Israel that has finally found a partner in Washington to pair with in fulfilling its dream of annihilating the archenemy once and for all.

QUESTIONS:

1. Prečo Spojené štáty a Izrael zaútočili na Irán?
2. Aké boli štyri ciele operácie Epická zúrivosť?
3. Prečo sa analytici obávajú politických dopadov útokov na región?

GLOSSARY

- **a thorn in the side** /ə θɔːn ɪn ðə saɪd/ – (fráza) trň v oku
- **renounce** /rɪˈnaʊns/ – vzdat’ sa (niečoho)
- **Fury** /ˈfjʊəri/ – zúrivosť
- **remnants** /ˈremnənts/ – zvyšky
- **retaliatory** /rɪˈtæliətəri/ – odvetný
- **routes** /ruːts/ – trasy
- **safeguarding** /ˈseɪfɡɑːdɪŋ/ – zabezpečenie
- **drags on** /drægz ɒn/ – trvať, nat’ahovať sa
- **bluntly** /ˈblʌntli/ – natvrdo, na rovinu
- **fallout** /ˈfɔːləʊt/ – spád, dopad

DUCHOVNÉ SLOVO

pplk. PhDr. Stanislav Kaník
titulárny dekan, Ústredná vojenská
nemocnica SNP – FN Ružomberok

Čas zastaviť sa

Pri jednej návšteve Večného mesta Rím, sme ako skupina pútnikov prechádzali Bazilikou sv. Petra. Pútnici veľmi rýchlo pozerali na umelecké diela sôch a obrazov. Všimol si to jeden starší kňaz, ktorý bol s nami a povedal: „To je neúcta voči umelcom, autorom týchto diel, ktorí na nich pracovali mesiace či roky – a my tomu venujeme len zopár sekúnd. Treba sa zastaviť, vzdať úctu a pomeditovať pri jednotlivých dielach majstrov.“

Počúvame niekedy slová o tom, ako rýchlo plyní čas. Nič nestíhame. Nemáme kedy venovať čas sebe, svojim rodinám, priateľom. Žijeme v strese, zhone, naháňaní sa, lebo všetko treba rýchlo postíhať. No predsa každý deň máme príležitosť zastaviť sa.

Sme vzácní v Božích očiach. Boh nám dal život skrze našich rodičov a pozýva nás k tomu, aby sme vytvárali dobré a hodnotné medziludské vzťahy. Ako kňaz, ktorý slúži už niekoľko rokov v nemocnici, sa stretávam s rôznymi životnými príbehmi chorých ľudí. Raz mi jeden z nich povedal: „Keby som ešte raz mohol usporiadať čas môjho života, spomalil by som a investoval by som ho pre seba na oddych a hlavne pre svoju rodinu.“

Naučme sa vnímať seba ako niekoho vzácného, a potom budeme viac vnímavejší aj voči tým, ktorí sú okolo nás. Slová kňaza, ktorý bol vtedy s nami na púti v Ríme, mi tak utkveli v srdci, že pri návštevách kostolov, hradov, či iných historických miest, ma vedú k tomu, aby som sa zastavil a uvažoval nad úsilím a časom, ktorý vynaložili autori pri práci na týchto dielach.

A v neposlednom rade sa chcem zastaviť a porozmýšľať aj nad svojím životom, ktorý je Božím dielom a vysloviť zaň Bohu veľké Ďakujem.

O. Z. SPOLOČNOSŤ M. R. ŠTEFÁNICA
MIESTNY KLUB BREZNO

SPOLUORGANIZÁTORI:

GYMNÁZIUM J. CH. BREZNO, SOŠT A S BREZNO, EBG BREZNO, SŠOŠ PODBREZOVÁ, MO SR

11. ROČNÍK STRETNUTIA MLÁDEŽE NA ŠTEFÁNIČKE

**PRI PRÍLEŽITOSTI
107. VÝROČIA ÚMRTIA
MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNICA**

7. MÁJA 2026

11.00 POLOŽENIE VENCA A PRÍHOVORY HOSTÍ

**REGISTRUJ SA – POČET MIEST
JE OBMEDZENÝ!**

32. ročník Memoriálu Jozefa Gabčíka

30. máj 2026

Žilina – Poluvsie

www.gabcikrun.sk

Iba pre 500 bežcov!

Koniec sna o lietaní

O tom, ako sa Považská Bystrica stala takmer slovenskou technologicko-strojárskou Silicon Valley v oblasti leteckého vojenského priemyslu, sa píše v knihe Vývoj a výroba leteckého dvojprúdového motora DV-2 na Slovensku alebo smutný koniec špičkových technológií. Akokoľvek to znie, uvedené mesto sa tak či tak do značnej miery zázrkom predsa len stalo, pretože v pôvodne päťtisícovej roľnícko-remeselníckej dedine sa po príchode Zbrojovky v roku

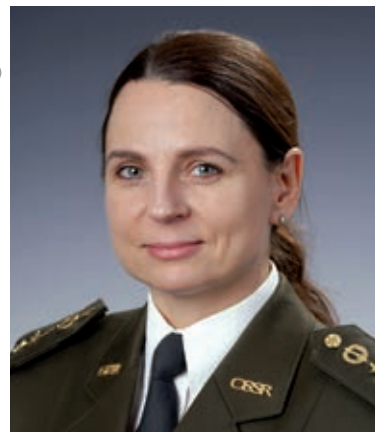
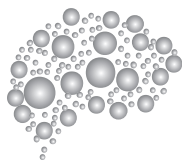
1935 Považania postupne presadili ako výrobcovia na svoju dobu špičkových zbraňových systémov, motoriek, ložísk a celých technológií. Ich letecký dvojprúdový motor DV-2 mal byť povestnou čerešničkou na torte. Na svoju dobu, čiže koniec 80. rokov minulého storočia, bol absolútna špica. Túto technológiu vtedy zvládli len v deviatich krajinách.

Motory boli primárne určené ako pohon cvičného prúdového lietadla L-39 MS vyrábaného v Čechách. Mali slúžiť hlavne vojenským letectvám. Vo svojich lietajúcich strojoch ich však skúšali aj Rusi, Číňania či Taliani. Na prelome 80. a 90. rokov považskobystrické letecké motory už lietal. Prvých 48 lietadiel poháňaných DV-2 kúpila armáda Egypta, ďalších 12 Tunisko. Niektoré lietal ešte pred pár rokmi.

No potom sa všetko zosypalo. Privatizácia, nejasné vlastnícke vzťahy, nezhody medzi nástupníckymi firmami, celkové podfinancovanie zo strany štátu, konkurzní právnicki so žraločími zubami... Spoluautorom 436-stranovej knihy je plukovník vo výslužbe, docent Ivan Koblen, dnes aj prezident Slovenského leteckého zväzu gen. Dr. M. R. Štefánika. Ako mladý technicko-vojenský super talent pracoval v pražskom Výskumnom ústave 030 čs. vojenského letectva a za rezort obrany dohliadal na vývoj motora. Druhý spoluautor knihy, Ing. Pavel Ando, bol zase výnimočný medzi konštruktérmi a vo Výskumnom ústave motorov Považských strojární bol zástupca hlavného konštruktéra motora DV-2. Oni dvaja, spolu s desiatkami technologov, konštruktérov a špičkových robotníkov, ako aj v spolupráci s partnerským podnikom dnes v ukrajinskom Záporoží, svoj cieľ dotiahli do konca – a funkčný moderný letecký motor vytvorili. Na to, že výsledok ich sna sa rozplynul v zabudnutí, však už vplyv nemali. No pre históriu, a pre všetkých fanúšikov leteckej techniky, o tom svojom sne napísali veľmi kvalitnú knihu.

(pv)

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

kpt. Mgr. PhDr. Zlatica Struňáková
náčelník odboru/psychológ,
Centrum psychologických služieb OS SR
Odbor poradenskej psychológie – východ

Psychická odolnosť ako strategická výhoda

Vojenské prostredie je charakteristické vysokými nárokmi, neistotou, rýchlym rozhodovaním a vystavením potenciálne traumatickým situáciám. Dôležitou súčasťou bojovej pripravenosti je aj psychická odolnosť, v rámci ktorej je zvládanie náročných podmienok systematickým budovaním optimistického, no realistického spôsobu myslenia kľúčové.

Nejde o naivný optimizmus, ani o popieranie reality či prehliadanie rizík, ale o vedomý spôsob uvažovania, ktorý podporuje stabilitu, adaptabilitu a vnútornú silu jednotlivca aj kolektívu. Schopnosť zvládať záťaž a udržiavať výkon aj v extrémnych podmienkach.

Pozitívne myslenie neznamená ignorovať hrozby. Vychádza z realistického hodnotenia situácie, no zároveň zdôrazňuje presvedčenie, že jednotlivec má kapacity a zdroje situáciu zvládnuť. Ide o tzv. naučený optimizmus – schopnosť interpretovať neúspech ako dočasný a špecifický, nie ako trvalý a osobný. Súvisí s vyššou motiváciou, lepšou fyzickou výkonnosťou a nižšou mierou psychosomatických ťažkostí, znižuje riziko vyhorenia, depresívnych stavov či pocitu bezmocnosti. Predstavuje psychologický kapitál, ktorý zvyšuje pripravenosť a dlhodobé psychické zdravie v prostredí, kde sú kladené vysoké nároky na telo aj myseľ. Stáva sa systematickým nástrojom budovania reziliencie – schopnosti obstať a rásť aj v podmienkach, ktoré preverujú hranice ľudskej psychiky.

Na úrovni jednotky má pozitívne myslenie význam aj pre medziludské vzťahy. Prostredie, v ktorom sa oceňuje snaha, otvorene komunikuje o chybách a podporuje vzájomnú dôveru, vytvára základ pre efektívnu spoluprácu.

Na druhej strane to neznamená, že si budete nahovárať, že všetko je jednoduché, alebo bez rizika. Ide o to, ako si situáciu vysvetlíte. Ak si po chybe poviete: „Som neschopný,“ oslabujete sami seba. Ak si poviete: „Toto sa mi nepodarilo, ale viem, čo zlepšiť,“ dávate si šancu rásť.

Byť vojakom znamená byť pripravený na fyzickú aj psychickú záťaž. Trénujete telo, taktiku, strelbu aj spoluprácu v tíme. Rovnako dôležité je však trénovať aj svoju myseľ. Pozitívne myslenie nie je slabosť ani „reči z učebnice“.

Vaša myseľ je rovnako dôležitá ako vaša výstroj. Starajte sa o ňu, trénujte ju a chráňte ju. Pozitívne myslenie nie je o ilúziách – je o sile postaviť sa realite s presvedčením, že ju dokážete zvládnuť.

OBRANA • Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave 1993 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Ročník XXXIV. • č. 4/2026
• Redakčná uzávierka 30. 3. 2026 • Do výroby zadané 2. 4. 2026 • Vedúci: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 30 30 37, 0903 820 996, e-mail: miloslav.sceпка@mod.gov.sk
• Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 30 30 38, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktor: Mgr. Jaroslav CABUK, tel.: 0960 303021, 0903 824 187, e-mail: jaroslav.cabuk@mod.gov.sk • Jazyková redakcia: Mgr. Mária MIKOVÁ, PhD. • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ • Adresa: Mesačník OBRANA, Ministerstvo obrany SR, Námestie generála Viesta 2, 832 47 Bratislava
• www.mosr.sk/obrana/ • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

HOREZZA, a. s.

HOTELOVÉ, REKREAČNO - ZDRAVOTNÍCKE ZARIADENIA

RODINNÁ REKREÁCIA V CHORVÁTSKU

AJ V ROKU 2026 VÁM PONÚKAME
REKREÁCIU PRI MORI

Apartmány Porto Samaria sa nachádzajú v meste Trogir, v časti Seget Donji, 100 m od pláže. Sú určené hlavne pre rodiny s deťmi, čomu je prispôsobené aj vybavenie apartmánov (pevné lôžka a rozkladacie pohovky).

Rekreačné zariadenie ponúka 13 apartmánov, (každý z nich disponuje vlastnou kuchyňou a kúpeľňou s WC), bazén a reštauráciu.

Pobyty sú v týždňových turnusoch, vždy od stredy do stredy a zahŕňajú ubytovanie, stravu vo forme polpenzie, parkovanie, prístup k WiFi. Hostia majú k dispozícii slnečníky a ležadlá pri bazéne. Doprava je individuálna (autom, letecky). Najbližšie letisko je v meste Split (cca 13 minút autom od zariadenia).

Záujemcovia o rodinnú rekreáciu majú na výber termíny od júna do polovice septembra 2026.

Prvý turnus začína 17.6., posledný 9.9.2026.

V prípade záujmu je možné žiadať o rekreáciu na Vojenskom úrade sociálneho zabezpečenia.

VIAC INFORMÁCIÍ NÁJDETE NA WWW.VUSZ.SK

Bártfayova Hirošima

Mohlo by sa zdať, že výrazy vojna a umenie sa navzájom vylučujú. Na jednej strane vnímame, že umenie okolo nás vytvára niečo pekné. Na druhej strane vidíme vojnu a jej zničujúce následky. Vojnové udalosti sa však vo výtvarnom umení odzrkadľovali odnepamäti.

Ďalším dôležitým fenoménom je osobnosť umelca, ktorý reaguje na vojnové konflikty. Cennejšia a úprimnejšia výpoveď umelca nás čaká, keď ju sám zažil takpovediac na vlastnej koži.

Sochár vo vojne

Meno sochára Tibora Bártfaya (1922 – 2015) sa nám spája najmä s jeho monumentálnymi dielami: Nad hrobom spoluvojníka – súčasť Pamätníka na Slavíne (1959), Fontána Planéta mieru na Hodžovom námestí v Bratislave (1981) a mnohé iné. O čosi menej známy je jeho životný príbeh počas druhej svetovej vojny.

Tibor Bártfay sa narodil v Nitre, v rodine sochára Júliusa Bártfaya. Chcel pokračovať v otcových šľapajach a preto sa v roku 1939 rozhodol študovať sochárstvo na Akadémii krásnych umení v Budapešti. Štúdium však prerušila vojna a nasledoval návrat domov. Na Slovensku bol odvedený do armády a zaradený do Vojenskej pechotnej školy v Nitre, odkiaľ sa dostal do 2. technickej divízie v Taliansku (1944). V nej plnil najmä úlohy vojenského korešpondenta. Z množstva jej príslušníkov – vrátane Tibora Bártfaya – koncom apríla 1945 vznikla 1. československá divízia v Taliansku. Tri série odznakov pre príslušníkov tejto divízie navrhoval práve Bártfay a okolo 3 500 kusov týchto odznakov bolo odliatych v Miláne.

Po skončení druhej svetovej vojny sa Tibor Bártfay vrátil domov v americkej uniforme. Dôvod bol pragmatický. Na sklonku vojny vládol všeobecný nedostatok, takže príslušníci divízie nosili výstrojnú súčasti najrôznejšieho pôvodu. A mladý Bártfay americkú blúzu nosil ešte aj prvé dva roky v Prahe, kam odišiel študovať na Akadémiu výtvarných umení (1945 – 1949).

Sochy, inšpirované vojnou

Po vojne bola tvorba sochára Tibora Bártfaya angažovaná a orientovaná silne protivojnovu. S jeho monumentálnymi dielami sa stretávame dodnes na mnohých miestach. Jedným z takýchto diel je aj výrazná socha Hirošima (80. roky 20. storočia), ktorá je osadená v parku na Račianskom mýte v Bratislave. Socha, ktorá v skutočnosti meria takmer štyri metre a je z bronzu, sa nachádza ako štúdia v zmenšenej podobe aj v zbierkach Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici.

Plastika zobrazuje sediacu ženu s rozorvanou hrudou a je riešená výrazne vertikálne. Silný kontrast autor dosiahol hladkými plochami na povrchu tela a výraznou ruptúrou tiahnuťou sa stredom postavy. Skľučujúco pôsobí aj deformovanie končatín či tvár s pohľadom k oblohe, čo podčiarkuje absolútnu bezbrannosť.

Pri tomto diele nemožno opomenúť ani dobový kontext vzniku, studenú vojnu a hrozbu jadrových zbraní. Tibor Bártfay ako člen Svetovej rady mieru sa snažil sochou vyjadriť nebezpečenstvo a fatálne následky používania týchto zbraní hromadného ničenia. Zároveň je aj odkazom na úprimnosť a ľudskosť v jeho živote i sochárskom diele.

Podčiarkuje to napríklad aj jeho výrok, ktorý odznel v roku 2013 v rozhovore s pracovníkmi Múzea SNP o jeho pôsobení v Taliansku: „...bol som ľahkej povahy, nebál som sa smrti, neváhal som pomáhať obyčajným ľuďom, keď to bolo potrebné. Až neskôr som si uvedomil, že to bolo pre mňa niekedy aj veľmi nebezpečné.“

Mgr. Ivan Kocák

Múzeum SNP Banská Bystrica

Ženy v odboji

Mária Gulovičová: neznáma hrdinka odboja

Narodila sa 19. októbra 1921 v Litmanovej pri Starej Ľubovni. Jej otec Edmund Gulovič bol gréckokatolícky farár, administrátor farnosti Litmanová (1920 – 1925) a matka Anastázia, učiteľka na základnej škole.

Rodičia dcéru Máriu od malička viedli najmä k štúdiu jazykov. Ovládala ruštinu, maďarčinu, nemčinu a neskôr sa naučila aj po anglicky. Absolvovala Gréckokatolícke lýceum pre učiteľov v Prešove. V roku 1940 sa stala učiteľkou na základnej škole v Jarabine, neskôr v obci Hriňová.

Začiatkom roku 1944 sa život mladšej Márie Gulovičovej radikálne zmenil. Jej židovský priateľ Július Goldberger ju požiadal, aby skryla pred Nemcami jeho sestru s päťročným synom. Od apríla do júna 1944 ich Mária ukrývala v budove školy v Hriňovej, no po nejakom čase ju niekto udal. Učiteľku prišiel vypočuť dôstojník slovenskej armády kpt. Milan Polák, ale keďže aj on patrila do domáceho ilegálneho hnutia odporu, ponúkol jej, že pre nich nájde bezpečnejší úkryt.

V lete 1944 sa Mária presťahovala do Banskej Bystrice, kde sa stala krajčírkou v rodine sympatizujúcej s odbojom. Vďaka svojmu vzdelaniu a jazykovej výbave začala v odboji pôsobiť ako prekladateľka a kuriérka. Keď na konci augusta 1944 vypuklo Slovenské národné povstanie, od 1. septembra sa stala civilným pracovníkom pre zvláštne služby na veliteľstve 1. čs. armády na Slovensku v Banskej Bystrici. V tomto svojom postavení pôsobila na povstaleckom území až do konca októbra 1944 aj ako prekladateľka pre sovietskú vojenskú misiu pod vedením majora Červenej armády Ivana Ivanoviča Skripka – Studenského.

Sestrina obeť

Po potlačení SNP odišla s partizánmi do hôr, kde sa na Donovaloch stretla s členmi americkej vojenskej misie OSS (Úrad strategických služieb, Office of Strategic Services) pod vedením poručíka Jamesa Holta Greena. Tí potrebovali tlmočnicu, ktorá by zabezpečovala ich kontakt s obyvateľstvom nakloneným Povstaniu. V rámci svojej činnosti sa podieľala aj na záchrane amerických letcov, ktorých lietadlá boli zostrelené nad územím Slovenska. Američania zároveň Máriu Gulovičovú požiadali, aby im robila tlmočnicu

ku a sprievodkyňu pri úteku nacistami okupovaného územia. V decembri 1944 celá skupina prečkala dva týždne v drevorubačskom zrubu Na Homôľke nad obcou Polomka a plánovala odísť na Štedrý večer. Museli však počkať ešte deň, aby navigovali transportné lietadlá, ktoré mali štartovať z talianskych leteckých základní s materiálnou pomocou pre príslušníkov anglo-americkej vojenskej misie. Z drevorubačského zrubu napokon odišli o dva dni a Mária Gulovičová spolu so štyrmi členmi misie (dvaja Briti a dvaja Američania), 26. decembra 1944 zapálili signálne ohne na hrebeni Veľkého boku.

Počas ich neprítomnosti zrub prepadla nemecká špeciálna protipartizánska jednotka Edelweiss. Šesťnásť členov oboch spravodajských skupín vrátane reportéra agentúry Associated Press (AP) zajali, previezli z Brezna do Banskej Bystrice a odtiaľ do Bratislavy, kde boli podrobení ostrým výsluchom. Ich osud bol v januári 1945 spečatený v koncentračnom tábore Mauthausen, kde ich na rozkaz SS-obergruppenführera Ernsta Kaltenbrunnera popravili.

Márii a štyrom členom anglo-amerických misií sa po strastiplnom pochode a mnohých útrapách podarilo uniknúť a 23. januára 1945 prešli frontovú líniu pri Rimavskej Sobote.

V tomto období gestapo popravilo jej sestru Martu Gulovičovú. Keď hľadali Máriu v rodnej obci, vtrhli do domu Gulovičovcov a za jej účasť v odboji chceli odvliecť jej otca Edmunda. Nahradila ho dcéra Marta, aby matka nezostala sama

a aby sa mal kto starať o jej päť mladších sestier. Tragédia sa odohrala na Vianoce v roku 1944.

V službách OSS

V marci 1945 sa Mária dostala do Bukurešti a odtiaľ odletela do centrály OSS v Taliansku. Pridelili ju ako tlmočnicu do Prahy, kde stretla Allena Dullesa, dôstojníka OSS, ktorý sa stal neskôr riaditeľom CIA (Ústredná spravodajská služba, Central Intelligence Agency). S jeho pomocou emigrovala do Spojených štátov, kde jej umožnili štúdium na Vassar College. Za statočnosť a obetavosť ju 25. mája 1946 vyznamenali na pôde Americkej vojenskej akadémie vo West Pointe pred nastúpenými kadetmi. Bronzovú hviezdu za hrdinskú a odvážnu službu už Marii Gulovičovej pripol bývalý riaditeľ OSS generálmajor William J. Donovan. V roku 1952 získala americké občianstvo, odsťahovala sa do mesta Oxnard v Kalifornii a pracovala ako realitná maklérka. V roku 1989 bola s ďalšími ženami, ktoré slúžili v OSS, poctená na slávnostnej večeri usporiadanej pre „Dámy z OSS“ vo Washington D.C.

Máriin otec, gréckokatolícky farár v Jakubanoch (od roku 1925), odmietol podpísať v roku 1950 prestup na pravoslávnu vieru. Odsúdili ho na dva roky nútených prác, jeho manželka zatiaľ dostala príkaz vysťahovať sa z fary aj s deťmi. Mária sa do rodnej obce opäť dostala až v roku 1970.

V roku 1994 prišla na Slovensko na oslavy 50. výročia SNP, no o jej činoch sa v jej rodnej krajine veľa nevedelo. Zmenil to až rok 2004, keď na Slovensku vyšiel preklad knihy historika a spisovateľa Jima Downsa s názvom Druhá svetová vojna: Tragédia OSS na Slovensku, v ktorej sa podrobne venuje aj jej hrdinstvu. Mária Gulovičová zomrela 25. septembra 2009 v Kalifornii vo veku 87 rokov a patrí medzi neprávom zabudnuté osobnosti nášho protifašistického odboja.

plk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.
riaditeľ Vojenského historického ústavu

Detail krycieho plechu

Krycí plech zo Spitfire Otta Smika

Otto Smik je známy ako najúspešnejšie slovenské letecké eso v službách britskej Royal Air Force počas druhej svetovej vojny. Do kráľovského letectva vstúpil 24. júla 1940 v hodnosti letec druhej triedy (AC2).

Ako približne ďalších 250 Slovákov, ktorí po roku 1939 mali ambíciu vstúpiť do Royal Air Force, bol zaradený do dobrovoľníckych záloh RAF (Royal Air Force Volunteer Reserve). Výcvik v 61. OTU RAF dokončil 5. januára 1943.

Eso zo Slovenska

Už počas výcviku dosahoval obdivuhodné výsledky a aj vďaka tomu ho 22. mája 1942 povýšili do britskej dôstojníckej hodnosti P/O (Pilot Officer – podporučík) a v novembri do hodnosti F/O (Flying Officer – nadporučík). Prvé vzdušné víťazstvo dosiahol 13. marca 1943 v súboji s Messerschmittom Bf-109G.

Prvú časť svojho pôsobenia v roli bojového pilota na britských ostrovoch uzatvoril 18. októbra 1943 v rámci 222. stíhacej perute. V tom čase vykonal 176 bojových letov a zostrelil 6,5 nepriateľských strojov.

V októbri 1943 bol vyznamenaný piatimi čs. vojnovými krížmi (1939) a britským Záslužným leteckým krížom (D.F.C.). Ako najefektívnejšieho československého stíhacieho letca ho 28. októbra 1943 povýšili do hodnosti podporučík Čs. armády. V lete 1944 sa zúčastnil na operácii nad Normandiou, kde odlietal 26 bojových letov a zneškodnil ďalších 2,5 nepriateľských strojov.

Jedenásteho júla ho prevelili k 312. československej stíhacej peruti a povýšili na F/Lt (Flight lieutenant). Perut v tom čase zabezpečovala bojový prieskum nad kontinentom, v menšej miere po-

skytovala sprievod spojeneckým bombardérom nad územie Nemecka.

Zostrelený nad Holandskom

Tretieho septembra 1944 bol F/Lt Otto Smik zostrelený nemeckým protiletadlovým delostrelectvom počas letu ponad okupovaným Holandskom. S ťažko poškodeným lietadlom Spitfire sa mu však podarilo pristáť a ešte väčším šťastím bolo, že sa s pomocou miestnych obyvateľov dokázal koncom októbra presunúť cez front na Američanmi ovládané úze-

FLt Otto Smik pri svojom stroji Spitfire HF.Mk. IX

mie. Z Antverp bol letecky prevezený do Londýna. A práve v tejto časti príbehu sa dostávame k fragmentu zo zostreleného stíhacieho lietadla Supermarine Spitfire HF Mk.IX ML296 DU-N, s ktorým núdzovo pristál pri dedinke Prinsenbeek.

Lietadlá Supermarine Spitfire netreba znalcom letectva podrobne predstavovať. Konštruktérom bol Reginald Joseph

Mitchell (1895–1937). Pôvodný návrh sa označoval ako Typ 300 a bol vybavený motorom Rolls-Royce PV12 (neskôr známy ako Merlin). Typ 300 prvý raz vzlietol v roku 1936 a po úspešných skúškach bolo objednaných 310 lietadiel prvej série. Krycí plech z palivovej nádrže pochádza z lietadla verzie Mk.IX. Jeho prvé exempláre vzlietli vo februári a marci 1942. Vznikli tri hlavné varianty: Verzia F Mk.IX bola poháňaná motorom Rolls-Royce Merlin 61. Verziou pre lety a stíhanie v malých nadmorských výškach bola LF Mk.IX s motormi Merlin 66. Tretou verziou bola HF Mk.IX vybavená motormi Merlin 70. Väčšina strojov ranej produkcie bola vyrobená s krídlom typu C, v ktorom mohli byť inštalované dva až štyri kanóny kalibru 20 mm a štyri guľomety 7,7 mm. Neskorší variant predstavovalo krídlo typu E, ktoré umožňovalo inštaláciu 12,7 mm guľometov. Pod krídla sa montovali závesníky na 250 lb (113kg) bomby, čo umožňovalo ofenzívne operácie nad okupovanou Európou.

F/Lt Otto Smik lietal na Spitfire HF Mk. IX s ML 296 DU-N v rámci letky B 312. perute. Lietadlo bolo vybavené krídlom typu C. Na bočných krytoch motora sa nachádzal kruhový znak 312. perute s bocianom v modrom poli. Pod prekrytom kokpitu sa nachádzala malá československá kokarda a na dverkách osobné skóre pilota. V septembri 1944 mal priznaných 8,5 istých zostrelov a tri zničené nemecké strely V-1. Na chvostovej časti sa zo spodnej strany nachádzali čiernobiele invázne pruhy (na krídlach neboli). Stroj bol v štandardnom sfarbení Day Fighter Scheme (denná schéma pre stíhačov) z odtieňov Ocean Gray (oceánska šedá) a Dark Green (tmavozelená).

Druhý zostrel

Hviezdna frontová cesta Otta Smika sa skončila 28. novembra 1944, keď ho nemecké protiletadlové delostrelectvo zostrelilo pri útoku na dôležité železničné zariadenie v holandskom Zwolle.

Krycí plech, ktorý sa inak nachádzal v prednej časti lietadla (medzi motorovým krytom a čelným štítom kokpitu), miestni obyvatelia z miesta dopadu odniesli a po vyrovnaní použili ako súčasť oplotenia na farme rodiny Taskovcov. Na Slovensko sa dostal ako dar oficiálnou cestou cez Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Haagu 12. septembra 2005.

V roku 2006 bol krycí plech spolu s ďalšími artefaktmi, ktoré súviseli s Otom Smikom zapísaný do zbierok Vojenského historického ústavu Bratislava. Dnes tvorí súčasť zbierky Letecký materiál Vojenského historického múzea Piešťany a odkazuje na hrdinstvo našich letcov počas druhej svetovej vojny.

Mgr. Jerguš Váry

Vojenský historický ústav
Vojenské historické múzeum Piešťany

Podpredseda vlády a minister obrany SR, náčelník Generálneho štábu
Ozbrojených síl SR a mesačník Obrana
vyhlasujú

25. ročník výtvarnej súťaže pre žiakov základných škôl

Vojaci očami detí 2026

v kategóriách

MLADŠÍ ŽIACI (1. až 5. ročník ZŠ) a **STARŠÍ ŽIACI** (6. až 9. ročník ZŠ).

Práce označené názvom, menom, priezviskom a vekom autora, spiatočnou adresou,
prípadne aj adresou školy, ročníkom a telefonickým kontaktom posielajte

najneskôr do 11. mája 2026

na adresu

**VOJACI OČAMI DETÍ, redakcia OBRANA, Ministerstvo obrany SR,
Námestie generála Viesta 2, 832 47 Bratislava**

Porota zložená z výtvarníkov, profesionálnych vojakov a zamestnancov
rezortu obrany vyberie po tri najlepšie diela v každej kategórii.

Ocenení získajú finančné prémie a vecné ceny.

Víťazné práce budú vystavené, uverejnené v mesačníku Obrana
a na internete Ministerstva obrany SR.

*So súťažnými prácami treba poslať aj písomný súhlas zákonných zástupcov súťažiacich
so spracovaním osobných údajov.*